

Faculteit Rechtsgeleerdheid

Universiteit Gent

Academiejaar 2014-2015

**DE LOKALE BESCHERMING VAN
MENSENRECHTEN: HET RECHT OP ONDERWIJS**

Case study: Brugge

Masterproef van de opleiding

‘Master in de rechten’

Ingediend door

Florence Quairiat

(studenten nr. 01004609)

Promotor: Prof. Dr. Eva Brems

Commissaris: Yaiza Janssens

Voorwoord

Met zeer veel blijdschap kan ik na het schrijven van deze masterproef de mensen bedanken die mij in deze uitdagende opgave hebben gesteund.

Vooreerst wil ik graag mijn promotor en commissaris bedanken, prof. Eva Brems en Yaiza Janssens, voor de uitstekende begeleiding en tips die zij mij hebben versterkt voor het verrichten van mijn onderzoek en het schrijven van mijn masterproef. Ook wil ik de personen bedanken die mij de kans hebben gegeven om een persoonlijk interview af te nemen, zonder hun medewerking was deze masterproef niet mogelijk geweest.

Daarnaast verdienen ook Tess, Anke en Bram een plaats in dit dankwoord. Samen kregen wij twee jaar geleden de opdracht om de lokale bescherming van mensenrechten te gaan onderzoeken in onze eigen stad. Dit bleek een zeer uitdagende opdracht die evenwel niet altijd van een leien dakje verliep. Daarom bedank ik hen om mijn luisterend oor te zijn wanneer niemand anders begreep wat mijn probleem was en om hun inspiratie en steun met mij te willen delen.

Verder wil ik zeer graag mijn ouders bedanken. Zij zijn degene die het voor mij mogelijk hebben gemaakt om deze studies te kunnen volgen. Ook wil ik hen bedanken voor hun onvoorwaardelijke steun, hulp en toewijding gedurende deze laatste vijf jaar.

Tenslotte bedank ik graag mijn vrienden. Zij zijn degene met wie ik de voorbije jaren de moeilijke en pijnlijke tijden, maar ook de beste en meest vreugdevolle momenten heb gedeeld. Hierbij wil ik in het bijzonder mijn vriend, Maarten, bedanken omdat hij de voorbije jaren altijd voor mij klaar stond met raad en daad en wiens steun van onschatbare waarde is geweest.

INHOUD

VOORWOORD	III
INLEIDING.....	1
METHODOLOGIE EN SITUERING VAN HET ONDERZOEK	2
METHODOLOGIE	2
SITUERING VAN HET ONDERZOEK.....	3
LOKALE ACTOREN.....	6
SAMENWERKING TUSSEN DE STAD BRUGGE EN DE LOKALE ACTOREN.....	9
HOOFDSTUK 1. RECHT OP ONDERWIJS	11
AFDELING 1. INTERNATIONAAL.....	12
1.1 <i>Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens (“UVRM”)</i>	12
1.2 <i>Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (“IVBPR”) en het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (“IVESCR”)</i>	13
1.3 <i>UNESCO Verdrag tot Bestrijding van Discriminatie in het Onderwijs</i>	20
1.4 <i>Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (“IVRK”)</i>	25
AFDELING 2. EUROPEES	27
2.1 <i>Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (“EVRM”)</i>	27
2.2 <i>EU Handvest van de Grondrechten (“EU Handvest”)</i>	29
2.3 <i>Europees Sociaal Handvest (“ESH”)</i>	30
AFDELING 3. BELGISCHE GRONDWET	31
HOOFDSTUK 2. TOEGANG TOT HET ONDERWIJS	34
AFDELING 1. GELIJKE KANSEN	36
1.1 <i>Mensenrechtelijk kader</i>	37
1.2 <i>Implementatie in de lokale praktijk</i>	38
1.2.1 <i>Non-discriminatieverklaring</i>	38
1.2.2 <i>Decreet betreffende de gelijke onderwijskansen (“GOK-decreet”)</i>	40
A. <i>Het geïntegreerd ondersteuningsaanbod</i>	40
B. <i>Recht op inschrijving</i>	42
C. <i>Rechtsbescherming</i>	42
1.3 <i>Tussentijdse conclusie m.b.t. de gelijke kansen</i>	46
AFDELING 2. RECHT OP INSCHRIJVING.....	48
2.1 <i>Mensenrechtelijk kader</i>	48
2.2 <i>GOK-decreet</i>	48
2.3 <i>Codex Secundair Onderwijs</i>	51

2.4	<i>Implementatie in de lokale praktijk</i>	54
2.5	<i>Tussentijdse conclusie m.b.t. het inschrijvingsrecht</i>	56
AFDELING 3.	SOCIALE OBSTAKELS	58
3.1	<i>Mensenrechtelijk kader</i>	58
3.2	<i>Implementatie in de lokale praktijk</i>	61
3.2.1	Socio-emotionele problemen	63
A.	De school en leerlingenbegeleiding	63
B.	CLB	65
C.	Time-out project BLINK!	67
3.2.2	Leerproblemen	69
A.	De school en leerlingenbegeleiding	69
B.	CLB	69
C.	't Scharnier en Integraal	69
3.2.3	Anderstalige nieuwkomers	71
A.	De school en leerlingenbegeleiding	73
B.	Integraal	74
3.3	<i>Tussentijdse conclusie m.b.t. de sociale obstakels</i>	74
AFDELING 4.	ECONOMISCHE OBSTAKELS	76
4.1	<i>Mensenrechtelijk kader</i>	76
4.2	<i>Implementatie in de lokale praktijk</i>	77
4.3	<i>Tussentijdse conclusie m.b.t. de economische obstakels</i>	78
AFDELING 5.	GEZONDHEID	79
5.1	<i>Mensenrechtelijk kader</i>	79
5.2	<i>Afwezigheid wegens ziekte in de lokale praktijk</i>	80
5.2.1	Tijdelijk onderwijs aan huis ("TOAH")	81
5.2.2	Bednet	82
5.2.3	Tussentijdse conclusie m.b.t. zieke leerlingen	83
5.3	<i>Rechten van kinderen met een beperking</i>	84
5.3.1	Mensenrechtelijk kader	84
5.3.2	Vlaamse wetgeving: het M-decreet	85
5.3.3	Implementatie in de lokale praktijk	89
5.3.4	Tussentijdse conclusie m.b.t. het M-decreet	94
HOOFDSTUK 3.	PARTICIPATIE	97
AFDELING 1.	MENSENRECHTELIJK KADER	97
AFDELING 2.	IMPLEMENTATIE IN DE LOKALE PRAKTIJK	99
AFDELING 3.	TUSSENTIJDSE CONCLUSIE M.B.T. PARTICIPATIE	100
HOOFDSTUK 4.	CONCLUSIE	102
BIJLAGEN		109

MEDEDELING VAN NIET-GEREALISEERDE INSCHRIJVING	109
AANPAK PROBLEMATISCHE AFWEZIGHEDEN	111
ENGAGEMENTSVERKLARING TUSSEN DE HOGE SCHOLEN, DE STUDENTEN EN 'T SCHARNIER	114
VERSLAG M-DECREET	117

Lijst met gebruikte afkortingen

CLB:	Centrum voor Leerlingenbegeleiding
CLR:	Commissie inzake Leerlingenrechten
DPB:	Diocesane Pedagogische Begeleidingsdienst
EACH:	European Association for Children in Hospital
EHRM:	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
ESH:	Europees Sociaal Handvest
EVRM:	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
GOK:	Gelijke Onderwijs Kansen
GON:	Geïntegreerd Onderwijs
ION:	Inclusief Onderwijs
IVBPR:	Internationaal Verdrag inzake Burgerlijke en Politieke Rechten
IVESCR:	Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten
IVRK:	Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind
LOP:	Lokaal Overlegplatform
OKAN:	Onthaalonderwijs voor Anderstalige Nieuwkomers
TOAH:	Tijdelijke Onderwijs Aan Huis
UNESCO:	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UVRM:	Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens

Inleiding

In het Westen wordt het onderwijs vaak geassocieerd met ‘vooruitgang’, ‘beschaving’ en ‘ontwikkeling’, en wordt het dan ook gebruikt als middel in het ontwikkelingsproces.¹ Als gevolg van de kennis, het inzicht en de wijsheid die het onderwijs met zich meebrengt, krijgt het de status van mensenrecht omdat het hierdoor een integraal deel is en een verbetering vormt van de menselijke waardigheid. Onderwijs is namelijk een belangrijke vereiste opdat het individu volledig zou kunnen functioneren als mens in de moderne samenleving.²

De voorliggende masterproef bespreekt het recht op onderwijs. Hierbij zal er dieper worden ingaan op de *toegang tot onderwijs* en de *participatie* in het secundaire onderwijs in Brugge. Dit valt uiteen in verschillende deelaspecten waarvan de belangrijkste zullen worden behandeld.

Hierna volgt een stuk waarin de gebruikte methodologie voor het opstellen van deze masterproef wordt uiteengezet. Vervolgens zal er dieper worden ingegaan op de lokale onderwijssituatie en de actoren die werden geïnterviewd en relevant zijn voor de invulling van het lokale beleid. Tenslotte zal ook de samenwerking tussen deze actoren en de stad Brugge worden toegelicht.

In het *eerste hoofdstuk* zal worden ingegaan op het algemene begrip omtrent het recht op onderwijs zoals uiteengezet in verschillende internationale en Europese mensenrechteninstrumenten. Hierbij zal ook de Belgische Grondwet worden besproken.

Het *tweede hoofdstuk* vormt het zwaartepunt van deze masterproef en betreft de effectieve toegang tot het onderwijs. Deze valt uiteen in verschillende aspecten die de toegang tot het onderwijs helpen realiseren. Bij de bespreking van elk deelaspect zal

¹ K. HALVORSEN, “Notes on the Realisation of the Human Right to Education”, Human Rights Quarterly Vol. 12, John Hopkins University Press, 1990, p. 343.

² R.P. CLAUDE, “The Right to Education and Human Rights Education”, International Journal on Human Rights, Year 2, Number 2, 2005, p. 37.

telkens het mensenrechtelijk kader worden geschetst en, waar relevant, zal dit worden gevolgd door de uitwerking ervan in Vlaamse regelgeving. Vervolgens zal de implementatie in de lokale praktijk in Brugge, a.d.h.v. verkregen informatie uit interviews met lokale actoren, worden uiteengezet en getoetst aan de mensenrechtelijke normen en de regelgeving hieromtrent. Ter afsluiting van elk deelaspect zal een tussentijdse conclusie worden gegeven.

De verschillende deelaspecten betreffen, *ten eerste*, het gelijke kansenbeleid. *Ten tweede*, het recht op inschrijving. *Ten derde*, de sociale obstakels voor de effectieve realisatie van de toegang tot het onderwijs. *Ten vierde*, de economische obstakels voor de effectieve realisatie van de toegang tot onderwijs. En *tenslotte*, het recht van elk ziek kind of elk kind met een beperking op toegang tot het onderwijs.

In het *derde hoofdstuk* zal worden ingegaan op het recht op participatie voor elke leerling. Dit recht situeert zich reeds na de toegang tot het onderwijs maar is cruciaal voor het realiseren van een goed onderwijsbeleid waar rekening wordt gehouden met de mening en de belangen van het kind. Een bespreking van dit recht dringt zich om deze redenen dan ook op. Opnieuw zal hier het eerst het mensenrechtelijk kader worden geschetst, gevolgd door de relevante Vlaamse regelgeving. Vervolgens zal de implementatie hiervan in de lokale praktijk in Brugge, a.d.h.v. interviews met lokale actoren, worden getoetst aan de mensenrechtelijke standaarden en regelgeving hieromtrent.

Het *vierde en laatste hoofdstuk* vormt een algemene conclusie over de implementatie van het recht op onderwijs, in de lokale praktijk te Brugge. Meer specifiek zal het gaan over de toegang tot en de participatie in het onderwijs.

Methodologie en situering van het onderzoek

Methodologie

Deze masterproef vertrekt vanuit een literatuurstudie over het recht op onderwijs in internationale, Europese en nationale – en daarbij vooral Vlaamse – instrumenten en tracht vervolgens de bevindingen uit afgelegde interviews met lokale actoren in de stad Brugge hieraan te toetsten. Aangezien het onderwijs een uitgebreid

toepassingsveld inhoudt, zal het onderzoek in deze masterproef enkel worden toegespitst op het secundair onderwijs.

Er werden interviews afgelegd met verschillende lokale actoren in de stad Brugge en ook met de voorzitter voor de Commissie inzake Leerlingenrechten, deze commissie is territoriaal bevoegd voor het Vlaamse grondgebied. In deze interviews werd getoetst naar de werking van de actoren en ook naar de manier waarop zij bepaalde aspecten van het recht op onderwijs lokaal realiseerden.

Zo werd er gekeken naar de aanpak van scholen bij eventuele weigeringen van inschrijving, bij socio-emotionele problemen, bij leerproblemen, de manier waarop zij zieke kinderen begeleiden en ook de mate van participatie vanwege de leerling. In het interview met het CLB werd vooral gekeken naar hoe deze begeleiding tot stand kan komen en hoe zij nadien verder verloopt voor al deze verschillende deelaspecten. Ook in het interview met het Lokaal Overlegplatform Brugge-Blankenberge (“LOP”) werd dieper ingegaan op de mogelijkheden van bemiddeling die het LOP kan bieden bij eventuele inschrijvingsproblemen. Daarnaast werd in het interview met de Commissie inzake Leerlingenrechten getoetst naar hoe men beslissingen neemt bij eventuele problematische weigeringen tot inschrijving.

Om na te gaan hoe men in het lokale beleid tracht tegemoet te komen aan socio-economische problemen werden verschillende organisaties geïnterviewd. Deze zorgen voor de verdere uitvoering van het lokale beleid dat wordt uitgestippeld door de stad Brugge i.v.m. (flankerend) onderwijs. Hierop zal verder worden ingegaan bij de uiteenzetting van de lokale actoren.

Situering van het onderzoek

De nationale implementatie van het recht op onderwijs kan op verschillende manieren plaatsvinden. Staten krijgen in de meeste internationale mensenrechteninstrumenten dan ook een bepaalde beleidsvrijheid om de gestelde doeleinden te verwezenlijken³. Wat de verwezenlijking van het recht op secundair onderwijs betreft, richt dit zich vooral op het algemeen beschikbaar en toegankelijk maken van het voortgezet

³ Preambule UNESCO Verdrag tot Bestrijding van Discriminatie in het Onderwijs, 14 december 1960.

onderwijs, inclusief het beroepsonderwijs. Van de staat wordt verwacht dat hij voortgezet onderwijs in verschillende richtingen en op verschillende niveaus aanbiedt⁴.

Staten zijn steeds verplicht om mensenrechten te respecteren, te beschermen en te vervullen.⁵ Als het gaat om het recht op onderwijs moet de staat zich niet enkel onthouden van het aannemen van discriminerende of belemmerende regelingen die individuen het recht op onderwijs ontnemen. De staat zal het recht op onderwijs moeten respecteren door het aannemen van wetgevende en administratieve regelingen die het recht op onderwijs voor elke onderdaan garanderen. Ook zal de staat het recht op onderwijs moeten beschermen door het verhinderen van schendingen van dit recht door andere individuen of actoren en door in te zetten op regelgeving die dergelijke schendingen moet voorkomen. Ten slotte moet de staat overgaan tot positieve actie om dit recht verder te vervullen via wetgevende en administratieve maatregelen opdat elke betrokkene effectieve toegang verkrijgt tot de voordelen van het onderwijs.⁶

Door de ondertekening en ratificatie van het IVRK neemt een staat de verplichting op zich om dit verdrag te implementeren. Dit brengt nieuwe opdrachten met zich mee inzake rechten van leerlingen⁷, deze zullen verder worden uitgewerkt a.d.h.v. de verschillende deelaspecten in deze masterproef. Het gaat hierbij ten eerste om het recht op onderwijs. Elk kind heeft, met eerbiediging van zijn fundamentele rechten en

⁴ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 203.

⁵ P. GYNTHÉ, *From Utopia to Quintessence: Education law from the Viewpoint of Roma and Skills Deficiency*, Vaajakoski, Gummerus Printing, 2006, p. 172; M. NOWAK, "The Right to Education – Its meaning, significance and limitations", *Netherlands Quarterly of Human Rights*, vol. 9(4), 1991, p. 421; K. SINGH, "The Right to Education: International Legal Obligations", *International Journal of Education Law and Policy*, Issue 1-2, 2005, p. 108.

⁶ General Comment No 13 on the Right to Education, CESR, E/C.12/1999/10, para. 46-47 ; Maastricht Guidelines on Violations of Economic, Social and Cultural Rights, Maastricht, 1997, para. 6 ; M. NOWAK, "The Right to Education – Its meaning, significance and limitations", *Netherlands Quarterly of Human Rights*, vol. 9(4), 1991, p. 422.

⁷ E. VERHELLEN, "Onderwijs en kinderrechten: moeizaam gaat ook!" in "Onderwijs en rechten van kinderen: een stand van zaken", *T.J.K.* 2002/5, Kluwer, p. 228.

vrijheden, recht op onderwijs. Dit wordt erkend als een sociaal grondrecht en wordt ook in de artikelen 28 en 29 IVRK herbevestigd. De verdragsluitende staat is verplicht tot rechtstreekse implementatie hiervan.

Ten tweede gaat het ook om rechten in het onderwijs. Het IVRK geeft ook uitdrukkelijk enkele mensenrechten specifiek aan kinderen⁸. Staten dienen deze dus op onrechtstreekse wijze ook te garanderen in het onderwijs, door bv. de materiële en processuele rechtspositie van het kind op school te waarborgen. Ook hierop zal waar relevant in de verschillende deelaspecten worden teruggekomen⁹.

Ten derde waarborgt artikel 12 IVRK het recht van het kind om zijn mening te geven en bepaalt dat er met deze mening rekening moet worden gehouden in elke aangelegenheid of procedure die het kind betreft. Er moet dus een zekere participatiegraad zijn vanwege de leerling in het schoolgebeuren. Hierop zal men verder ingaan in het laatste aspect ‘participatie’¹⁰.

Na de Belgische staatshervorming van 1988 werd het departement onderwijs integraal Vlaamse bevoegdheid. Het is op dat niveau dat België zijn plichten zal uitoefenen wat betreft het onderwijs in zijn geheel.

De Vlaamse overheid wil de steden stimuleren een “verbindende” rol op te nemen. Steden en gemeenten zijn ideale partners om de Vlaamse beleidsprioriteiten lokaal te laten doordringen en toe te passen. Ook op het vlak van onderwijs wil men een bondgenootschap met de lokale besturen. Daarom werd in 2005 een overlegplatform met de centrumsteden opgericht en werd in de schooljaren 2005-2006 en 2006-2007 samen meer dan 2 miljoen EUR uitgetrokken om lokale onderwijsprojecten in deze centrumsteden te ondersteunen.¹¹ Als voorbeeld van een lokaal project zal verder worden ingegaan op het beleid dat de stad Brugge heeft uitgewerkt op het vlak van onderwijs en hoe de samenwerking verloopt tussen de stad Brugge en de lokale

⁸ Art. 12-16 IVRK.

⁹ Zie hiervoor p. 43 m.b.t. de Commissie inzake Leerlingenrechten.

¹⁰ Zie hiervoor p. 97.

¹¹ Derde periodiek rapport van België betreffende IVRK, juli 2008, para 477.

actoren die verder ook aan bod zullen komen bij het bekijken van de lokale implementatie van het recht op onderwijs.

Lokale actoren

In de Brugse beleidsnota van 2013 werd opgenomen dat de stad Brugge actief werk maakt van een ‘lokaal flankerend onderwijsbeleid met een sterke sector- en netoverschrijdende dimensie’. Het stadsbestuur streeft naar een gelijke behandeling van kinderen van verschillende schoolnetten. Hiervoor moeten netoverschrijdende projecten opgezet worden in nauw overleg met het Lokaal Overlegplatform (“LOP”).¹²

Brugge wil de leerachterstand bij kinderen uit arme gezinnen wegwerken door bijkomende zorgbegeleiding te voorzien voor ouders en kinderen, dit gebeurt via de Huiswerkbegeleiding ’t Scharnier.¹³

Er is ook een gezamenlijk initiatief van Stad Brugge en het OCMW om jongeren te begeleiden voor wie een schooluitval dreigt. Dit gebeurt in het Time-out project BLINK!.¹⁴

De stad stelt dus bepaalde streefdoelen voorop en tracht een kader te bieden voor het lokale beleid m.b.t. het onderwijs. Het is dan evenwel aan andere lokale actoren om dit beleid effectief te gaan uitvoeren en concreet in te vullen. Zo hebben bv. scholen een grotere verantwoordelijkheid dan de stad zelf voor het invullen van de door de Vlaamse regering opgelegde verplichtingen i.v.m. gelijke onderwijskansen, recht op inschrijving, leerlingenbegeleiding, inschrijving van kinderen met een beperking en participatie vanwege de leerlingen.

In Brugge zijn er 33 scholen die gewoon secundair onderwijs verstrekken. Deze behoren allemaal toe tot een bepaald onderwijsnet. Men onderscheidt in Vlaanderen drie belangerijke onderwijsnetten:

¹² Beleidsnota Stad Brugge, *Algemeen Beleidsprogramma 2013-2018*, p.20; zie hiervoor p. 42.

¹³ Beleidsnota Stad Brugge, *Algemeen Beleidsprogramma 2013-2018*, p.6; zie hiervoor p. 69-70.

¹⁴ Beleidsnota Stad Brugge, *Algemeen Beleidsprogramma 2013-2018*, p.6; zie hiervoor p. 67-68.

- het gemeenschapsonderwijs (“GO”): is het officiële onderwijs dat door de openbare instelling georganiseerd wordt in opdracht van de Vlaamse Gemeenschap. De Raad voor het Gemeenschapsonderwijs treedt op als inrichtende macht voor het gemeenschapsonderwijs.
- het officieel gesubsidieerd onderwijs (“OGO”): omvat het gemeentelijk of stedelijk onderwijs en het provinciaal onderwijs. De inrichtende macht voor dit onderwijs is onderverdeeld onder twee koepels: het Onderwijssecretariaat van de Steden en gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap (“OVSG”) en de Cel voor het Vlaamse Provinciaal onderwijs (“CVPO”).
- het vrij gesubsidieerd onderwijs (“VGO”): is het onderwijs dat op privé-initiatief verstrekt wordt. De inrichtende macht hiervan is vaak een vzw. Het vrij gesubsidieerd onderwijs bestaat hoofdzakelijk uit katholieke scholen, verenigd in de koepel van het Vlaamse Secretariaat van het Katholiek Onderwijs (“VSKO”), maar bestaat daarnaast ook uit joodse, islamitische en orthodoxe scholen.¹⁵

Wat betreft het stedelijk onderwijs kan het beleid dat werd uiteengezet door de stad eventueel net iets meer doordringen in het voorschrijven van het pedagogisch project. Voor de rest zijn de opgelegde verplichtingen en de bevoegdheden van scholen gelijk.

Daarom koos ik ervoor om te focussen op de uitwerking van het beleid door de scholen en de actoren die ermee samenhangen, i.p.v. op de vooropgestelde richtlijnen van de stad zelf. De stad schetst op dit domein eerder vage doelstellingen waarvan de praktische uitwerking steeds door de scholen en andere lokale actoren gebeurt.

Voor deze masterproef ben ik op zoek gegaan naar actoren die het lokale beleid van de stad Brugge omtrent het recht op onderwijs en meer specifiek de deelaspecten m.b.t. de toegang tot en de participatie in het onderwijs mee helpen invullen.

¹⁵ Communicatiedienst Gemeenschapsonderwijs, “Het onderwijs in Vlaanderen en de situering van het gemeenschapsonderwijs”, <http://www.gemeenschapsonderwijs.be/SiteCollectionDocuments/SitueringInVlaanderen.pdf>.

Verschillende actoren zijn op het terrein actief. Het CLB¹⁶ heeft de opdracht het welbevinden van de leerlingen te bevorderen¹⁷. Daarnaast zijn ook nog heel wat andere organisaties actief, elk met een eigen focus op bepaalde problematieken, zoals bv. Time-out project BLINK!, 't Scharnier, Integraal en Netwerk Leerrecht. Uiteraard speelt de school hierbij ook een centrale rol.

'T Scharnier en het Time-out project vallen beiden onder de vereniging Samenwerking rond Preventie in het kader van Opvoeding en Onderwijs in Regio Brugge ("SPOOR")¹⁸. Deze vereniging wil, in samenwerking met de welzijns- en onderwijssector, zijn steentje bijdragen om kinderen en jongeren maximale kansen te geven bij hun ontwikkeling en dit door het aanbieden van o.a. begeleiding tijdens de schoolloopbaan. De werking en bevoegdheden van deze lokale actoren zal verder worden toegelicht bij de bijhorende deelaspecten.

Verder werd ook een interview afgelegd met het LOP Brugge-Blankenberge. Het werkingsgebied van het LOP is in beginsel de gemeente, maar de Vlaamse regering kan dit gebied uitbreiden tot aangrenzende gemeenten, zoals ook gebeurd is voor het LOP Brugge-Blankenberge. Het LOP functioneert vooral binnen het gelijkekansenbeleid en heeft als opdracht om dit zoveel mogelijk te realiseren. Verder speelt het LOP ook een belangrijke bemiddelingsrol bij eventuele weigeringen tot inschrijving door scholen.¹⁹

Daarnaast werd ook de voorzitter van de Commissie inzake Leerlingenrechten ("CLR") geïnterviewd over de rol van de Commissie bij de bescherming van de rechten van ouders en leerlingen. De CLR is bevoegd om advies te geven in gevallen waarbij ouders of leerlingen een klacht indienen tegen een niet-gerealiseerde inschrijving of een weigering tot inschrijving door een school.²⁰

¹⁶ Decr. VI. van 1 december 1998 betreffende centra voor leerlingenbegeleiding, *BS* 10 april 1999; <http://www.clbbrugge.be>.

¹⁷ Derde Periodiek Rapport van België betreffende het IVRK, juli 2008, para. 475.

¹⁸ <http://www.spoorbrugge.be>.

¹⁹ Interview met de voorzitter en deskundige van het LOP Brugge – Blankenberge, 4 maart 2015.

²⁰ Interview met de voorzitter van de Commissie inzake Leerlingenrechten, 28 oktober 2014.

Tenslotte werden ook drie scholen uit de stad Brugge geïnterviewd. In elk interview werden vragen gesteld die gerelateerd zijn aan de verschillende deelaspecten die in deze masterproef aan bod zullen komen en over de werking van elke actor.

Samenwerking tussen de stad Brugge en de lokale actoren

Volgens de verschillende scholen is het zo dat de stad Brugge de laatste jaren meer inzet op onderwijs. Zo is er veel te doen rond bepaalde thema's zoals het drugspreventiebeleid, het alcoholbeleid maar ook de verkeersveiligheid in en rond de school²¹. Het gaat dan vooral over de attitude van de leerlingen en hoe zij met deze thema's omgaan. De stad Brugge tracht zo de leerlingen, maar ook de ouders en de scholen te sensibiliseren. Er is van de stad uit ook een samenwerking met de stedelijke preventiediensten, om regelmatig vormingen, bijscholingen en nascholingen te organiseren²². Scholen krijgen dan uitnodigingen voor bepaalde activiteiten, maar deze zijn niet verplicht²³. De stad Brugge organiseert daarnaast ook een omgevingsanalyse i.v.m. drugs en alcohol waar de resultaten ook voor de verschillende scholen zichtbaar zijn²⁴ en biedt op het vlak van veiligheid aan om fietsen gratis te laten graveren op school. Onlangs liep er ook een project m.b.t. opvoedingsproblemen waarbij ook ouders van leerlingen uit Brugse scholen werden uitgenodigd om deel te nemen.²⁵ Toch is het zo dat er concreet op de werking van de school weinig invloed is vanuit het beleid van de stad zelf²⁶.

De stad Brugge subsidieert ook enkele van de organisaties binnen het flankerend onderwijs. Het gaat hier dan voornamelijk om subsidies afkomstig uit het Vlaamse onderwijsbeleid die gegeven worden aan de steden. In Brugge gebeurt dit bijvoorbeeld voor 't Scharnier en het Time-out project BLINK!. Dit laat echter niet toe om de volledige functionering van de organisaties vlot te laten verlopen, waardoor

²¹ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 1, 2 en 3.

²² Interview met leerlingenbegeleiding school 3.

²³ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 1, 2.

²⁴ N. VANMAECKELBERGHE, "Omgevingsanalyse i.v.m. drugs en alcohol", <https://www.brugge.be/files/uploads/document/brochure-aanbod-werkgroep-onderwijs.pdf>, Brugge, 2010; de volledige lokale analyse 2010 kan opgevraagd worden bij de preventiedienst Brugge.

²⁵ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 2.

²⁶ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 2.

er nog een stuk bovenop moet gelegd worden. Deze extra financiering wordt o.a. waargemaakt door de vereniging SPOOR, waaronder deze beide organisaties vallen.²⁷ Ook vzw Integraal krijgt subsidies van de stad Brugge. Dit vooral voor de activiteiten die worden georganiseerd voor allochtone jongeren. Al het overige materiaal en de werkingskosten worden op vrijwillige basis vergaard.²⁸

Deze organisaties vrezen dat de aangekondigde besparingen²⁹ voor het onderwijs waarvan tegenwoordig sprake is, een cruciale invloed kunnen hebben op hun werking. Men probeert hieraan iets te doen door bv. Minister van onderwijs Crevits de projecten te laten bezoeken.³⁰

De provincie tracht de de steden en gemeenten te steunen, om zo te komen tot een studieondersteuning die de ganse provincie dekt.³¹

De samenwerking tussen de onderscheiden geledingen van de Stad Brugge en het LOP verloopt vlot. Voor rechtstreekse contacten met het stadsbestuur was er vroeger een contactpersoon maar deze persoon werd niet meer vervangen. Dit is waarschijnlijk een gevolg van het feit dat de stad haar interne organisatie aan het hertekenen is. Dit contactpunt is volgens het LOP nochtans onmisbaar, zeker in het kader van het flankerend onderwijsbeleid. Deze persoon is namelijk best geschikt om adviezen en een visie omtrent de verdeling van de middelen van de stad naar het LOP te brengen en omgekeerd. Het LOP wordt namelijk ook gefinancierd door de stad.³²

²⁷ Interview met coördinator 't Scharnier Brugge, 12 februari 2015.

²⁸ Interview met vrijwilligers huiswerkbegeleiding Integraal, 12 februari 2015.

²⁹ De Standaard, "Steden verliezen tot een derde van subsidies voor lokaal onderwijsbeleid", http://www.standaard.be/cnt/dmf20141204_01411436, 4 december 2014.

³⁰ Interview met coördinator 't Scharnier Brugge, 12 februari 2015 ; Interview met coördinator Timeout project BLINK ! Brugge, 12 februari 2015.

³¹ Interview met coördinator 't Scharnier Brugge, 12 februari 2015.

³² Interview met de voorzitter en deskundige van het LOP Brugge – Blankenberge, 4 maart 2015.

Hoofdstuk 1. Recht op onderwijs

Eerst zal een overzicht gegeven worden van de verschillende bronnen van het recht op onderwijs. Er zal vooral gefocust worden op het gelijke kansenbeleid, het inschrijvingsrecht, socio-emotionele en leerproblemen, de kostprijs, de gezondheid en de participatie in het onderwijs. Zo zal er per thema een terugkoppeling en toetsing gebeuren van de lokale praktijk in Brugge aan het internationale mensenrechtenkader.

Het recht op onderwijs kwam niet voor in de burgerlijke vrijheden opgesomd in de verschillende *Bill of Rights* uitgeroepen door de meeste Europese en Amerikaanse landen in de late 18^e en 19^e E. De grootste reden voor deze lacune was het feit dat deze gebaseerd waren op liberale concepten en dat mensenrechten en burgerlijke vrijheden werden gezien als ‘negatieve’ rechten, gericht tegen inmenging door de staat. In het socialistisch concept³³, daarentegen, werd het recht op onderwijs samen met het recht op werk en het recht op sociale zekerheid gezien als de meest prominente mensenrechten die bedacht waren als individuele rechten en dus een positieve actie vereisen van de staat en de maatschappij.³⁴

Dankzij het aandringen van vertegenwoordigers van de socialistische staten in de Verenigde Naties werden in de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens niet uitsluitend de klassieke burgerlijke en politieke rechten opgenomen maar ook de belangrijkste economische, sociale en culturele rechten. Dit is ook de reden waarom de Verenigde Naties later twee aparte verdragen aannam voor burgerlijke en politieke rechten en voor economische, sociale en culturele rechten.³⁵ Deze mensenrechteninstrumenten zullen hierna worden uiteengezet.

³³ Voor meer informatie: R.P. CLAUDE, “The Right to Education and Human Rights Education”, *International Journal on Human Rights*, Year 2, Number 2, 2005, p. 39.

³⁴ M. NOWAK, “The Right to Education – Its meaning, significance and limitations”, *Netherlands Quarterly of Human Rights*, vol. 9(4), 1991, p. 418.

³⁵ *Ibid.*, p. 419.

Afdeling 1. Internationaal

1.1 Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens (“UVRM”)

Artikel 26 van de Universele Verklaring van de Mens (“UVRM”) stelt dat men recht heeft op onderwijs dat gericht is op de volle ontwikkeling van de menselijke persoonlijkheid en op de versterking van de eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden³⁶. Aan de ouders komt in de eerste plaats het recht toe om de soort van opvoeding en onderwijs te kiezen, welke aan hun kinderen zal worden gegeven³⁷.

Deze bepaling was de eerste expliciete erkenning ooit van een algemeen recht op onderwijs in een internationaal instrument. Later werd dit recht verder herbevestigd en uitgewerkt in art. 13 en 14 Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten^{38, 39}.

Deze bepaling vormt één van de sociale, economische en culturele mensenrechten in de Verklaring. De kern van deze rechten is de waardigheid en de ontplooiing van het individu⁴⁰. De implementatie van deze bepaling vergt van de overheid een zekere actie en inspanning⁴¹.

Het recht op onderwijs neemt een bijzondere plaats in binnen de groep van culturele rechten⁴². Dit recht heeft een algemene functionele rol ten behoeve van de

³⁶ Art.26, 2 UVRM, 10 december 1948; Art. 13,1 IVESCR.

³⁷ Art. 26, 3 UVRM.

³⁸ Zie hiervoor p. 16.

³⁹ K.D. BEITER, *The Protection of the Right to Education by International Law : Including a Systematic Analysis of Article 13 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, Martinus Nijhoff Publishers, 2006, p. 86 ; K. HALVORSEN, “Notes on the Realisation of the Human Right to Education”, *Human Rights Quarterly* Vol. 12, John Hopkins University Press, 1990, p. 342.

⁴⁰ Art. 22 UVRM.

⁴¹ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 50.

⁴² *Ibid.*; Y. DINSTEIN, “Cultural Rights”, in *Israël Yearbook on Human Rights*, vol. 9, 1979, p. 58.

verwezenlijking van andere mensenrechten. Deze rol versterkt de onderlinge afhankelijkheid van en het verband tussen burger- en politieke rechten aan de ene kant en sociale, economische en culturele rechten aan de andere kant. Onderwijs maakt het bijvoorbeeld mogelijk dat bepaalde rechten, zoals bv. de vrijheid van meningsuiting, inhoud krijgen en binnen het bereik van het individu komen.⁴³

Uit art. 26, 1 en de preambule van de UVRM kan men impliciet afleiden dat de overheid een zekere zorgverplichting heeft⁴⁴. De overheid zal dus bepaalde acties moeten nemen om het recht op onderwijs te kunnen realiseren. Deze verplichting valt niet uitsluitend ten laste van de staat, de bepaling van de UVRM staat de inrichting van privéonderwijs niet in de weg, zolang het uiteindelijke resultaat maar voldoet aan de voorgeschreven bepalingen.⁴⁵

Het recht op onderwijs dient zonder enige vorm van discriminatie voor elk mens open te staan⁴⁶.

1.2 Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (“IVBPR”) en het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (“IVESCR”)

De juridisch bindende uitwerking van de UVRM kwam pas later tot uiting in verschillende verdragsbepalingen, zoals onder andere in het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (“IVBPR”) en het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (“IVESCR”).

⁴³ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 51 ; Dit zal verder worden aangetoond i.v.m. participatie in het onderwijs p. 97 e.v.

⁴⁴ Art. 26, 1 UVRM ; Preambule UVRM : “...ieder individu en elk orgaan van de gemeenschap, met deze verklaring voortdurend voor ogen, er naar zal streven door onderwijs en opvoeding de eerbied voor deze rechten en vrijheden te bevorderen, en door vooruitstrevende maatregelen, op nationaal en internationaal terrein, deze rechten algemeen en daadwerkelijk te doen erkennen en toepassen...”.

⁴⁵ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 53.

⁴⁶ Art. 2 UVRM ; K. HALVORSEN, “Notes on the Realisation of the Human Right to Education”, *Human Rights Quarterly* Vol. 12, John Hopkins University Press, 1990, p. 354.

Het IVBPR garandeert enkel de vrijheid van ouders of voogden om de godsdienstige en zedelijke opvoeding van hun kinderen te verzekeren overeenkomstig hun eigen levensovertuiging⁴⁷. Deze bepaling maakte oorspronkelijk geen deel uit van de door de Commissie voor de Rechten van de Mens aanvaarde ontwerpbevestigingen. Dit idee werd gelanceerd door de Speciale Rapporteur in zijn ‘*Study of Discrimination in the Matter of Religious Rights and Practices*’⁴⁸.

Aan deze bepaling kan art. 27 IVBPR gekoppeld worden. Dit artikel kent bepaalde rechten toe aan leden van minderheden, zoals bijvoorbeeld het gebruik van hun eigen taal⁴⁹. Hoewel de bepaling niet expliciet het recht op onderwijs van leden van minderheden erkent, ligt dit toch besloten in de formulering van de bepaling aangezien bij alle aspecten van de eigen identiteit van minderheden onderwijs een centrale rol speelt. Onderwijs vormt immers één van de essentiële middelen tot het behoud van de identiteit en levensstijl van minderheden.⁵⁰

Deze uitdrukking van non-discriminatie vindt men ook, specifiek voor het onderwijs⁵¹, terug in het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie⁵².⁵³ Deze bepaling verplicht partijstaten om discriminatie op grond van ras op gebied van onderwijs en opleiding te verbieden en uit te bannen, en de gelijkheid van ieder voor de wet op dit terrein te verzekeren. Een zelfde visie kan worden teruggevonden in het Vluchtelingenverdrag dat bepaalt dat vluchtelingen een zo gunstig mogelijke behandeling moeten krijgen m.b.t. het vervolgonderwijs⁵⁴. Wat

⁴⁷ Art. 18, 4 IVBPR, 19 december 1966.

⁴⁸ Study of Discrimination in the Matter of Religious Rights and Practices by Arcot Krishnaswami, Special Rapporteur of the Sub-Commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/200/Rev.1, UN Sales no. 60 XIV.2, New York, 1960; http://politics-of-religious-freedom.berkeley.edu/files/2011/06/Krishnaswami_19601.pdf.

⁴⁹ Art. 27 IVBPR.

⁵⁰ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 126.

⁵¹ Art. 5 Verdrag inzake de Uitbanning van Alle Vormen van Rassendiscriminatie, 21 december 1965.

⁵² Verdrag inzake de Uitbanning van Alle Vormen van Rassendiscriminatie, 21 december 1965.

⁵³ P. GYNTHÉ, *From Utopia to Quintessence: Education law from the Viewpoint of Roma and Skills Deficiency*, Vaajakoski, Gummerus Printing, 2006, p. 51.

⁵⁴ Art. 22, 2 Vluchtelingenverdrag, 28 juli 1951.

het basisonderwijs betreft, geldt immers een verplichting voor de verdragsstaten om voor vluchtelingen een gelijke behandeling in te voeren als voor eigen onderdanen^{55, 56}.

Individuele personen kunnen een klacht, over vermeende schendingen van bepalingen van het IVBPR, indienen bij het Mensenrechtencomité op grond van het Facultatieve Protocol bij het IVBPR. Een van de – overigens weinige – zaken die werden voorgelegd aan het Mensenrechtencomité had betrekking op een beweerde discriminerende behandeling van een bepaalde privé-onderwijsinstelling in Zweden⁵⁷. Klagers, de ouders, beweerden dat art. 26 IVBPR, een algemeen discriminatieverbod, geschonden was vanwege de beweerde discriminatie van privé-onderwijs ten opzichte van andere onderwijsinstellingen in Zweden. Het artikel beoogt discriminatie in recht en praktijk op elk terrein van overheidszorg te verbieden. De ouders klaagden dat hun geen financiële toelage door de lokale overheidsinstanties werd toegekend ten behoeve van schoolboeken en schoolmaaltijden, terwijl ouders van kinderen die openbare scholen in dezelfde stad bezochten die toelage wel ontvingen. Het Mensenrechtencomité was van mening dat in Zweden het openbaar onderwijs, met de bijbehorende faciliteiten zoals kosteloze schoolboeken en schoolmaaltijden voor alle kinderen beschikbaar is⁵⁸. De Zweedse staat heeft geen verplichting diezelfde faciliteiten ook aan leerlingen ter beschikking te stellen die privé-onderwijs volgen, aangezien de preferentiële behandeling die werd gegeven aan het openbaar onderwijs redelijk was en gebaseerd was op objectieve criteria⁵⁹. Zweden kent volgens het Mensenrechtencomité een vrije keuze tussen openbaar en privé-onderwijs, wat betekent dat een keuze voor privé-onderwijs met zich zal meebrengen dat ouders

⁵⁵ Art. 22, 1 Vluchtelingenverdrag.

⁵⁶ P. GYNTER, *From Utopia to Quintessence: Education law from the Viewpoint of Roma and Skills Deficiency*, Vaajakoski, Gummerus Printing, 2006, p. 48; A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 46.

⁵⁷ *G. en L. Lindgren e.a. t. Zweden*, Mensenrechtencomité, klacht nr. 298/1988 en 299/1988.

⁵⁸ *G. en L. Lindgren e.a. t. Zweden*, Mensenrechtencomité, klacht nr. 298/1988 en 299/1988 ; Inzichten van het Mensenrechtencomité, 9 november 1990 in *Human Rights Journal*, vol. 12, no. 1-2, 1991, p. 24-25.

⁵⁹ *G. en L. Lindgren e.a. t. Zweden*, Mensenrechtencomité, klacht nr. 298/1988 en 299/1988 overweging 10.3.

bepaalde voorzieningen zullen moeten betalen⁶⁰. Van discriminatie van de betreffende privé-school was volgens het Mensenrechtencomité geen sprake.⁶¹

Art. 13 IVESCR is een uitgebreide bepaling die naast verplichtingen voor staten en rechten voor individuen ook de doeleinden van het onderwijs vastlegt. Dit artikel verduidelijkt dat de verdragsstaten het recht van eenieder op onderwijs moeten erkennen en dat het recht op onderwijs moet bijdragen tot eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en een nuttige rol kan spelen in het kader van verdraagzaamheid en vriendschap onder alle volken en alle rasgemeenschappen, etnische en godsdienstige groeperingen⁶². Om dit te bereiken hebben staten de verplichting om het secundair onderwijs algemeen beschikbaar en toegankelijk te maken voor allen door middel van passende maatregelen, in het bijzonder de geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs⁶³. Dit impliceert voor de staat een zorgplicht⁶⁴. Ouders moeten ook de vrijheid krijgen om te kunnen kiezen in welke school ze hun kinderen zullen inschrijven, ongeacht of dit een door de overheid opgerichte school is of niet⁶⁵.⁶⁶

Het recht op onderwijs werd hier opgenomen in de vorm van een compromis, met een onvoorwaardelijke plicht om in basisonderwijs te voorzien⁶⁷ en daarnaast slechts een geleidelijke realisatie van secundair en hoger onderwijs voorop te stellen⁶⁸.⁶⁹

⁶⁰ *G. en L. Lindgren e.a. t. Zweden*, Mensenrechtencomité, klacht nr. 298/1988 en 299/1988 overweging 10.3.

⁶¹ *G. en L. Lindgren e.a. t. Zweden*, Mensenrechtencomité, klacht nr. 298/1988 en 299/1988 overweging 10.4 ; Op de kost van het onderwijs in de lokale praktijk zal verder worden ingegaan bij de bespreking van de economische invloeden op het onderwijs p. 76.

⁶² Art. 13, 1 IVESCR, 19 december 1966; Art. 29, 1, d IVRK.

⁶³ Art. 13, 2, b IVESCR.

⁶⁴ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 124.

⁶⁵ Art. 13, 3 IVESCR.

⁶⁶ General Comment No 13 on the Right to Education, CESR, E/C.12/1999/10, para. 46-57.

⁶⁷ Art. 13, 2, a IVESCR.

⁶⁸ Art. 13, 2, b IVESCR; M. NOWAK, "The Right to Education – Its meaning, significance and limitations", *Netherlands Quarterly of Human Rights*, vol. 9(4), 1991, p. 419.

Aangezien het recht op onderwijs een resultaatsverbintenis inhoudt kan men zich de vraag stellen wanneer er dan sprake is van een schending van dit recht. In de moderne mensenrechtentheorie en praktijk werd hiervoor het concept ontwikkeld van de ‘*minimum core content*’ van dewelke niet kan worden afgeweken onder het voorwendsel van toegestane beperkingen of uitzonderingen. Zo stelt men dat elke maatregel die doelbewust de toegang vermindert tot secundair of hoger onderwijs leidt tot een schending van art. 13 IVESCR.⁷⁰

Verdragen die burgerlijke en politieke rechten vastleggen geven meestal aan burgers de mogelijkheid klachten in te dienen bij internationale organen over vermeende schendingen van die rechten⁷¹. In tegenstelling tot wat de burgerlijke en politieke rechten betreft, wordt het toezicht op de naleving van economische, sociale en culturele rechten hoofdzakelijk uitgeoefend via een rapportageverplichting voor staten, gecombineerd met een vorm van bestudering en bespreking van die rapporten door een internationaal orgaan^{72, 73}.

Deze vorm van toezicht vindt men terug in het IVESCR⁷⁴. Partijstaten zijn verplicht om tweejaarlijks rapporten in te dienen over de maatregelen die zij hebben genomen en de vorderingen die zij hebben gemaakt bij de verwezenlijking van de materiële rechten van het verdrag. De Economische en Sociale Raad gaf de taak, aan een

⁶⁹ P. GYNTER, *From Utopia to Quintessence: Education law from the Viewpoint of Roma and Skills Deficiency*, Vaajakoski, Gummerus Printing, 2006, p. 172.

⁷⁰ Preliminary Report on the Realization of Economic, Social and Cultural Rights, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/1989/19, p. 10; M. NOWAK, “The Right to Education – Its meaning, significance and limitations”, *Netherlands Quarterly of Human Rights*, vol. 9(4), 1991, p. 423; K. HALVORSEN, “Notes on the Realisation of the Human Right to Education”, *Human Rights Quarterly* Vol. 12, John Hopkins University Press, 1990, p. 342.

⁷¹ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 192.

⁷² P. HARVEY, “Monitoring Mechanisms for international agreements respecting economic and social human rights” in *Yale Journal of International Law*, vol. 12, 1987, p. 396-420.

⁷³ M. NOWAK, “The Right to Education – Its meaning, significance and limitations”, *Netherlands Quarterly of Human Rights*, vol. 9(4), 1991, p. 419.

⁷⁴ Art. 16 en 17 IVESCR.

werkgroep met de nodige expertise, om de statenrapporten te bestuderen⁷⁵. Vertegenwoordigers van de regering van het land waarvan het rapport besproken wordt, zijn hierbij aanwezig om eventuele vragen te beantwoorden en het rapport toe te lichten⁷⁶.

Krachtens art. 18 IVESCR kunnen gespecialiseerde organisaties, zoals o.m. UNESCO, gevraagd worden te rapporteren over de vooruitgang die binnen deze organisaties is geboekt op het terrein van de materiële rechten uit het verdrag. De gespecialiseerde organisaties ontvangen eveneens de rapporten van staten over de rechten die binnen het mandaat van de organisatie vallen⁷⁷.

De werking van de werkgroep werd in 1985 geëvalueerd. De algemene indruk was een zekere ontevredenheid over het functioneren van deze werkgroep omwille van verschillende redenen, zoals o.m. dat de bestudering van rapporten door de leden van de werkgroep vluchtig, oppervlakkig en op gepolitiseerde toon bleef, dat de werkgroep in gebreke bleef om aanbevelingen te formuleren van substantiële aard, dat de werkgroep ook niet in staat bleek om aan te geven of een staat aan de verplichtingen van het IVESCR voldeed, dat de leden van de werkgroep weinig moeite deden om de werkelijkheid te achterhalen die vaak verborgen zat achter wettelijke bepalingen, dat de leden van de werkgroep vertegenwoordigers van regeringen waren en dus geen onafhankelijke personen,...⁷⁸

Men besloot dan ook de organisatie en samenstelling van de werkgroep te herzien⁷⁹. De werkgroep werd vervangen door een nieuw 'Comité inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten' met als belangrijkste verandering dat het werd samengesteld uit

⁷⁵ Resolutie van de Economische en Sociale Raad E/1981/158.

⁷⁶ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 194.

⁷⁷ Art. 16, 2, b IVESCR.

⁷⁸ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 194.

⁷⁹ Ph. ALSTON, "Out of the Abyss : The Challenges Confronting the new U.N. Committee on Economic, Social and Cultural Rights" in *Human Rights Quarterly*, vol. 9, 1987, p. 345-349.

experts met erkende bekwaamheid op het gebied van de rechten van de mens en die optreden in hun persoonlijke hoedanigheid⁸⁰.

De statenrapporten benadrukken zonder uitzondering dat er geen sprake is van discriminatoire bepalingen in de onderwijswetgeving of administratieve regelingen. Vormen van actieve discriminatie komen niet voor, wel bestaan er in een aantal staten vormen van passieve discriminatie. Het is namelijk zo dat sociaal-economische factoren en bepaalde traditionele cultuurgebonden denkbeelden de gelijke kansen en de gelijke behandeling in het onderwijs beperken.⁸¹

Specifiek m.b.t. het verwezenlijken van het recht op secundair onderwijs wordt van een staat verwacht dat hij voortgezet onderwijs in verschillende richtingen en op verschillende niveaus aanbiedt. De verwezenlijking van het recht op secundair onderwijs richt zich op het algemeen beschikbaar en toegankelijk maken van het voortgezet onderwijs. Uit statenrapporten blijkt dat dit voor een aantal staten het geval is^{82 83}.

Een evaluatie van de kwaliteit van statenrapporten over art. 13 is nogal wisselend doordat een groot deel van de rapporten verzuimt de problemen te vermelden die gerezen zijn bij de verwezenlijking van het recht op onderwijs, waardoor de indruk kan ontstaan dat het proces van implementaties rimpelloos verloopt. Ook heeft de UNESCO, als één van de gespecialiseerde organisaties, in de internationale implementatieprocedure van art. 13 nauwelijks een rol gespeeld.⁸⁴

⁸⁰ Resolutie van de Economische en Sociale Raad E/1985/17.

⁸¹ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 198 ; zie ook Report of the Committee on Conventions and Recommendations on the Fourth Consultation, 1985, UNESCO Doc. 23 C/72, Annex D, p. 199-204 en UNESCO Doc. 23 C/72, par. 331.

⁸² o.m. Polen, Zweden, Nederland, Verenigd-Koninkrijk.

⁸³ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 203.

⁸⁴ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 215.

In 1990 werd besloten om de richtlijnen voor statenrapportage te herzien. De belangrijkste wijziging hierbij is dat de nieuwe richtlijnen meer zijn toegespitst op de praktijksituatie met betrekking tot het verwezenlijken van economische, sociale en culturele rechten, waaronder het recht op onderwijs. Zo wordt het voor de ministeries duidelijker welke specifieke informatie van hen wordt gevraagd.⁸⁵

1.3 UNESCO Verdrag tot Bestrijding van Discriminatie in het Onderwijs

In 1960 werd op initiatief van de Organisatie voor Onderwijs, Wetenschappen en Cultuur van de Verenigde Naties (“UNESCO”) een internationale overeenkomst gesloten over de uitbanning van discriminatie in het onderwijs⁸⁶. Dit Verdrag tot Bestrijding van Discriminatie in het Onderwijs beoogt een bijdrage te leveren aan de bestrijding en aan het voorkomen van discriminatie en aan het verwezenlijken van gelijke kansen in het onderwijs⁸⁷. Het beoogt eveneens een universele reikwijdte te hebben, ook al is het van toepassing op een onderwijssituatie die van staat tot staat verschilt⁸⁸.

Deze internationale overeenkomst kwam tot stand nadat een studie⁸⁹, met de discriminatie in het onderwijs als onderwerp, werd ondernomen in opdracht van de Sub-Commissie inzake Voorkomen van Discriminatie en Bescherming van Minderheden van de VN⁹⁰.

⁸⁵ Revised General Guidelines Regarding the Form and Contents of Reports to be Submitted by States Parties Under Article 16 and 17 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, CESR, UN Doc. E/C.12/1991/1 ; Report on the Fifth Session, CESR, UN Doc. E/1991/23, Annex IV.

⁸⁶ UNESCO Verdrag tot Bestrijding van Discriminatie in het Onderwijs, 14 december 1960.

⁸⁷ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 80.

⁸⁸ P. JUVIGNY, *The fight against discrimination, towards equality in education*, UNESCO, Paris 1963, p. 13-14.

⁸⁹ Study of Discrimination in Education, 1957, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/181/Rev.1, UN Sales no. 1957 XIV.3.

⁹⁰ Resolution on a Study of Discrimination in Education (Resolusion B (VI)) Sub-Commission on the Prevention of Discrimination and the Protection of Minorities, 1954.

In het rapport⁹¹, als resultaat van het onderzoek, formuleerde de Speciale Rapporteur het basisbeginsel voor de uitbanning van discriminatie in het onderwijs. Dit beginsel vormt de basis voor de door de staten te nemen maatregelen en luidt als volgt: discriminatie op grond van ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke overtuiging of andere status ten aanzien van de toegang tot het onderwijs en het feitelijk volgen van het onderwijs is verboden. Dit geldt zowel voor de wetgeving als voor het beleid en de praktijk.⁹² De Speciale Rapporteur pleitte ook voor de opstelling van een apart verdrag. Dit zou de regeringen de mogelijkheid bieden hun vastberadenheid te tonen aangaande de uitbanning van discriminatie in het onderwijs.⁹³

In zijn studie spreekt de Speciale Rapporteur over ‘*active discrimination*’, later opgenomen in art. 1 van het UNESCO verdrag⁹⁴, en ‘*static discrimination*’, opgenomen in art. 4⁹⁵. Het verschil tussen deze beide vormen van discriminatie is dat er bij ‘*active discrimination*’ sprake is van een opzettelijke intentie en handelen van de overheid, terwijl dit bij ‘*static discrimination*’ niet het geval is⁹⁶. Naar de mening van de Speciale Rapporteur komt ‘*static discrimination*’ veel meer voor. Dit komt omdat ‘*static discrimination*’ veelal het gevolg is van, hetzij het onvermogen van de

⁹¹ Study of Discrimination in Education, 1957, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/181/Rev.1, UN Sales no. 1957 XIV.3.

⁹² Study of Discrimination in Education, 1957, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/181/Rev.1, UN Sales no. 1957 XIV.3, p. 158-159.

⁹³ Study of Discrimination in Education, 1957, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/181/Rev.1, UN Sales no. 1957 XIV.3, p. 154-155.

⁹⁴ Art. 1 UNESCO verdrag.

⁹⁵ Study of Discrimination in Education, 1957, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/181/Rev.1, UN Sales no. 1957 XIV.3, p. 4.

⁹⁶ Study of Discrimination in Education, 1957, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/181/Rev.1, UN Sales no. 1957 XIV.3, p. 5 ; P. JUVIGNY, *The fight against discrimination, towards equality in education*, UNESCO, Paris 1963, p. 18 en 20 ; H. SABA, “La Convention et la Recommendation concernant la lutte contre la discrimination dans le domaine de l’enseignement” in *Annuaire Français de Droit International*, 1960, p. 647.

staat om op te treden of van een gebrek aan financiële en andere middelen, hetzij maatschappelijke of geografische factoren⁹⁷.

Art. 3 legt aan de verdragspartijen enkele verplichtingen op, met als doel discriminatie in het onderwijs te voorkomen⁹⁸. Het betreft hier nauwkeurig geformuleerde verplichtingen die een onmiddellijke toepassing vereisen⁹⁹. Dit impliceert dat staten de verplichting hebben om daadwerkelijk, en dus feitelijk, de vereiste maatregelen uit te voeren.¹⁰⁰

Art. 3, d bepaalt dat het de staat verboden is beperkingen of voorkeur toe te staan, ten aanzien van eventuele steun aan onderwijsinstellingen, uitsluitend gebaseerd op het feit dat de leerlingen tot een bepaalde groep behoren¹⁰¹. Deze bepaling staat evenwel niet in de weg aan het feit dat staten positieve maatregelen kunnen nemen ten behoeve van maatschappelijke groepen die in een achterstandspositie verkeren, zoals o.a. kinderen met onderwijsachterstand en immigranten¹⁰². Dit volgt o.m. uit art. 10, dat stelt dat het UNESCO-verdrag niet tot gevolg mag hebben dat de rechten die personen of groepen personen eventueel genieten krachtens andere internationale overeenkomsten worden aangetast. Art. 2, 2 van het Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie bepaalt namelijk dat positieve maatregelen ten gunste van leden van bepaalde rasgemeenschappen verplicht worden gesteld.¹⁰³

⁹⁷ Study of Discrimination in Education, 1957, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/181/Rev.1, UN Sales no. 1957 XIV.3, p. 5 ; Hierop zal verder worden ingegaan bij de bespreking van de sociale en economische invloeden op het recht op onderwijs in de lokale praktijk p. 63-79.

⁹⁸ Art. 3 UNESCO verdrag.

⁹⁹ Report of the Special Committee of Governmental Experts on the Preparation of a Draft International Convention and a Draft Recommendation on the Various Aspects of Discrimination in Education, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/210, Annex II, para. 41.

¹⁰⁰ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 86.

¹⁰¹ Art. 3, d UNESCO verdrag.

¹⁰² Report of the Working Party on the Draft Convention and Recommendation against Discrimination in Education, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/210 Annex III, para. 13.

¹⁰³ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 87.

Art. 4 stelt maatregelen voorop om gelijke kansen en gelijke behandeling in het onderwijs te verwezenlijken, ter bestrijding van ‘*static discrimination*’¹⁰⁴. De verplichting moet geleidelijk worden verwezenlijkt door de staat¹⁰⁵. Het realiseren van deze doelstellingen vereist immers het beschikbaar stellen van financiële, economische, technische en intellectuele middelen en omvat een resultaatsverbintenis.¹⁰⁶ Het non-discriminatiebeginsel speelt hier een grote rol. De toegang tot het onderwijs dient voor eenieder gegarandeerd te zijn en de vrijheid van onderwijs mag niet beperkt worden. Om dit principe te handhaven, zal de staat positieve maatregelen moeten nemen of zich soms moeten onthouden van een bepaald optreden.¹⁰⁷

Tegelijk met het vastleggen van de tekst en het sluiten van het Verdrag werd een Aanbeveling door de Algemene Conferentie van de UNESCO aanvaard¹⁰⁸. De tekst van deze Aanbeveling is identiek aan die van de Conventie, haar juridisch kader is evenwel verschillend aangezien zij juridisch niet bindend is¹⁰⁹. Het opstellen van een Aanbeveling werd noodzakelijk geacht omdat het voor federale staten moeilijk, zo niet onmogelijk, zou zijn het verdrag te ratificeren aangezien onderwijs meestal een aangelegenheid is die onder de bevoegdheid valt van de verschillende deelstaten. Bij dergelijke staatsstructuur kan een federale regering geen verdragsverplichtingen

¹⁰⁴ Art. 4 UNESCO verdrag.

¹⁰⁵ Report of the Special Committee of Governmental Experts on the Preparation of a Draft International Convention and a Draft Recommendation on the Various Aspects of Discrimination in Education, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/210, Annex II, para. 22; P. JUVIGNY, *The fight against discrimination, towards equality in education*, UNESCO, Paris 1963, p. 57; H. SABA, “La Convention et la Recommendation concernant la lutte contre la discrimination dans le domaine de l’enseignement” in *Annuaire Français de Droit International*, 1960, p. 650.

¹⁰⁶ M. NOWAK, “The Right to Education – Its meaning, significance and limitations”, *Netherlands Quarterly of Human Rights*, vol. 9(4), 1991, p. 422; A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 88.

¹⁰⁷ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 87.

¹⁰⁸ Recommendation against Discrimination in Education, 14 december 1960.

¹⁰⁹ K. SINGH, “The Right to Education: International Legal Obligations”, *International Journal of Education Law and Policy*, Issue 1-2, 2005, p. 105.

aangaan voor de verschillende deelstaten.¹¹⁰ Dit is o.m. het geval voor België, waar onderwijskwesties onder de autonomie vallen van het Vlaamse en het Waalse Gewest.¹¹¹

De UNESCO kent een unieke klachtenprocedure die omschreven kan worden als een vorm van internationaal toezicht op de naleving van de rechten van de mens. Hierbij kan het ‘*Committee on Conventions and Recommendations*’ (“Comité”) klachten ontvangen van bijvoorbeeld onderwijsgevende of niet-gouvernementele organisaties betreffende vermeende schendingen van de rechten van de mens die binnen de bevoegdheid van de UNESCO vallen. Alle lidstaten zijn onderworpen aan de procedure, op grond van hun lidmaatschap bij de organisatie.¹¹²

Het Comité heeft in geen geval de rol van een rechtsprekend orgaan, maar gaat zoeken naar een oplossing voor individuele gevallen of kwesties die aan de organisatie worden voorgelegd¹¹³. Het onderzoek richt zich op het bereiken van minnelijke schikking door o.m. humanitaire interventies door de directeur-generaal van UNESCO, consultaties met de regering van de lidstaat waartegen de klacht zich

¹¹⁰ Report of the Special Committee of Governmental Experts on the Preparation of a Draft International Convention and a Draft Recommendation on the Various Aspects of Discrimination in Education, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/210, Annex II, para. 20; P. JUVIGNY, *The fight against discrimination, towards equality in education*, UNESCO, Paris 1963, p. 52-53 ; H. SABA, “La Convention et la Recommendation concernant la lutte contre la discrimination dans le domaine de l’enseignement” in *Annuaire Français de Droit International*, 1960, p. 651.

¹¹¹ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 92.

¹¹² A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 91.

¹¹³ Study of the Procedures which should be followed in the examination of cases and questions which might be submitted to UNESCO concerning the exercise of human rights in the spheres of competence, UNESCO Doc. 104 EX/Decision 3.3, 1978, par. 7.

richt en het aanbod van goede diensten door prominente personen¹¹⁴. De procedure is volledig confidencieel waardoor er bijzonder weinig over deze procedure bekend is¹¹⁵.

Daarnaast moeten staten rapporteren aan de Algemene Conferentie van de UNESCO over de voortgang die zijn hebben geboekt maar ook over de ondervonden moeilijkheden bij de toepassing van de verdragsbepalingen¹¹⁶. Dit betekent dat alle lidstaten verplicht zijn te rapporteren over maatregelen genomen tot bestrijding van discriminatie in het onderwijs¹¹⁷. Een groot verschilpunt met de statenrapportage onder het IVESCR is het gebruik van de questionnaire¹¹⁸. Deze vraagt staten te antwoorden op specifieke, concrete vragen waardoor de antwoorden ook concreter kunnen zijn.¹¹⁹

1.4 Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (“IVRK”)

In 1989 aanvaarde de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het Kind (“IVRK”). Het IVRK gaat nog een stap verder. Artikel 28 IVRK stelt, enerzijds, dat de staten het recht op onderwijs moeten erkennen en op basis van gelijke kansen dienen te verwezenlijken, wat een positieve zorgplicht inhoudt voor de overheid. Anderzijds, houdt dit recht op onderwijs ook een vrijheid in voor elke persoon om een onderwijsvorm naar eigen keuze te volgen. Dit brengt een negatieve verplichting met zich mee voor de overheid, deze zal zich namelijk moeten onthouden van activiteiten die een schending vormen van het recht op onderwijs van elke burger, zoals bijvoorbeeld het weigeren van de

¹¹⁴ Evaluation of the Procedures Adopted by the Executive Board for the Examination of Communications concerning Violations of Human Rights Falling within UNESCO’s Fields of Competence, UNESCO Doc. 120 EX/17,1984, par. 39.

¹¹⁵ Evaluation of the Procedures Adopted by the Executive Board for the Examination of Communications concerning Violations of Human Rights Falling within UNESCO’s Fields of Competence, UNESCO Doc. 120 EX/17,1984, par. 12.

¹¹⁶ Art. 7 UNESCO verdrag.

¹¹⁷ Dit geldt niet enkel voor de verdragspartijen maar ook voor alle lidstaten bij de UNESCO aangezien zij worden bereikt via de Aanbeveling.

¹¹⁸ Bv. Report of the Committee on Conventions and Recommendations on the Fourth Consultation, 1985, UNESCO Doc. 23 C/72, Annex A.

¹¹⁹ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 217.

toegang van een leerling tot bepaalde openbare scholen. Deze negatieve verplichting staat opnieuw in verband met het non-discriminatiebeginsel¹²⁰. Er wordt bepaald dat het voortgezet onderwijs voor elk kind dient beschikbaar en toegankelijk gemaakt te worden en dat passende maatregelen dienen genomen te worden om die toegankelijkheid te verwezenlijken¹²¹, bv. de invoering van kosteloos onderwijs en het verlenen van financiële bijstand indien noodzakelijk. Naast deze verplichtingen die in de lijn liggen met art. 13 IVESCR bevat het IVRK ook een aantal vernieuwende elementen, zoals beroepskeuzevoorlichting en het verminderen van het aantal uitvallers¹²².

Staten moeten alle passende maatregelen nemen om het recht op onderwijs te realiseren¹²³. Aangezien art. 28 IVRK het recht op onderwijs als een economisch, sociaal en cultureel recht weerspiegelt, moeten verdragsstaten positieve maatregelen aannemen en het maximum aan middelen wijden aan de realisatie van het recht op onderwijs^{124 125}.

In artikel 29 IVRK worden de doelstellingen van het onderwijs opgesomd waarbij het vooral gaat om de ontplooiing van de persoonlijkheid van het kind en zijn plaats in het maatschappelijk leven¹²⁶. Het verdrag bevat ook een belangrijke bepaling die stipuleert dat wanneer er, in de nationale regelgeving of andere van toepassing zijnde internationale regels, strengere normen gelden die meer bijdragen tot de verwezenlijking van de rechten van het kind dan de bepalingen in het Verdrag, de strengste norm geldt¹²⁷.

¹²⁰ Art. 2 IVRK, 20 november 1989.

¹²¹ Art. 28, 1, b IVRK.

¹²² Art. 28, 1, d en e IVRK ; zie hiervoor de werking van het Time-out project BLINK ! p. 67-68.

¹²³ Art. 28, 1 IVRK *juncto* art. 4 IVRK.

¹²⁴ Vloeit voort uit art. 4 IVRK.

¹²⁵ K.D. BEITER, *The Protection of the Right to Education by International Law : Including a Systematic Analysis of Article 13 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, Martinus Nijhoff Publishers, 2006, p. 118.

¹²⁶ Dit kan gelinkt worden aan art. 13, 1 IVESCR.

¹²⁷ Art. 41 IVRK.

Het VN-Kinderrechtencomité ziet toe op de implementatie van het IVRK. Een experten-comité beoordeelt de rapporten die elk land om de vijf jaar moet bezorgen en controleert of de landen het IVRK goed naleven, hierbij houdt het ook rekening met meer kritisch verkregen informatie via NGO's en Kinderrechtencommissariaten. Vervolgens doet het Kinderrechtencomité aanbevelingen over hoe de rechten te interpreteren zijn en om het kinderrechtenbeleid te verbeteren via haar *General Comments*.¹²⁸

Afdeling 2. Europees

2.1 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens ("EVRM")

Op Europees niveau bevat het EVRM geen bepaling wat betreft het recht op onderwijs. Dit werd pas later opgenomen in artikel 2, van het eerste aanvullend protocol bij het EVRM, welke het recht op onderwijs als volgt beschrijft: "*Niemand mag het recht op onderwijs worden ontzegd. Bij de uitoefening van alle functies die de Staat in verband met de opvoeding en het onderwijs op zich neemt, eerbiedigt de Staat het recht van ouders om zich van die opvoeding en van dat onderwijs te verzekeren, die overeenstemmen met hun eigen godsdienstige en filosofische overtuigingen*".¹²⁹ Dit houdt een onmiddellijke verplichting in voor de staat en zorgt er ook voor dat een individu directe aanspraak heeft ten aanzien van de overheid.

De term 'recht op onderwijs' wordt geïnterpreteerd als het recht om gebruik te maken van de op een bepaald tijdstip beschikbare onderwijsvoorzieningen. Dit werd nader uitgewerkt door te zeggen dat het hierbij niet enkel om de formele toegang tot het onderwijs gaat en dat men dit recht dus niet in de enge zin mag interpreteren. Opdat het recht op onderwijs ook effectief zou zijn, betekent dat ook dat het onderwijs in al zijn fases en geledingen open moet staan voor die personen die daartoe de bekwaamheid bezitten. Deze personen dienen eveneens het recht te hebben dat onderwijs ook te voltooien, alsmede erkenning te verkrijgen van de genoten opleiding¹³⁰.

¹²⁸ <http://www.kinderrechtencommissariaat.be/vn-comité-en-algemene-commentaren>.

¹²⁹ Art. 2 Eerste Aanvullend Protocol bij het EVRM, 20 april 1952.

¹³⁰ *Belgische Taalzaak*, EHRM Publ. Cour.A., vol 6, 23 juli 1968.

Het recht op onderwijs staat niet volledig op zichzelf en moet bekeken worden in de context van de rechten van het gezin (art. 8 EVRM), de vrijheid van geweten en godsdienst (art. 9 EVRM), de vrijheid van meningsuiting (art. 10 EVRM) en het non-discriminatiebeginsel (art. 14 EVRM)¹³¹. Over dit laatste artikel bepaalde het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (“EHRM”) dat de gelijke behandeling geen afzonderlijk recht kan zijn maar dat het een aanvullende dimensie geeft ten opzichte van de andere rechten¹³².

De rechtspraak¹³³ schepte meer duidelijkheid in verband met de juridische reikwijdte van de eerste zin in de bepaling van art. 2, Eerste Protocol EVRM: “*niemand mag het recht op onderwijs worden ontzegd*”. In de Belgische Taalzaak was de Belgische regering van oordeel dat dit slechts een negatieve verplichting inhield waardoor staten niet verplicht waren scholen te stichten of onderwijsinstellingen te financieren. De meerderheid van de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens¹³⁴ verwierp evenwel dit idee en stelde dat dit voor de staat ook positieve verplichtingen kon impliceren. Het EHRM besloot uiteindelijk dat ondanks de negatieve formulering art. 2 wel degelijk om een recht handelt dat nader ingevuld moet worden, wat een positieve verplichting voor de staten impliceert. Het Europese Hof gaat in haar redenering uit van de bestaande onderwijsstelsels in de lidstaten van de Raad van Europa en stelt daarbij vast dat alle lidstaten reeds een algemeen en officieel onderwijsstelsel kennen. Er is volgens haar dus geen sprake van het volledig inrichten en instellen van een dergelijk stelsel, maar van het handhaven van de bestaande voorzieningen. In deze context is er dus sprake van een recht op onderwijs dat afdwingbaar is ten opzichte van de staat¹³⁵.

¹³¹ *Kjeldsen, Busk Madsen and Pedersen v. Denmark*, EHRM, 7 December 1976.

¹³² *Belgische Taalzaak*, EHRM Publ. Cour.A., vol 6, 23 juli 1968.

¹³³ P. GYNTHÉ, *From Utopia to Quintessence: Education law from the Viewpoint of Roma and Skills Deficiency*, Vaajakoski, Gummerus Printing, 2006, p. 54.

¹³⁴ De Europese Commissie voor de Rechten van de Mens sprak zich vroeger uit over de ontvankelijkheid van een klacht en gaf advies over de gegrondheid ervan. De Commissie werd afgeschaft met het Protocol van 1994 dat het institutioneel kader voor de behandeling van klachten grondig wijzigt.

¹³⁵ *Belgische Taalzaak*, EHRM Publ. Cour.A., vol 6, 23 juli; A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 173.

Het recht op onderwijs, zoals opgenomen in art. 2 eerste aanvullend protocol bij het EVRM, werd dus op een negatieve en restrictieve wijze geformuleerd en dit werd ook bevestigd door het EHRM. Staten hebben geen positieve verplichting tot het actief verstrekken van onderwijsfaciliteiten, het recht op onderwijs garandeert uitsluitend een recht op gelijke toegang tot bestaande instellingen.¹³⁶

2.2 EU Handvest van de Grondrechten (“EU Handvest”)

In tegenstelling tot het EVRM werd er in het EU Handvest wel een specifieke bepaling omtrent het recht om onderwijs opgenomen in art. 14¹³⁷. Het houdt in dat eenieder recht heeft op onderwijs, alsmede toegang tot een beroepsopleiding en bijscholing¹³⁸. Het recht houdt volgens art. 14 een mogelijkheid in om het verplichte onderwijs kosteloos te volgen¹³⁹.

Het EU Handvest bepaalt ook dat de nationale wetten de uitoefening moeten garanderen van de vrijheid om instellingen voor onderwijs op te richten met inachtneming van de democratische beginselen en het recht van de ouders om zich voor hun kinderen te verzekeren van het onderwijs en de opvoeding die overeenstemmen met hun godsdienstige, levensbeschouwelijke en opvoedkundige overtuigingen¹⁴⁰.

Er dient vermeld te worden dat het hier gaat om een ‘beginsel’, en niet om een recht uitgaande van het EU Handvest¹⁴¹. Beginselen dienen nageleefd te worden en kunnen worden toegepast door middel van wetgevings- en uitvoeringshandelingen, maar dit

¹³⁶ M. NOWAK, “The Right to Education – Its meaning, significance and limitations”, *Netherlands Quarterly of Human Rights*, vol. 9(4), 1991, p. 420.

¹³⁷ Art. 14 EU Handvest, 18 december 2000.

¹³⁸ Art. 14, 1 EU Handvest.

¹³⁹ Art. 14, 2 EU Handvest.

¹⁴⁰ Art. 14, 3 EU Handvest.

¹⁴¹ F. DEBUSSERE, “Het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie”, https://www.law.kuleuven.be/jura/art/38n1/debussere.htm#_ftnref139, *Jura Falconis*, jg 38, 2001-2002, p. 39-88.

enkel wanneer lidstaten EU wetgeving uitvoeren¹⁴². De Europese Unie kan, binnen haar bevoegdheden, dergelijke wetgevings- en uitvoeringshandelingen vaststellen. Er dient dus eerst uitvoering te worden gegeven aan beginselen d.m.v. wetgeving, maar de lidstaten kunnen niet worden verplicht tot het nemen van wetgevingsmaatregelen.¹⁴³ Aangezien de Europese Unie slechts beperkte bevoegdheden heeft i.v.m. het recht op onderwijs, kunnen de EU burgers zich niet effectief beroepen op de rechten uiteengezet in het EU Handvest¹⁴⁴.

Er kan ook worden verwezen naar twee niet-bindende resoluties van het Europees Parlement waarin het recht op onderwijs wordt erkent. Ten eerste is er de *Resolution on Freedom of Education in the European Community*, dat het recht van het kind op onderwijs en het recht van ouders om te beslissen over het type onderwijs dat zij hun kind willen geven, erkent. Ook moet het recht op onderwijs zonder enige discriminatie kunnen worden genoten¹⁴⁵. Ten tweede dient ook de *Declaration of Fundamental Rights and Freedoms* te worden vermeld, waarin het recht op onderwijs wordt beschermd in art. 16¹⁴⁶¹⁴⁷.

2.3 Europees Sociaal Handvest (“ESH”)

Het ESH garandeerde bij zijn totstandkoming niet expliciet het recht op onderwijs. Het houdt wel een recht op ‘vakopleiding’ in¹⁴⁸. Deze vakopleidingen moeten openstaan voor eenieder, ook minder-validen, en moeten mogelijkheden openen voor

¹⁴²Art. 52, lid 5 EU Handvest;

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/combating_discrimination/133501_nl.htm.

¹⁴³ I. RICHTER, “The Right to Education as a Constitutional Right”, *International Journal of Education Law and Policy*, Issue 1-2, 2009, p. 5;

http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/nl/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.1.6.html.

¹⁴⁴ I. RICHTER, “The Right to Education as a Constitutional Right”, *International Journal of Education Law and Policy*, Issue 1-2, 2009, p. 5.

¹⁴⁵ Resolution on Freedom of Education in the European Community, C. 104/70, 14 maart 1984.

¹⁴⁶ Art. 16 Declaration of Fundamental Rights and Freedoms, Doc.A2-3/89, 12 april 1989.

¹⁴⁷ K.D. BEITER, *The Protection of the Right to Education by International Law: Including a Systematic Analysis of Article 13 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, Martinus Nijhoff Publishers, 2006, p. 186.

¹⁴⁸ Art. 10 Europees Sociaal Handvest, 18 oktober 1961.

toelating tot het hoger technisch en universitair onderwijs¹⁴⁹. Het recht op onderwijs wordt ook onrechtstreeks beschermd door het recht op bescherming van kinderen en jeugdige personen¹⁵⁰. Er wordt namelijk gesteld dat leerplichtige personen niet zodanig werk mogen verrichten dat zij niet ten volle het onderwijs kunnen volgen¹⁵¹

Het ESH werd in 1996 grondig herzien en daarbij werd ook een waarborg ingevoerd dat het kind en de jeugdige persoon moet beschikken over de verzorging, de ondersteuning, het onderwijs en de opleiding die hij/zij nodig heeft, dit met inachtneming van de rechten en plichten van hun ouders¹⁵². Partijen bij het ESH moeten eveneens maatregelen nemen om basis en voortgezet onderwijs kosteloos beschikbaar te stellen, alsmede regelmatig schoolbezoek te bevorderen¹⁵³.

De meeste bepalingen uit het ESH hebben geen rechtstreekse werking en kunnen niet als bindende voorschriften worden beschouwd¹⁵⁴. Het toepasselijke toezichtsmechanisme voor het ESH bestaat uit een verplichting tot statenrapportage¹⁵⁵.

Afdeling 3. Belgische Grondwet

Het verstrekken van het recht op onderwijs is een verplichting voor de regering en vereist dat ze de internationale verbintenissen omzet in wetgeving waartegen burgers rechtsmiddelen kunnen instellen.¹⁵⁶ In de constituties van de meeste landen is het recht op onderwijs opgenomen, het is namelijk een zorgplicht voor de staat.¹⁵⁷ De

¹⁴⁹ Art. 10, 1 Europees Sociaal Handvest.

¹⁵⁰ Art. 7 Europees Sociaal Handvest.

¹⁵¹ Art. 7, 3 Europees Sociaal Handvest.

¹⁵² Art. 17, 1, a Europees Sociaal Handvest.

¹⁵³ Art. 17, 2 Europees Sociaal Handvest.

¹⁵⁴ GwH 12 maart 2015, nr. 32/2015, rolnummer 5851.

¹⁵⁵ Art. 21, 22 en 24 Europees Sociaal Handvest.

¹⁵⁶ K. SINGH, "The Right to Education: International Legal Obligations", *International Journal of Education Law and Policy*, Issue 1-2, 2005, p. 117.

¹⁵⁷ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 199.

Belgische grondwet waarborgt niet alleen het recht op onderwijs door de leerplicht¹⁵⁸ op te leggen maar waarborgt ook de keuzevrijheid van de ouders¹⁵⁹.

Tot de grondwetsherziening van 15 juli 1988, waarbij het onderwijs integraal werd overgeheveld naar de Gemeenschappen, was art. 2, eerste protocol bij het EVRM de volkenrechtelijke bepaling op grond waarvan onderwijsgebruikers in hun relatie met de inrichtende macht hun recht op onderwijs konden afdwingen.

Volgens sommigen wordt er duidelijk gesteld dat het ‘nationale’ onderwijsbeleid niet meer los kan worden gezien van de internationale ontwikkelingen op onderwijsvlak en wordt er ook gewezen op de noodzaak tot onderlinge afstelling van het onderwijsbeleid en de onderwijspraktijk¹⁶⁰.

De grondwettelijke bepaling omtrent het recht op onderwijs, opgenomen in art. 24 Grondwet, kan worden samen gelezen met verschillende andere grondwettelijke vrijheids- en grondrechten. Het gaat hierbij om rechten zoals o.m. de algemene kinderrechten¹⁶¹ en het recht op vrije meningsuiting¹⁶², welke specifiek kunnen worden toegepast op het onderwijsgebeuren.¹⁶³

Het beginsel van de vrijheid van onderwijs kan worden teruggevonden in art. 24, §1, eerste lid van de Belgische Grondwet. Dit wordt gekoppeld aan het recht op vrije keuze waaruit voortvloeit dat ouders in het onderwijs het recht hebben op eerbied voor hun filosofische, ideologische of godsdienstige opvattingen¹⁶⁴. De Belgische Grondwet stelt eveneens de kosteloze toegang tot het leerplichtonderwijs voorop¹⁶⁵.

¹⁵⁸ Ingevoerd met de wet van 19 mei 1914, en zoals gewijzigd door de wet van 29 juni 1983 betreffende de leerplicht, *BS* 6 juli 1983.

¹⁵⁹ Art. 24, §1 Grondwet.

¹⁶⁰ Beleidsnota 1999-2004, *Parl.St.* VI. Parl., 1999-2000, nr. 139/1; Beleidsnota “Onderwijs 2004-2009”, *Parl.St.* 2004-5, nr. 156/1.

¹⁶¹ Art. 22bis Grondwet.

¹⁶² Art. 19 Grondwet.

¹⁶³ L. VENY, *Onderwijsrecht*, Universiteit Gent, academiejaar 2014-2015, p. 18.

¹⁶⁴ Art. 24, §1, tweede tot vierde lid, *juncto* §3 Grondwet.

¹⁶⁵ Art. 24, §3 Grondwet.

Op de implementatie hiervan zal dieper worden ingegaan in het deel betreffende de economische obstakels¹⁶⁶.

Hieruit kan men afleiden dat de Belgische Grondwet in zijn onderwijsartikel meer en ruimere waarborgen biedt dan bv. art. 2, eerste protocol bij het EVRM en de andere verdragsbepalingen die, voor zover zij geen directe werking hebben, slechts inspanningsverbintenissen inhouden.¹⁶⁷

Aangezien onderwijs een gemeenschapsaangelegenheid is zullen de uitwerkingen van het recht op onderwijs vallen onder de Vlaamse bevoegdheid¹⁶⁸. De Vlaamse Gemeenschap beschikt hier dus over toegewezen, maar weliswaar exclusieve bevoegdheden. Zij kan m.a.w. enkel optreden voor die aangelegenheden die haar, materieel en territoriaal gezien, uitdrukkelijk zijn toegewezen door de Grondwet, maar bepaalt haar beleid autonoom¹⁶⁹. Dit zal duidelijk worden wanneer de toepasselijke regelgeving voor de verschillende deelaspecten van het recht op onderwijs, die hier aan bod komen, zal worden uiteengezet.

¹⁶⁶ Zie hiervoor p. 76 e.v.

¹⁶⁷ L. VENY, *Onderwijsrecht*, Universiteit Gent, academiejaar 2014-2015, p. 33-34.

¹⁶⁸ Art. 127, §1, 2° en §2 Grondwet.

¹⁶⁹ L. VENY, *Onderwijsrecht*, Universiteit Gent, academiejaar 2014-2015, p. 46.

Hoofdstuk 2. Toegang tot het onderwijs

Een belangrijke verplichting voor elke staat is dat de toegang tot het onderwijs moet worden gegarandeerd. Waar de concrete toepassing van deze verplichting zal afhangen van de omstandigheden in de staat, vertoont deze plicht evenwel bepaalde essentiële aspecten. Ten eerste moet de Staat rekening houden met het gelijkheidsbeginsel, in het bijzonder wat kwetsbare groepen betreft. Ten tweede moet het onderwijs fysiek bereikbaar zijn, wat wil zeggen dat het binnen redelijke en veilige afstand moet worden aangeboden. Ten derde moet het onderwijs ook economisch toegankelijk zijn¹⁷⁰. Deze verplichtingen wat de beschikbaarheid en toegankelijkheid betreft moeten gegarandeerd worden voor het primair, secundair en hoger onderwijs.¹⁷¹

Wat het recht op secundair onderwijs betreft zijn staten gebonden “*de ontwikkeling van verschillende vormen van voortgezet onderwijs aan te moedigen..., deze vormen voor ieder kind beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken...*”¹⁷². De Staat moet dus voorzien in een gevarieerd aanbod en flexibele curricula, aangepast aan de noden van diverse sociale en culturele contexten¹⁷³. De toegang tot het secundair onderwijs mag niet afhangen van de capaciteiten van het kind, zoals bij het hoger onderwijs wel het geval is. Elk kind moet tot eenzelfde gevarieerd aanbod toegang kunnen verkrijgen, waardoor dit aanbod genoeg verspreid moet zijn om deze toegang niet te belemmeren. Staten zijn evenwel vrij om zelf de duur en de inhoud van het onderwijs te bepalen¹⁷⁴.

Met betrekking tot het beschikbaar stellen en de toegang tot onderwijs is het zo dat de staten hiervoor beschikken over een zekere beleidsruimte en een keuze van de middelen met het oog op de geleidelijke verwezenlijking van de doeleinden zoals vastgesteld in bv. art. 13 IVESCR. Het gaat hier namelijk om een

¹⁷⁰ General Comment No 13 on the Right to Education, CESR, E/C.12/1999/10, para.6.

¹⁷¹ M. VERHEYDE, “Onderwijsrechten in het VN Kinderrechtenverdrag”, in “Onderwijs en rechten van kinderen: een stand van zaken”, *T.J.K.* 2002/5, Kluwer, p. 233.

¹⁷² Art. 28, 1, a IVRK.

¹⁷³ General Comment No 13 on the Right to Education, CESR, E/C.12/1999/10, para.12.

¹⁷⁴ General Comment No 13 on the Right to Education, CESR, E/C.12/1999/10, para.13.

resultaatsverbintenis.¹⁷⁵ Daarnaast garandeert het UNESCO-verdrag aan buitenlandse onderdanen, die wonen in een van de partijstaten, dezelfde toegang tot het onderwijs als de eigen onderdanen van die staat¹⁷⁶.

Indien een staat het recht op onderwijs aanvaardt door partij te worden bij bv. het IVESCR en het IVRK betekent dat veelal nog niet dat de situatie van het onderwijs in overeenstemming is met de internationale norm. De Grondwet van zo'n staat mag dan formeel het recht op onderwijs aan elke burger toekennen, de werkelijkheid is vaak dat lang niet iedereen ook daadwerkelijk het genot van dat recht ondervindt. Hoewel vormen van actieve discriminatie in het onderwijs grotendeels zijn uitgebannen blijken bepaalde vormen van passieve discriminatie evenwel aanwezig te blijven. Veelal zijn economische, sociale en culturele factoren daarvan de oorzaak.¹⁷⁷

Het Kinderrechtencomité besloot in haar *Concluding Observations* van 2011 m.b.t. België dat de staat moest waarborgen dat alle kinderen toegang hadden tot onderwijs, ongeacht hun socio-economische status¹⁷⁸ en dat meer inspanningen moesten geleverd worden inzake het verkleinen van de ongelijkheid van prestaties, door bijzondere aandacht te besteden aan het promoten van het onderwijs bij kinderen van vreemde komaf¹⁷⁹.

Hierna zal worden ingegaan op verschillende aspecten uit het onderwijs die mogelijks problematisch kunnen zijn voor de volledige realisatie van het recht op onderwijs. Ten eerste zal worden nagegaan hoe gelijke onderwijskansen worden gegarandeerd in de lokale praktijk en zal dit worden getoetst aan de verplichtingen die voortvloeien uit

¹⁷⁵ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 124.

¹⁷⁶ Art. 3, e UNESCO-verdrag.

¹⁷⁷ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 220.

¹⁷⁸ Comité voor de Rechten van het Kind, Overweging van de rapporten die werden ingediend door de Lidstaten overeenkomstig artikel 44 van het Verdrag, Slotbemerkingen: België, 24 mei-24 juni 2011, CRC/C/BEL/CO/3-4, para. 67, b.

¹⁷⁹ Comité voor de Rechten van het Kind, Overweging van de rapporten die werden ingediend door de Lidstaten overeenkomstig artikel 44 van het Verdrag, Slotbemerkingen: België, 24 mei-24 juni 2011, CRC/C/BEL/CO/3-4, para. 67, c.

internationale mensenrechtenstandaarden. Vervolgens zal hetzelfde worden gedaan m.b.t. het inschrijvingsrecht en zal ook worden gekeken hoe de sociaal en economisch belemmerende factoren voor de realisatie van het recht op onderwijs worden aangepakt. Tenslotte zal er worden gekeken hoe de implementatie en realisatie van het recht op onderwijs voor zieke kinderen of kinderen met een beperking verloopt in de lokale praktijk.

Afdeling 1. Gelijke kansen

Er dient een onderscheid gemaakt te worden tussen gelijke kansen en non-discriminatie. Het principe van non-discriminatie, ook wel gelijke behandeling genaamd, betreft situaties waarbij gelijke gevallen verschillend worden behandeld of omgekeerd, waarbij verschillende gevallen gelijk worden behandeld¹⁸⁰. Er bestaat een lijst met beschermde kenmerken op basis van dewelke er niet mag worden gediscrimineerd, nl. geslacht, leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, taal, gezondheidstoestand, handicap, fysieke of genetische eigenschap, sociale positie, nationaliteit, zogenaamd ras, huidskleur, afkomst of nationale of etnische afstamming¹⁸¹. Discriminatie op basis van een van deze kenmerken is verboden in een aantal toepassingsgebieden waaronder ook onderwijs¹⁸².

Het gelijkekansenbeleid verschilt van het non-discriminatiebeleid omdat het bepaalde doelgroepen extra gaat beschermen. Het betreft hier groepen met bepaalde kenmerken zoals hierboven opgesomd. Deze doelgroepen staan, omwille van deze kenmerken, gemakkelijker bloot aan discriminatie Het gelijkekansenbeleid wil voor deze doelgroep een bijzondere inspanning leveren.¹⁸³ Met dit beleid tracht men beleidsdomein-overschrijdend te werk te gaan, om zo de achterstellings- en uitsluitingsmechanismen die zich voordoen op verschillende terreinen van het

¹⁸⁰ Art. 16, §1 Decr. VI. 10 juli 2008 houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid, *BS* 3 oktober 2008.

¹⁸¹ Art. 16, 3 Decr. VI. 10 juli 2008 houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid, *BS* 3 oktober 2008.

¹⁸² Art. 20 Decr. VI. 10 juli 2008 houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid, *BS* 3 oktober 2008.

¹⁸³ <http://www.gelijkekansen.be/Hetbeleid/Gelijkekansenbeleid/Doelgroepen.aspx>.

maatschappelijk leven weg te werken en systematisch een gelijkekansenperspectief te implementeren in alle Vlaamse beleidsdomeinen.¹⁸⁴

In wat volgt zal worden nagegaan hoe de gelijke kansen op mensenrechtelijk vlak worden nagestreefd en geïnterpreteerd. Nadien zal er worden nagegaan hoe deze implementatie gebeurt in de praktijk en zal deze getoetst worden aan de vooropgestelde normen op internationaal niveau.

1.1 Mensenrechtelijk kader

De verplichtingen die voortvloeien uit artikel 28, 1 IVRK moeten verwezenlijkt worden “*op basis van gelijke kansen*”. Dit wordt herbevestigd in het non-discriminatiebeginsel opgenomen in artikel 2,1 IVRK.

Staten hebben hierdoor de onmiddellijke verplichting op zich genomen om ervoor te zorgen dat de wetgevende, uitvoerende en andere maatregelen die het recht op onderwijs moeten verzekeren, een niet-discriminatoir karakter hebben¹⁸⁵ en dat het gelijkheidsbeginsel wordt gerespecteerd. Tenslotte is er ook een meer actief beleid van de Staten vereist om materiële gelijkheid te waarborgen¹⁸⁶. Het IVRK legt Staten zelfs expliciete verplichtingen op om bepaalde groepen niet te discrimineren in het onderwijs¹⁸⁷. Zo moeten Staten er voor zorgen dat kinderen met een beperking daadwerkelijk toegang hebben tot het onderwijs¹⁸⁸.

Staten moeten het onderwijs richten op “*de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind*”¹⁸⁹. Dit gaat verder dan de loutere ontwikkeling van het mentale vermogen van het kind. Onderwijs moet dus naast het leren lezen, schrijven en rekenen ook gericht zijn op de

¹⁸⁴ <http://www.gelijkekansen.be/Hetbeleid/Gelijkekansenbeleid/Methode.aspx>.

¹⁸⁵ General Comment No 3 on the nature of States parties' obligations, CESR, E/1991/23; General Comment No 13 on the Right to Education, CESR, E/C.12/1999/10.

¹⁸⁶ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 234-235.

¹⁸⁷ Art. 40, 4 IVRK; Art.30 IVRK.

¹⁸⁸ Art. 23, 3 IVRK ; zie hiervoor het deelaspect m.b.t. de gezondheid p. 79-96.

¹⁸⁹ Art. 29, 1, a IVRK.

ontplooiing van het talent, de fysiek en de persoonlijkheid van het kind. Hieraan wordt invulling gegeven door de *General Comment*¹⁹⁰: het onderwijs moet levensbekwaamheden bijbrengen zoals kritisch denken, probleemoplossend vermogen, de kunde om weloverwogen beslissingen te nemen en een gezonde levensstijl aan te nemen alsook andere capaciteiten die noodzakelijk zijn om weldoordachte levenskeuzes te maken.

Hierbij kan er nog worden verwezen naar de Resolutie ‘*Education for All*’ aangenomen door de Algemene Vergadering van de VN¹⁹¹. De Algemene Vergadering besloot dat UNESCO hierbij een coördinerende rol moest vervullen door deze activiteiten bij de staten te stimuleren. Deze Resolutie heeft als doel om het recht op onderwijs voor iedereen te bevorderen en om voorwaarden te creëren opdat iedereen levenslang zou kunnen leren. Het doet beroep op alle regeringen om hun inspanningen te verdubbelen om het doel van onderwijs voor allen te bereiken door de ontwikkeling van nationale plannen.¹⁹²

1.2 Implementatie in de lokale praktijk

1.2.1 Non-discriminatieverklaring

Een eerste stap in de realisatie van gelijke kansen in het onderwijs, zoals vooropgesteld door het IVRK¹⁹³, was de non-discriminatieverklaring in het onderwijs, ondertekend door alle onderwijsnetten en de minister van Onderwijs¹⁹⁴. Deze

¹⁹⁰ General Comment No 1 on the Aims of Education, CRC/GC/2001/1, para. 9; M. VERHEYDE, “Onderwijsrechten in het VN Kinderrechtenverdrag” in “Onderwijs en rechten van kinderen: een stand van zaken”, *T.J.K.* 2002/5, Kluwer, p. 242.

¹⁹¹ United Nations General Assembly Resolution A/RES/56/116, “United Nations Literacy Decade: education for all”, 19 december 2001 ; zie hierbij ook *Brown v. Board of Education*, United States Supreme Court, 1954 waarin het Supreme Court het fundamentele belang van onderwijs voor iedereen benadrukt.

¹⁹² K. SINGH, “The Right to Education: International Legal Obligations”, *International Journal of Education Law and Policy*, Issue 1-2, 2005, p. 107.

¹⁹³ Art. 28, 1 IVRK.

¹⁹⁴ VLOR, Gemeenschappelijke verklaring inzake een non-discriminatiebeleid in het onderwijs, 15 juli 1993, zoals geciteerd in <https://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/1999-2000/g220-1.pdf> en in http://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/1999_2000_2_de_non-discriminatieverklaring_in_het_onderwijs.pdf.

verklaring erkent dat elke jongere, ongeacht zijn ras of etnische afkomst, werkelijke gelijke onderwijskansen moet krijgen. De verklaring bestaat uit twee luiken: een luik code en een luik toelatingsbeleid¹⁹⁵. Het luik code beoogt het opstellen van een non-discriminatiecode met als doel een meer bewuste opstelling t.a.v. non-discriminatie op school. Het luik toelatingsbeleid beoogt een meer evenredige vertegenwoordiging van alle doelgroepeleringen, zijnde leerlingen met een bepaalde etnische origine, in de verschillende onderwijsinstellingen en vestigingspunten. Hiertoe kunnen de inrichtende machten van scholen in gemeenten met veel migrantenleerlingen overeenkomsten afsluiten.

Het Kinderrechtencommissariaat formuleerde hierop de volgende commentaren: De non-discriminatieverklaring moest een dialoog tot stand brengen tussen de verschillende onderwijsnetten m.b.t. het fenomeen van discriminatie in het onderwijs. Het ging namelijk niet om een juridisch instrument maar om een uiting van sociaal engagement die haar kracht ontleende aan een vrijwillig engagement door de ondertekende partijen. Dit engagement voldeed evenwel niet aan de wettelijke norm zoals vooropgesteld door het IVRK. Het Kinderrechtencommissariaat stelde ook dat het gebruik van de etnische origine van leerlingen, als criterium voor de weigering vanaf een bepaald percentage, een discriminerende maatregel uitmaakt.¹⁹⁶

Klachten m.b.t eventuele weigeringen tot inschrijving die door lokale bemiddeling niet werden opgelost, konden worden voorgelegd aan de Beoordelings- en Bemiddelingscommissie¹⁹⁷. Het verloop van de klachtenbehandeling werd door het Kinderrechtencommissariaat strijdig geacht met art. 12 IVRK, dat een recht inhoudt om zijn mening te mogen vormen en te uiten, aangezien de ouders en leerlingen niet vertegenwoordigd worden en geen recht hebben op inzage in hun dossier.

¹⁹⁵ http://www.ond.vlaanderen.be/obpwo/oproepen-obpwo/oproep_1997/thema_1/Evaluatie_kwaliteit_onderwijs1.htm.

¹⁹⁶ II/6, VLOR, Gemeenschappelijke verklaring inzake een non-discriminatiebeleid in het onderwijs, 15 juli 1993 zoals geciteerd in <https://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/1999-2000/g220-1.pdf>.

¹⁹⁷ Later vervangen door de Commissie inzake Leerlingenrechten.

Het Commissariaat pleit voor het bestendigen van een non-discriminatiebeleid in het onderwijs en benadrukt dat non-discriminatie in het onderwijs een algemeen bindend werkingsprincipe moet worden gesteund door een decretale basis.

Ook dient het lokaal overleg sterker uitgebouwd te worden, door o.a. het inzetten van deskundigen op het gebied van kinderrechten, zodat klachten en problemen m.b.t. discriminatie kunnen worden besproken met de verschillende netverantwoordelijken en scholen op lokaal vlak. Hierbij dienen de leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers aanwezig te zijn en moeten zij kunnen gebruik maken van hun spreekrecht¹⁹⁸. Ten slotte dient de term ‘doelgroepleerling’ ook een andere invulling te krijgen die niet gebaseerd is op etnische origine, het Kinderrechtencommissariaat pleit voor een invulling op basis van schoolse achterstand.¹⁹⁹

1.2.2 Decreet betreffende de gelijke onderwijskansen (“GOK-decreet”)

Aan veel van bovenstaande kritieken kwam men tegemoet door het aannemen van het Decreet betreffende de gelijke onderwijskansen (“GOK-decreet”)²⁰⁰. Het gelijke onderwijskansen beleid valt uiteen in drie luiken²⁰¹:

- het geïntegreerd ondersteuningsaanbod
- het recht op inschrijving
- de rechtsbescherming

A. Het geïntegreerd ondersteuningsaanbod

Het geïntegreerd ondersteuningsaanbod moet scholen toelaten een zorgbrede werking te ontwikkelen voor alle kinderen en jongeren, en voor kansarme kinderen en jongeren in het bijzonder.

Het geïntegreerd ondersteuningsaanbod dekt verschillende ladingen zoals het onderwijsvoorrangsbeleid, het zorgbeleid en maatregelen voor scholen met bijzondere noden²⁰² en bevat twee luiken:

¹⁹⁸ Zoals vooropgesteld in art. 12 IVRK.

¹⁹⁹ http://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/1999_2000_2_de_non-discriminatieverklaring_in_het_onderwijs.pdf.

²⁰⁰ Decr. VI. 20 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen, BS 14 september 2002, 2002062841/N.

²⁰¹ <http://www.ond.vlaanderen.be/gok/>

- het eerste luik slaat op het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs. Het doel is hier om ‘kansarme’ leerlingen een kans te geven in studierichtingen waar ze anders moeilijk in terecht komen.
- het tweede luik slaat op de tweede en derde graad van het secundair onderwijs. Het doel is hier anders, namelijk om te zorgen voor opvang en begeleiding van leerlingen die verkeren in problematische situaties en het bevorderen van kwaliteitsvolle uitstroom²⁰³.

Het onderwijsvoorrangsbeleid werd, wat betreft het secundair onderwijs, verder uitgewerkt in een omzendbrief²⁰⁴. Er wordt een mogelijkheid gecreëerd om bepaalde leerlingen voorrang te geven bij de inschrijving, op basis van bepaalde GOK-indicatoren. Deze indicatoren moeten bepalen of de leerling behoort tot een sociaal-economische en sociaal-culturele zwakkere groep²⁰⁵:

- het gezin wordt gesteund met één of meer studietoelagen;
- de ouders behoren tot de trekkende bevolking, bv. binnenschippers, kermis-of circusexploitanten, woonwagenbewoners;
- de moeder is niet in het bezit van ten minste een studiegetuigschrift van het 2e jaar van de derde graad beroepssecundair onderwijs;
- de leerling leeft tijdelijk of permanent buiten het eigen gezin;
- de taal die de leerling binnen het gezin spreekt, is niet het Nederlands.

Aan elk van deze indicatoren kent de Vlaamse Regering een gewicht toe, op basis van het gewicht van de GOK-indicatoren worden punten gegenereerd voor deze leerlingen en toegekend aan de school. Deze punten worden vertaald naar uren-leerkracht voor de school.

²⁰² Memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet betreffende gelijke onderwijskansen, *Parl.St.* VI. Parl. 2001-02, nr. 1143, 26-34.

²⁰³ Zie hiervoor de werking van ‘t Scharnier, het Time-out project BLINK ! en de vzw Integraal, p. 62-63.

²⁰⁴ Omzendbrief betreffende het inschrijvingsrecht en aanmeldingsprocedures in het secundair onderwijs, SO/2005/07, BS 25 juni 2008.

²⁰⁵ Christelijke Onderwijscentrale, “Het GOK-decreet: het extra ondersteuningsaanbod”, <http://www.coc.be/files/publications/.176/20110701%20Wegwijzer%20GOK%20ondersteuning.pdf>, juli 2011.

B. Recht op inschrijving

Gezien het recht op onderwijs zeer uitgebreid gereguleerd is en één van de deelaspecten uitmaakt van het recht op toegang tot onderwijs zal dit verder worden behandeld onder *Afdeling 2*.²⁰⁶

C. Rechtsbescherming

De rechtsbescherming in het gelijke kansenbeleid werd verzekerd d.m.v. de oprichting van lokale overlegplatforms (“LOP’s”) die het gelijke onderwijskansenbeleid lokaal mee uitvoeren, en d.m.v. een Commissie inzake leerlingenrechten (“CLR”) die waakt over de rechten van de leerlingen.

- Lokale overlegplatforms

De samenstelling, bevoegdheid en werking is geregeld in het GOK-decreet, en wordt ook verder uitgewerkt in een besluit van de Vlaamse Regering²⁰⁷. In een LOP zetelen de directies en inrichtende machten van alle scholen, centra voor leerlingenbegeleiding (“CLB’s”), vertegenwoordigers van representatieve vakbonden, erkende ouderverenigingen, leerlingenraden, lokale socio-economische en -culturele partners, erkende allochtone en kansarme autochtone gemeenschappen en onthaalbureau’s²⁰⁸. In principe opereert een LOP per gemeente, maar de Vlaamse regering heeft in haar besluit de werkingsgebieden aangeduid, bv. Brugge – Blankenberge²⁰⁹.

De LOP’s hebben een sturende en coördinerende bevoegdheid en verschillende opdrachten: zij maken een omgevingsanalyse op inzake ongelijke onderwijskansen, ze maken afspraken i.v.m. gelijke kansen en non-discriminatie van leerlingen, i.v.m.

²⁰⁶ Zie hiervoor p. 48.

²⁰⁷ Art. IV.1. Decr. VI. 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen, *BS* 14 september 2002, 2002062841/N; B. VI. Reg. 28 juni 2002 betreffende de lokale overlegplatforms inzake gelijke onderwijskansen, *BS* 24 september 2002.

²⁰⁸ Memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet betreffende gelijke onderwijskansen, *Parl.St.* VI. Parl. 2001-02, nr. 1143, 18-19.

²⁰⁹ 46° Bijlage 1 bij B. VI. Reg. 28 juni 2002 betreffende de lokale overlegplatforms inzake gelijke onderwijskansen, *BS* 24 september 2002; Interview met de voorzitter en deskundige van het LOP Brugge – Blankenberge, 4 maart 2015.

de opvang van anderstalige nieuwkomers en i.v.m. de bemiddeling en opvang bij weigering en doorverwijzing²¹⁰.

LOP's treden ook als bemiddelende instantie op bij problemen i.v.m. de realisatie van het inschrijvingsrecht. Bij doorverwijzingen van leerlingen naar een andere school bemiddelt het LOP en zoekt zij, eventueel op vraag van de Commissie voor Leerlingenrechten, binnen de tien kalenderdagen naar een andere school voor de doorverwezen leerling²¹¹. De CLR beschikt hierbij evenwel niet over dwingende bevoegdheden²¹². Er dient te worden vermeld dat de mogelijkheid voor scholen om leerlingen door te verwijzen werd opgeheven, het LOP heeft hieromtrent dus ook geen bevoegdheden meer.

In geval van een inschrijvingsweigering door de school start het LOP een bemiddeling om een oplossing voor de geweigerde leerling te zoeken. Hiertoe zal het LOP een bemiddelingscel oprichten²¹³.

- Commissie inzake leerlingenrechten

Het decreet stelt een Commissie in inzake Leerlingenrechten²¹⁴ in te Brussel (hierna "Commissie" of "CLR"), verder uitgewerkt bij besluit van de Vlaamse regering. De

²¹⁰ Art. IV.4. Decr. VI. 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen, *BS* 14 september 2002; B. STEEN, "Elk kind heeft recht op onderwijs in de school naar keuze... of toch niet?" in "Onderwijs en rechten van kinderen: een stand van zaken", *T.J.K.* 2002/5, Kluwer, p. 261; Interview met de voorzitter en deskundige van het LOP Brugge – Blankenberge, 4 maart 2015

²¹¹ Art. V.2, §2 Decr. VI. 15 juli 2005 houdende wijziging van het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I, *BS* 30 augustus 2005.

²¹² Art. V.1 en V.5 Decr. VI. 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen, *BS* 14 september 2002, 2002062841/N; Memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet betreffende gelijke onderwijskansen, *Parl.St.* VI. Parl. 2001-02, nr. 1143, 21; Interview met de voorzitter van de Commissie inzake Leerlingenrechten, 28 oktober 2014.

²¹³ Art. V.2, §1 Decr. VI. 15 juli 2005 houdende wijziging van het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I, *BS* 30 augustus 2005.

²¹⁴ Art. IV.6. Decr. VI. 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen, *BS* 14 september 2002; B. VI. Reg. 27 september 2002 betreffende de Commissie inzake leerlingenrechten, *BS* 31 oktober 2002.

Commissie stelt binnen de maand haar reglement van orde op en garandeert hierbij een hoorplicht, het reglement wordt bekrachtigd door de Vlaamse Regering²¹⁵.

De Commissie werkt onafhankelijk, haar zittingen zijn openbaar²¹⁶ en naast een voorzitter-jurist bestaat de Commissie uit zes leden die vertrouwd zijn met het onderwijs in het algemeen, met kinderrechten en het grondwettelijk en administratief recht²¹⁷. Hoewel de Commissie inzake Leerlingenrechten een belangrijke rol speelt in de bescherming van de rechten van ouders en leerlingen is haar bevoegdheid steeds beperkt tot advies²¹⁸. Dit advies houdt geen opportuiniteitsoordeel maar wel een juridisch oordeel in²¹⁹. Ook al kan de Commissie ook naar recht oordelen inzake problemen omtrent het recht op inschrijving die op lokaal vlak niet opgelost geraken, toch blijft haar oordeel steeds een advies aan de inrichtende macht van een school²²⁰. Scholen kunnen dit advies dus naast zich neer leggen, aangezien een bindende beslissing de vrijheid van onderwijs en de vrijheid van inrichting zou beknotten. In de praktijk is het zo dat scholen dit advies wel opvolgen²²¹.

De reden achter de oprichting van de CLR is om een klachtenbehandeling tot stand te brengen wat betreft niet-gerealiseerde inschrijvingen en weigeringsbeslissingen. Wanneer het recht op inschrijving reeds gerealiseerd werd maar nadien een uitschrijving plaatsvond, is de CLR dus niet bevoegd. Het is namelijk zo dat eens de inschrijving tot stand komt en deze nadien wordt ingetrokken men raakt aan een subjectief recht. Hiervoor kan men bij de rechtbank terecht.²²²

²¹⁵ Art. IV.9. Decr. VI. 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen, *BS* 14 september 2002,.

²¹⁶ Art. 9, §2 Huishoudelijk reglement Commissie inzake leerlingenrechten.

²¹⁷ Art. IV.7., §1 Decr. VI. 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen, *BS* 14 september 2002,.

²¹⁸ Interview met de voorzitter van de Commissie inzake Leerlingenrechten, 28 oktober 2014.

²¹⁹ Memorie van toelichting bij het voorontwerp betreffende gelijke onderwijskansen-I, *Parl.St.* VI. Parl. 2001-02, nr. 1143/1, 17.

²²⁰ Memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet betreffende gelijke onderwijskansen, *Parl.St.* VI. Parl. 2001-02, nr. 1143, 22.

²²¹ Interview met de voorzitter van de Commissie inzake Leerlingenrechten, 28 oktober 2014.

²²² Interview met de voorzitter van de Commissie inzake Leerlingenrechten, 28 oktober 2014.

Tegen een weigeringsbeslissing kan, binnen de dertig kalenderdagen, rechtstreeks beroep worden aangetekend bij de Commissie²²³. Dergelijk beroep kan ingediend worden door elke belanghebbende, zoals bv. ouders, departement onderwijs²²⁴, belangenverenigingen... De Commissie oordeelt binnen de termijn van eenentwintig kalenderdagen, die ingaat de dag na de betekening van de schriftelijke klacht²²⁵. Het oordeel van de Commissie wordt, uiterlijk binnen een termijn van zeven kalenderdagen, aangetekend verstuurd naar de betrokkenen en ook naar de voorzitter van het LOP²²⁶. Dergelijke uitspraak van de Commissie maakt een administratieve rechtshandeling uit, waartegen beroep mogelijk is bij de Raad van State of de gewone rechter²²⁷.

De Commissie is enkel bevoegd om te oordelen of de weigering afdoende is gemotiveerd²²⁸. Indien de Commissie de weigering van een leerling voldoende gemotiveerd acht, moeten de ouders hun kind in een andere school inschrijven²²⁹. Bij het zoeken naar een andere school kunnen zij evenwel bijgestaan worden door het

²²³ Art. V.1, §1 Decr. VI. 15 juli 2005 houdende wijziging van het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I, *BS* 30 augustus 2005, zoals later opgenomen in art. 110/14, §1 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011.

²²⁴ Memorie van toelichting bij het voorontwerp betreffende gelijke onderwijskansen-I, *Parl.St.* VI. Parl. 2001-02, 1143/1, 19.

²²⁵ Art. 110/14, §2, eerste lid Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011.

²²⁶ Art. 110/14, §2, tweede lid Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011.

²²⁷ Memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet betreffende gelijke onderwijskansen, *Parl.St.* VI. Parl. 2001-02, nr. 1143, 17-22; Adv. R.v.St. (Afd. Wetg.) 33.027/1, 19 februari 2002 bij het voorontwerp betreffende gelijke onderwijskansen-I, *Parl.St.* VI. Parl. 2001-02, nr. 1143/1, 17; dit kan bij de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg; Interview met de voorzitter van de Commissie inzake Leerlingenrechten, 28 oktober 2014.

²²⁸ Art. V.2, §5 Decr. VI. 15 juli 2005 houdende wijziging van het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I, *BS* 30 augustus 2005, zoals later opgenomen in art. 110/14, §4 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011.

²²⁹ Art. 110/14, §3, eerste lid Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011.

LOP²³⁰. Indien de Commissie oordeelt dat de weigeringsbeslissing niet afdoende gemotiveerd is, kan de leerling zijn recht op inschrijving laten gelden²³¹. De Commissie heeft hierbij evenwel geen dwingende bevoegdheden²³² waardoor de school m.a.w. niet verplicht is om de leerling daadwerkelijk in de onderwijsinstelling op te nemen. De vraag blijft dan wat er dient te gebeuren als de school het oordeel van de Commissie weigert te volgen. De geweigerde leerling of zijn ouders kunnen in zo'n geval bij de rechter terecht om hun inschrijvingsrecht daadwerkelijk af te dwingen.²³³

In geval dat de inrichtende macht van de school de leerling niet inschrijft kan **moet?** de Commissie een advies formuleren aan de Vlaamse regering²³⁴. In dit advies zal de Commissie de Vlaamse regering in kennis stellen en adviseren over het al dan niet terugvorderen of inhouden van werkingsuitkeringen door de regering. De regering beslist vervolgens 'naar recht en in het algemeen belang' over het al dan niet opleggen van een financiële sanctie, dit houdt dus een opportuiniteitsoordeel in²³⁵.

1.3 Tussentijdse conclusie m.b.t. de gelijke kansen

Uit het bovenstaande kan men afleiden dat België, meer specifiek Vlaanderen, probeert tegemoet te komen aan de internationale verplichting om het recht op

²³⁰ Art. V.2, §4 Decr. VI. 15 juli 2005 houdende wijziging van het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I, *BS* 30 augustus 2005, zoals later opgenomen in art. 110/14, §3, tweede lid en art. 110/15 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011.

²³¹ Art. V.2, §5 Decr. VI. 15 juli 2005 houdende wijziging van het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I, *BS* 30 augustus 2005, zoals later opgenomen in art. 110/14, §4 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011.

²³² Art. V.1 en V.5 Decr. VI. 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen, *BS* 14 september 2002, 2002062841/N; Memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet betreffende gelijke onderwijskansen, *Parl.St.* VI. Parl. 2001-02, nr. 1143, 21.

²³³ Interview met de voorzitter van de Commissie inzake Leerlingenrechten, 28 oktober 2014.

²³⁴ Art. IV.8, tweede lid Decr. VI. 15 juli 2005 houdende wijziging van het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I, *BS* 30 augustus 2005, zoals later opgenomen in art. 110/16 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011.

²³⁵ Memorie van toelichting bij het voorontwerp betreffende gelijke onderwijskansen-I, *Parl.St.* VI. Parl., 2001-02, nr. 1143/1, 19.

onderwijs te verzekeren in wetgevende instrumenten. De verplichting om dit te verwezenlijken zonder enig discriminatoir karakter trachtte men waar te maken door het aannemen van de Non-discriminatieverklaring, deze moest het recht op onderwijs verzekeren voor alle jongeren ongeacht hun ras of etnische afkomst. Dit moest voldoen aan het *education for all* principe dat uit het mensenrechtelijk kader van het recht op onderwijs vloeit. Het Kinderrechtencommissariaat uitte evenwel kritiek op het gebruik van de ‘etnische origine’ als criterium voor een mogelijke weigering en stelde ook dat het lokaal overleg sterker uitgebouwd moest worden door het inzetten van deskundigen.

Met de invoering van het GOK-decreet wou men aan deze kritieken tegemoetkomen en de gelijke kansen in het onderwijs meer effectief maken. Door het formuleren van bepaalde voorrangregels via indicatoren voor kansarme kinderen kreeg het gelijke kansen beleid meer invulling en kwam men tot de plicht van zorgbrede werking voor elke school. In het decreet werd voorzien in de oprichting van een LOP dat het lokaal overleg verder moest uitbouwen en versterken door o.m. het invoeren van een deskundigen functie.

De Beoordelings- en Bemiddelingscommissie werd vervangen door de Commissie inzake Leerlingenrechten waarbij de schendingen van het recht op vrije meningsuiting werden rechtgezet door een procedure waarbij de ouders en leerlingen kunnen worden vertegenwoordigd en waarbij inzage in het dossier mogelijk is.

Hieruit valt af te leiden dat men in Vlaanderen uitgaat van gelijke kansen op onderwijs, door te trachten een gelijke toegang tot onderwijs te verwezenlijken. Deze gelijke toegang wordt voor bepaalde groepen, zoals bv. kansarme kinderen via de GOK-indicatoren, extra benadrukt door in principe een voorrang voor deze kinderen te verschaffen. Dit kan aanzien worden als positieve actie vanwege de Vlaamse wetgeving om gelijke kansen te creëren.

Afdeling 2. Recht op inschrijving

2.1 Mensenrechtelijk kader

Wat betreft het recht op inschrijving kan men het UVRM aanhalen dat als eerste mensenrechteninstrument een recht voorzag voor ouders om de soort van opvoeding en onderwijs te kiezen dat aan hun kinderen zal worden gegeven²³⁶. Dit werd verankerd en versterkt in het eerste aanvullende protocol bij het EVRM dat stelt dat niemand het recht op onderwijs mag worden ontzegd en dat de staat in de uitoefening van haar functies in verband met de opvoeding en het onderwijs, het recht van de ouders moet eerbiedigen om zich van die opvoeding en van dat onderwijs te verzekeren, die overeenstemmen met hun eigen godsdienstige en filosofische overtuigingen²³⁷.

Het UVRM deed dienst als inspiratiebron voor het opstellen van het IVRK op dit vlak. Elk kind heeft volgens art. 28 en 29 van het IVRK recht op onderwijs, en de ontwikkeling van verschillende vormen van onderwijs worden hierbij aangemoedigd en moeten voor elk kind beschikbaar en toegankelijk gemaakt worden. Dit veronderstelt o.a. een inschrijving in een school.

In wat volgt zal de evolutie worden beschreven van de Vlaamse wetgeving omtrent het inschrijvingsrecht, en vervolgens zal de implementatie van deze wetgeving worden bekeken in de lokale praktijk in Brugge. De betrokken actoren hierbij zijn voornamelijk de scholen, het LOP en het CLB. Ten slotte zal er een toetsing worden doorgevoerd van de lokale praktijk aan het brede mensenrechtelijke kader.

2.2 GOK-decreet

Het GOK-decreet vertrekt vanuit het principiële recht van de ouders op een inschrijving in de school van hun keuze. Vanaf de leeftijd van twaalf jaar gebeurt de keuze in samenspraak met de leerling. Deze mogelijkheid werd toegevoegd na een advies van de Raad van State, waarbij de Raad stelde dat er moest *“naar een evenwicht worden gezocht tussen enerzijds, in de eerste plaats het principiële recht*

²³⁶ Art. 26 UVRM.

²³⁷ Art. 2 Eerste Aanvullend Protocol bij het EVRM.

van het kind om, gelet op zijn ontwikkelende vermogens, uiteindelijk ook zelf keuzes te maken en, anderzijds, de verantwoordelijkheden, rechten en plichten van de ouders inzake leiding en begeleiding bij het maken van keuzes” en dat bij het voorontwerp “de balans volledig doorsloeg ten nadele van de minderjarige”²³⁸.

Deze toevoeging geeft plaats aan inspraakrechten voor de minderjarige leerling. Men kan er van uitgaan dat het hier eerder om een principeverklaring gaat dan om een effectief afdwingbaar recht. Het decreet geeft namelijk geen informatie over hoe een eventuele onenigheid tussen ouders en kind moet worden opgelost. Gezien het belang van het ouderlijk gezag in het Burgerlijk recht kan men er van uit gaan dat bij een eindbeslissing eerder de keuze van de ouders zal doorwegen. Het maakt evenwel een zeer belangrijke bepaling uit aangezien men zo de tendens naar bekwaamheid van kinderen gaat bevestigen.²³⁹

Op het basisprincipe van recht op inschrijving in een school naar keuze zijn evenwel enkele beperkingen. De inrichtende macht of directie van een school kan in bepaalde situaties een andere vestigingsplaats voor de leerling aanduiden, en dit om twee welbepaalde redenen²⁴⁰. Ten eerste, omdat de veiligheid van de leerlingen in het gedrang zou worden gebracht omwille van materiële omstandigheden in de vestigingsplaats, hierover oordeelt de inrichtende macht zelf²⁴¹. Ten tweede, om het aantal leerlingen van wie de thuistaal niet het Nederlands is in een vestigingsplaats op 20% te brengen of te behouden. Technisch gezien gaat het in dit laatste geval niet om een weigering aangezien de leerling voorlopig ingeschreven wordt in de school²⁴². Positief bij dit laatste is dat het criterium niet langer gebaseerd wordt op etnische

²³⁸ Adv. R.v.St. (Afd. Wetg.) 33.027/1, 19 februari 2002 bij het voorontwerp betreffende gelijke onderwijskansen-I, *Parl.St.* VI. Parl., 2001-02, nr. 1143/1, 142 en 143.

²³⁹ Advies van het kinderrechtencommissariaat gegeven bij het ontwerp van decreet betreffende de gelijke onderwijskansen-I, 2001-2002, nr. 10, mei 2002, in “Onderwijs en rechten van kinderen: een stand van zaken”, *T.K.J.* 2002/5, Kluwer, p. 275.

²⁴⁰ Art. III.7 Decr. VI. 20 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen, *BS* 14 september 2002; Memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet betreffende gelijke onderwijskansen, *Parl.St.* VI. Parl., 2001-02, nr. 1143, 16.

²⁴¹ Memorie van toelichting bij het voorontwerp betreffende gelijke onderwijskansen-I, *Parl.St.* VI. Parl., 2001-02, nr. 1143/1, 10.

²⁴² B. STEEN, “Elk kind heeft recht op onderwijs in de school naar keuze... of toch niet?” in “Onderwijs en rechten van kinderen : een stand van zaken”, *T.J.K.* 2002/5, Kluwer, p. 258.

afstamming of nationaliteit, zoals het geval was voor de zogenaamde doelgroep leerlingen, maar op het criterium van thuistaal.

De inschrijving van een leerling kan ook worden geweigerd. Dit kan omwille van de veiligheid van de leerlingen of wanneer de leerling in het vorig schooljaar door de inrichtende macht disciplinair werd uitgesloten²⁴³. Andere weigeringsgronden zijn dus onwettig²⁴⁴. Dergelijke weigering moet door de inrichtende macht van de school, binnen de vier kalenderdagen, gemotiveerd worden bij aangetekend schrijven aan de ouders van de leerling en de voorzitter van het LOP²⁴⁵. Het betreft een materiële motivering waarbij men de juridische – het artikel uit het decreet – en feitelijke gronden dient aan te geven die de weigering rechtvaardigen²⁴⁶. Door de decretale verankering van deze weigeringsgronden is het zo dat het onderscheid tussen private vrije onderwijsinstellingen en publiekrechtelijke officiële onderwijsinstellingen vervaagt. Dit neemt niet weg dat, op het vlak van het weigeren van leerlingen op grond van het onderwijsconcept of het levensbeschouwelijk karakter, het gesubsidieerd vrij onderwijs niet volledig gelijkgeschakeld is met het officieel onderwijs²⁴⁷.

Ouders zijn verplicht om voorafgaand aan de inschrijving toe te stemmen met het pedagogisch project en het schoolreglement, waarvan de inhoud volledig kan bepaald worden door de inrichtende macht²⁴⁸. De inrichtende macht moet er alleen voor

²⁴³ Art. III.3 Decr. VI. 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen, *BS* 14 september 2002; Memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet betreffende gelijke onderwijskansen, *Parl.St.* VI. Parl. 2001-02, nr. 1143, 11-12.

²⁴⁴ B. STEEN, “Elk kind heeft recht op onderwijs in de school naar keuze... of toch niet?” in “Onderwijs en rechten van kinderen : een stand van zaken”, *T.J.K.* 2002/5, Kluwer, p. 258.

²⁴⁵ Art. III.6 Decr. VI. 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen, *BS* 14 september 2002, 2002062841/N; Memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet betreffende gelijke onderwijskansen, *Parl.St.* VI. Parl. 2001-02, nr. 1143, 15.

²⁴⁶ Memorie van toelichting bij het voorontwerp betreffende gelijke onderwijskansen-I, *Parl.St.* VI. Parl. 2001-02, nr. 1143/1, 12-13.

²⁴⁷ B. STEEN, “Elk kind heeft recht op onderwijs in de school naar keuze... of toch niet?” in “Onderwijs en rechten van kinderen : een stand van zaken”, *T.J.K.* 2002/5, Kluwer, p. 259.

²⁴⁸ Artikel III.1, §2, tweede lid Decr. VI. 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen, *BS* 14 september 2002; Memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet betreffende gelijke onderwijskansen, *Parl.St.* VI. Parl. 2001-02, nr. 1143, 10.

zorgen dat het pedagogisch project en het reglement in overeenstemming zijn met de beginselen inzake rechten van de mens en van het kind, nl. gelijke behandeling, menswaardige discipline, respect voor culturele en nationale waarden van leerlingen²⁴⁹. De Raad van State is van mening dat deze beperking in geen geval de vrije- en officiële onderwijsinstellingen heeft gelijkgeschakeld. De inrichtende machten van vrije onderwijsinstellingen kunnen immers nog steeds hun onderwijsconcepten en levensbeschouwelijke visie uiten in de pedagogische projecten²⁵⁰.²⁵¹ Deze mogelijkheid hebben officiële scholen niet aangezien hun pedagogisch project moet beantwoorden aan het beginsel van neutraliteit, wat precies inhoudt dat eenieder, ongeacht zijn levensovertuiging, er zich mee kan verzoenen²⁵². Na een toestemming door de ouders mag de inrichtende macht niet zelf oordelen of de leerling werkelijk in staat is om het project na te leven. Wanneer ouders het niet eens zijn met de beslissing van de school kunnen zij dit aankaarten bij de Commissie voor leerlingenrechten.

2.3 Codex Secundair Onderwijs

Aan de problematieken rond het inschrijvingsrecht heeft men trachten tegemoet te komen door het inschrijvingsrecht uit het GOK-decreet te lichten en over te brengen in de Codex Secundair Onderwijs²⁵³, wat het basisonderwijs betreft werd dit overgeheveld naar het Decreet Basisonderwijs²⁵⁴.

²⁴⁹ Art. 28 en 29 IVRK; Memorie van toelichting bij het voorontwerp betreffende gelijke onderwijskansen-I, *Parl.St.* VI. Parl., 2001-02, nr. 1143/1,9.

²⁵⁰ Adv. R.v.St. (Afd. Wetgeving) 33.027/1, 19 februari 2002 bij het voorontwerp betreffende gelijke onderwijskansen-I, *Parl.St.* VI. Parl. nr. 1143/1, 131-138.

²⁵¹ Memorie van toelichting bij het voorontwerp betreffende gelijke onderwijskansen-I, *Parl.St.* VI.Parl., 2001-02, nr. 1143/1, 9 ; Verslag HEEREN, *Parl.St.* VI. Parl., 2001-02, nr. 1143/10,6 ; B. STEEN, “Elk kind heeft recht op onderwijs in de school naar keuze... of toch niet ?” in “Onderwijs en rechten van kinderen : een stand van zaken”, *T.J.K.* 2002/5, Kluwer, p. 257.

²⁵² B. STEEN, “Elk kind heeft recht op onderwijs in de school naar keuze... of toch niet ?” in “Onderwijs en rechten van kinderen : een stand van zaken”, *T.J.K.* 2002/5, Kluwer, p. 260.

²⁵³ Art. 110/1 t.e.m. 110/33 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011.

²⁵⁴ Art. 37bis t.e.m. art. 37vicies septies Decreet Basisonderwijs, *BS* 17 april 1997.

Men gaat nog steeds uit van een keuzevrijheid voor de ouders om hun kind in te schrijven in een school naar keuze, en ook van samenspraak tussen ouders en kinderen vanaf twaalf jaar²⁵⁵. Ouders moeten ook nog steeds instemmen met het pedagogisch project en het reglement van de school.²⁵⁶ Wat ook van belang is in deze nieuwe regelgeving is de verplichting die wordt opgelegd aan schoolbesturen om de start van de inschrijvingen bekend te maken aan alle belanghebbende, en dit via het LOP als de school hier deel van uitmaakt.²⁵⁷

De Codex Secundair Onderwijs voorziet ook in bepaalde voorrangregelingen voor²⁵⁸:

- Leerlingen die tot dezelfde leefeenheid behoren
- Kinderen van personeelsleden van de school
- Kinderen in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad waarvan minstens één ouder het Nederlands voldoende machtig is
- Leerlingen van een school gelegen in het werkingsgebied van een LOP en waarvan één of meerdere vestigingsplaatsen gelegen zijn binnen eenzelfde of aaneensluitende kadastrale percelen die de overgang maken van het basisonderwijs naar het eerste leerjaar van de eerste graad van het gewoon secundair onderwijs of naar het bijzonder secundair onderwijs
- Leerlingen die voldoen aan bepaalde indicatoren:

1°: de leefeenheid, als vermeld in artikel 5,21°, van het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap ontving in het schooljaar, voorafgaand aan het schooljaar waarop de inschrijving van de leerling betrekking heeft, of in het daaraan voorafgaande schooljaar, minstens één schooltoelage zoals bedoeld in het

²⁵⁵ B. VERBEECK, “Het Gelijke Onderwijskansendecreet: bijsturing of hertekening?”, *T.J.K.* 2005/4, p. 164.

²⁵⁶ Art. 110/1, §1 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011.

²⁵⁷ Art. 110/1, §2 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011.

²⁵⁸ Art. 110/2-110/7 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011.

decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap, of het gezin heeft een beperkt inkomen;

2°: de moeder is niet in het bezit van een diploma van het secundair onderwijs of een studiegetuigschrift van het tweede leerjaar van de derde graad van het secundair onderwijs of van een daarmee gelijkwaardig studiebewijs.

Het LOP krijgt meer autonomie en zal in dit verband afspraken moeten maken omtrent de toepassing van de voorrangregels. Binnen het LOP zal ook een specifieke bemiddelingscel moeten worden georganiseerd die ter bemiddeling optreedt in bepaalde gevallen van weigering tot inschrijving²⁵⁹. De mogelijkheid tot doorverwijzing werd opgeheven en daarmee ook de bevoegdheden van het LOP in dit verband.

Er zijn ook specifieke bepalingen terug te vinden omtrent de weigering van leerlingen. Een schoolbestuur kan een inschrijving weigeren als deze niet voldoet aan de bij decreet of besluit bepaalde toelatings-, overgangs- of instapvoorwaarden²⁶⁰. Verder kan de inrichtende macht elke bijkomende inschrijving weigeren ingeval de capaciteit van de school wordt overschreden omwille van materiële omstandigheden. Het schoolbestuur is evenwel verplicht om voorafgaand aan de inschrijvingsperiodes de maximumcapaciteit van haar school vast te stellen en mee te delen aan alle belanghebbenden waaronder het LOP. Wanneer deze maximumcapaciteit bereikt is weigert het schoolbestuur elke bijkomende inschrijving.²⁶¹ Een weigering kan ook plaatsvinden als de leerling het lopende of vorige schooljaar werd uitgeschreven als gevolg van een definitieve uitsluiting als tuchtmaatregel. Dergelijke weigering kan evenwel slechts na overleg en goedkeuring door het LOP als het gaat om een inschrijving in de loop van het schooljaar in een school waarvan de draagkracht onder

²⁵⁹ B. VERBEECK, “Het Gelijke Onderwijskansendecreet: bijsturing of hertekening?”, *T.J.K.* 2005/4, p. 167.

²⁶⁰ Art. 110/8 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011.

²⁶¹ Art. 110/9, §1,2 en 4 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011.

druk staat.²⁶² Dit heeft te maken met o.m. het aantal leerlingen in de school die voldoen aan de GOK-indicatoren, het aantal leerlingen met een begeleidingsdossier in het kader van problematische afwezigheden en het aantal eerder in de loop van het schooljaar ingeschreven leerlingen die in hetzelfde schooljaar elders werden uitgeschreven²⁶³. Een weigering moet door het schoolbestuur nog steeds meegedeeld worden aan het LOP²⁶⁴ en aan de ouders via aangetekend schrijven binnen een termijn van vier kalenderdagen²⁶⁵. Ouders kunnen voor informatie of bemiddeling terecht bij het LOP of kunnen een klacht indienen tegen een niet gerealiseerde inschrijving bij de Commissie inzake Leerlingenrechten binnen de dertig kalenderdagen²⁶⁶.

2.4 Implementatie in de lokale praktijk

De inschrijvingsperiode vangt normalerwijze aan met een periode waarbij de inschrijving niet door iedereen kan gebeuren, het gaat om een voorrangperiode waarbij enkel indicatorleerlingen en bv. broers en zussen of leerlingen die doorstromen uit het lager kunnen worden ingeschreven. Na deze voorrangperiode is er mogelijkheid om vrij in te schrijven. De school is hierbij verplicht om in te gaan op elke vraag tot inschrijving van elke ouder, elke leerling heeft immers het recht op onderwijs en op kansen²⁶⁷.

Met betrekking tot de voorafgaande bekendmaking van de maximumcapaciteit, is het evenwel zo dat als de school uiteindelijk meer leerlingen wil inschrijven dit nog kan worden aangepast.²⁶⁸ Sommige scholen werken dus niet met een

²⁶² Art. 110/10, §1 en 2 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011.

²⁶³ B. VERBEECK, “Het Gelijke Onderwijskansendecreet: bijsturing of hertekening?”, *T.J.K.* 2005/4, p. 166-167.

²⁶⁴ Zie document in bijlage ‘Mededeling van niet-gerealiseerde inschrijving’, p. 123-124.

²⁶⁵ Art. 110/13, §1 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011.

²⁶⁶ Art. 110/14, §1 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011.

²⁶⁷ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 1, 2 en 3.

²⁶⁸ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 1.

aanmeldingsprocedure aangezien er geen limiet staat op het aantal leerlingen en ook niet op het aantal leerlingen in bepaalde richtingen²⁶⁹.

Uit de interviews met de scholen blijkt dat er weinig problemen ontstaan rond de inschrijving in Brugge. De meeste scholen hebben nog nooit een tussenkomst van het LOP moeten vragen²⁷⁰. Waar dit wel reeds gebeurde ging het om een leerling die definitief was uitgesloten en niet onmiddellijk een nieuwe school vond. In deze casus moest het CLB de leerling begeleiden met tussenkomst van het LOP²⁷¹.

Het LOP Brugge - Blankenberge bevestigt dit. Men benadrukt dat dit komt door een daling in het aantal leerlingen en een stijging van het aantal scholen, niet door extra aandacht van de overheid. Als er dan toch een weigering voorkomt gaat dit meestal om ouders die niet akkoord gaan met het schoolreglement of het pedagogisch project, of om een volzetverklaring van een bepaalde richting. Dit kan wel eens voorkomen in richtingen waarbij de plaatsen beperkt zijn, zoals bv. in het kunstonderwijs. In de eerste plaats moeten scholen die een leerling weigeren deze helpen bij het vinden van een andere school, als dit niet lukt moet het CLB daarin intermediairen, pas als er nadien nog problemen zijn komt het LOP hierin tussen.²⁷²

Het LOP wordt op de hoogte gebracht van via een document 'niet-gerealiseerde inschrijving'²⁷³ of door signalen van het CLB of de school zelf waar de leerling of ouders zich zijn gaan aanbieden. Pas wanneer het CLB of de ouders een probleem melden zal het LOP tussenkomen. Op het toegestuurd document 'niet-gerealiseerde inschrijving' gaat het LOP niet onmiddellijk in, het gaat eerder om een melding dat de capaciteit van de school volzet is.²⁷⁴

Er wordt door het LOP afgetoetst welke stappen het CLB reeds heeft ondernomen. Indien nodig wordt de bemiddelingscel samengeroepen, meestal gebeurt dit op

²⁶⁹ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 2.

²⁷⁰ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 1 en 2.

²⁷¹ Interview met leerlingenbegeleiding school 3.

²⁷² Interview met de voorzitter en deskundige van het LOP Brugge – Blankenberge, 4 maart 2015.

²⁷³ Zie document in bijlage 'Mededeling van niet-gerealiseerde inschrijving', p. 123-124.

²⁷⁴ Interview met de voorzitter en deskundige van het LOP Brugge – Blankenberge, 4 maart 2015.

initiatief van de ouders. Hierbinnen moet de pariteit tussen de verschillende netten, het stedelijk, het gemeenschaps en het vrij onderwijs bewaard worden. In uiterste gevallen wordt het Commissie inzake Leerlingenrechten ingeschakeld om te bemiddelen en te kijken of alles conform de regelgeving is verlopen. Het LOP Brugge Blankenberge werd hier tot nu toe nog niet mee geconfronteerd. Wel worden de adviezen van de CLR meegenomen in het deskundigenoverleg en op deze manier beïnvloeden beslissingen van het CLR de werking van het LOP.²⁷⁵

Volgens het LOP wordt Brugge voorlopig nog van deze problematiek gespaard al zal dit wellicht niet blijven duren. Om deze reden is zij zeer bezorgd over het feit dat de middelen voor de lokale besturen blijven dalen²⁷⁶. Men vreest dat als men op dergelijke essentiële zaken bespaart, jongeren geen maximale kansen krijgen in het onderwijs. Het afbouwen van deze middelen voor flankerende maatregelen gaat in tegen alle logica van effectiviteit en efficiëntie. Dit zal de maatschappij later ten laste komen. Er is ook sprake van de eventuele afschaffing van de LOP's. Men vreest dat als men deze gedachte doordrijft dit eerst het zwakste kind zal treffen en deze leerling dus niet meer aan bod zal komen in het onderwijs. Wat een beknutting zou betekenen voor het recht op gelijke onderwijskansen.²⁷⁷

2.5 Tussentijdse conclusie m.b.t. het inschrijvingsrecht

In het mensenrechtelijk kader wordt het recht op onderwijs in het algemeen gezien als de ontwikkeling van verschillende vormen van onderwijs die voor elk kind beschikbaar en toegankelijk moeten zijn. Om toegankelijk te zijn veronderstelt dit dat een inschrijving moet kunnen plaatsvinden.

In het GOK-decreet werd het principieel recht van ouders op een inschrijving in hun school naar keuze vooropgesteld. De schoolkeuze moest genomen worden in samenspraak met het kind wanneer hij/zij de leeftijd van twaalf jaar had bereikt. Het was de bedoeling om hiermee de inspraakrechten van het minderjarige kind te garanderen. Deze inspraak kan evenwel eerder gezien worden als een

²⁷⁵ Interview met de voorzitter en deskundige van het LOP Brugge – Blankenberge, 4 maart 2015.

²⁷⁶ De Standaard, “Steden verliezen tot een derde van subsidies voor lokaal onderwijsbeleid”, http://www.standaard.be/cnt/dmf20141204_01411436, 4 december 2014

²⁷⁷ Interview met de voorzitter en deskundige van het LOP Brugge – Blankenberge, 4 maart 2015.

principeverklaring dan een afdwingbaar recht, wat voor de leerling dus op zich geen soelaas brengt wanneer deze effectief inspraak wil bekomen bij de keuze van zijn/haar school. Dit probleem werd niet opgelost met overheveling van het inschrijvingsrecht naar de Codex Secundair Recht. Hierin werd de keuzevrijheid voor de ouders in samenspraak met het kind ouder dan twaalf simpelweg behouden. Het hoeft dus geen betoog dat een effectief afdwingbaar recht voor het uiten van de mening van het kind nog moet worden ingeschreven om tegemoet te komen aan art. 12 IVRK.

Een positief aspect van het inschrijvingsrecht kan gevonden worden in de voorrangregels voor bepaalde kinderen, bv. kansarme kinderen, om hun recht op inschrijving te verzekeren. Zo tracht men het recht op inschrijving en dus op onderwijs voor iedereen te verwezenlijken. De mogelijke beperkingen op het recht op inschrijving zijn ingeschreven in de wet en komen zo tegemoet aan het legaliteitsbeginsel. Wanneer ouders of leerlingen het niet eens zijn met een beslissing tot weigering vanwege de school staan voor hen ook verschillende opties open, namelijk bemiddeling via het LOP of wanneer dit geen oplossing biedt een klacht bij de CLR die de weigering zal beoordelen.

Opvallend is ook dat wanneer scholen een leerling om gegronde redenen weigeren, bv. in geval van capaciteitsoverschrijding, zij verplicht zijn om te helpen zoeken naar een nieuwe school voor de leerling. Zo tracht men steeds het recht op inschrijving verder te realiseren.

Het inschrijvingsrecht is een van de meest gereguleerde onderdelen in het recht op onderwijs. Het speelt dan ook een grote rol in een effectieve realisatie van de toegang op onderwijs. Opvallend hierbij is dat de meeste scholen in Brugge geen problemen ondervinden met het inschrijvingsrecht. Dit is een bijzonder en positief gegeven aangezien het inschrijvingsrecht in ons land duidelijk een van de meest uitgebreide en gecontesteerde rechten is wat het onderwijs betreft. Veel centrumsteden kampen met een tekort aan plaatsen in vele scholen waardoor het recht

op inschrijving vaak problemen stelt, zoals elk jaar blijkt uit uitvoerige media-aandacht hieromtrent²⁷⁸.

Afdeling 3. Sociale obstakels

Zoals reeds eerder aangehaald zijn vormen van actieve discriminatie in het onderwijs grotendeels uitgebannen maar blijven bepaalde vormen van passieve discriminatie nog steeds aanwezig²⁷⁹. Het gaat hierbij vaak om sociale of culturele factoren zoals bv. opgroeien in een maatschappelijk kwetsbaar gezin of anderstalige nieuwkomer zijn. Verder zullen de toepasselijke mensenrechtelijke verplichtingen worden toegelicht en zal de implementatie en realisatie hiervan in de lokale praktijk worden afgetoetst.

3.1 Mensenrechtelijk kader

Het kind heeft recht op onderwijs dat gericht is op persoonlijke, sociale en culturele ontplooiing²⁸⁰. Scholen komen hieraan tegemoet door een zo goed mogelijke begeleiding van de leerling na te streven. Deze begeleiding houdt meerdere aspecten in en kan op verschillende manieren worden ingevuld, het gaat uit van een zo breed mogelijke zorg voor alle leerlingen. Verdragsstaten hebben hierbij ook de tweevoudige verplichting om informatie en begeleiding beschikbaar stellen en ook toegankelijk maken²⁸¹, wat van de staat een actief beleid vereist²⁸².

Ook andere rechten van de leerlingen dienen door de staat, en dus door de school, te worden gerealiseerd, zo moet het kind bijvoorbeeld ook zijn eigen mening kunnen

²⁷⁸ Het Belang van Limburg, “Nu al kamperen aan schoolpoort”, http://www.hbvl.be/cnt/dmf20150228_01554033/nu-al-kamperen-aan-schoolpoort, 28 februari 2015; Het Laatste Nieuws, “Kamperen aan scholen: Crevits wil online inschrijven aanbieden”, <http://www.hln.be/hln/nl/1265/Onderwijs/article/detail/2254142/2015/03/17/Kamperen-aan-scholen-Crevits-wil-online-inschrijven-uitbreiden.dhtml>, 17 maart 2015; VTM, “100 ouders kamperen aan school”, <http://nieuws.vtm.be/binnenland/19188-100-ouders-kamperen-aan-school>, 8 mei 2012.

²⁷⁹ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 220.

²⁸⁰ Art. 29 IVRK.

²⁸¹ Art. 28, 1, d IVRK.

²⁸² G. VAN BUEREN, *The International Law on the Rights of the Child*, Martinus Nijhoff Publishers, 1988, p. 239.

uiten. Dit moet via participatie, inspraak, respect en aanvaarding invulling krijgen in het schoolgebeuren²⁸³. Om deze rechten te kunnen vervullen is niet enkel de school een belangrijke schakel maar ook tal van schoolexterne organisaties d.m.v. herstelrechtelijke principes waarbij leerlingen voor hun verantwoordelijkheid worden geplaatst.

Een andere positieve verplichting is deze onder art. 28, 1 e IVRK. Dit artikel stelt dat de Staten “*maatregelen moeten nemen om regelmatig schoolbezoek te bevorderen en het aantal kinderen dat de school vroegtijdig verlaat, te verminderen*”. De voorbereidende werken bij het Verdrag tonen aan dat deze maatregelen vooral positief van aard moeten zijn, een repressieve aanpak van onregelmatig schoolbezoek wordt hierbij afgewezen²⁸⁴.

Het Kinderrechtencomité stelt voor om hierbij in te zetten op een variëteit aan maatregelen, zoals bv. maaltijden en gezondheidszorg op school te voorzien waar armoede de onderliggende oorzaak vormt; seksuele voorlichting opnemen in het curriculum om zwangerschap bij jonge meisjes te voorkomen; ook kan schoolverlating bij leerlingen behorend tot een minderheid worden tegengegaan door het invoeren van meertalig onderwijs.²⁸⁵

De werkgroep gelijke kansen stelde vast dat de maatschappelijke kansen in het Vlaamse onderwijs niet voor alle leerlingen dezelfde zijn. De meest voorkomende problemen zijn hoge percentages onderwijsachterstand, hoge ongekwalificeerde uitstroom van jongeren uit het onderwijs, onvoldoende doorstroming van bepaalde doelgroepen naar het hoger onderwijs.²⁸⁶ Sommige groepen zijn specifiek kwetsbaar

²⁸³ N. VETTENBURG en I. HUYBREGTS, “Antisociaal gedrag bij leerlingen: omvang, duiding en adviezen” in “Onderwijs en rechten van kinderen: een stand van zaken”, *T.J.K.* 2002/5, Kluwer p. 295.

²⁸⁴ M. VERHEYDE, “Onderwijsrechten in het VN Kinderrechtenverdrag” in “Onderwijs en rechten van kinderen: een stand van zaken”, *T.J.K.* 2002/5, Kluwer, p. 237; Report of the Working Group to the Commission on Human Rights, E/CN.4/1989/48, para. 467.

²⁸⁵ Slotbemerkingen van het Kinderrechtencomité bij verschillende rapporten bv. Grenada CRC/C/94, Uruguay CRC/C/57, Guatemala CRC/C/108.

²⁸⁶ M. VERHEYDE, “De Rondetafelconferentie Onderwijs bekeken vanuit het IVRK-perspectief” in “Onderwijs en rechten van kinderen: een stand van zaken”, *T.J.K.* 2002/5, Kluwer, p. 250.

voor discriminatie in het onderwijs, bv. allochtonen²⁸⁷, jongeren die opgroeien in minder gunstige socio-economische situaties, leerlingen met leerproblemen en fysieke beperkingen. Staten zijn verplicht om voor hen bijzondere maatregelen te nemen²⁸⁸.

Een Staat dient ook bijzondere maatregelen te nemen die de taal- en leerproblemen van immigranten in het onderwijs beogen weg te werken. Dit is belangrijk in de context van het non-discriminatiebeginsel, het onderwijs speelt een belangrijke rol in de strijd tegen racisme, xenofobie en gerelateerde intoleranties²⁸⁹.²⁹⁰ Voor deze laatste kwetsbare groep van immigranten dient ook te worden herinnerd aan het Vluchtelingenverdrag dat bepaalt dat verdragsstaten aan vluchtelingen een zo gunstig mogelijke behandeling moeten toekennen m.b.t. secundair onderwijs²⁹¹. Deze regeling is vager omschreven en biedt minder garanties dan voor het basisonderwijs, waar vluchtelingen dezelfde behandeling moeten krijgen als eigen onderdanen²⁹²²⁹³.

Uit het voorgaande kan men afleiden dat er vooral voor bepaalde groepen jongeren problemen kunnen ontstaan in het kader van de toegang tot onderwijs, nl. voor jongeren met socio-emotionele problemen, leerlingen met leerproblemen en immigranten. Op deze situaties zal verder worden gefocust en zal nagegaan worden wat men in de lokale praktijk in Brugge doet om aan hun problemen tegemoet te komen. Op de moeilijkheden m.b.t. de toegang tot onderwijs voor kinderen met een beperking wordt verder ingegaan in het deel over gezondheid²⁹⁴.

²⁸⁷ Art. 29, 1, c IVRK.

²⁸⁸ Art. 23, 3 IVRK; Art. 40, 4 IVRK.

²⁸⁹ General Comment No 1 on the Aims of Education, CRC/GC/2001/1, para. 11.

²⁹⁰ M. VERHEYDE, "Onderwijsrechten in het VN Kinderrechtenverdrag" in "Onderwijs en rechten van kinderen: een stand van zaken", *T.J.K.* 2002/5, Kluwer, p. 243.

²⁹¹ Art. 22, 2 Vluchtelingenverdrag.

²⁹² Art. 22, 1 Vluchtelingenverdrag.

²⁹³ A.P.M. COOMANS, *De internationale bescherming van het recht op onderwijs*, Stichting NJCM Boekerij nr. 20, 1992, p. 47.

²⁹⁴ Zie hiervoor p. 79.

3.2 Implementatie in de lokale praktijk

In de praktijk stelt men vast dat de meeste van deze verplichtingen worden ingevuld door de school, via het organiseren van leerlingenbegeleiding. Hierbij zijn verschillende methodes mogelijk:

Ten eerste is er de *reactieve* aanpak: hier zal de school slechts reageren wanneer er problemen vastgesteld worden vanuit het geloof dat zij individuele problemen van leerlingen niet kan voorkomen.

Ten tweede is er de *preventieve* aanpak: de school gaat uit van de visie dat ze moet reageren bij de eerste signalen en problemen ook moet trachten te voorkomen.

Tenslotte bestaat er ook een *creatieve* aanpak: in tegenstelling tot de vorige methodes zal de school hier niet vertrekken vanuit probleemsituaties of probleemgedrag, maar creëert zij een omgeving waarbij ze de leerling actief betreft. Leerlingen worden bij deze laatste aanpak aangespoord om hun verantwoordelijkheden op te nemen en om mee vorm te geven aan de pedagogische verhoudingen en de kwaliteit van het leren en leven in de school.²⁹⁵

Bij de uitvoering van de leerlingenbegeleiding zijn meerdere begeleidingsniveaus te onderscheiden. Zo is er eerst en vooral de leerkracht, deze staat het dichtst bij de leerling en kan dus het best signalen of problemen opmerken. De leerlingenbegeleider kan vanuit zijn deskundigheid zijn leerkracht collega's hierbij ondersteunen of helpen indien nodig. Bij specifieke problemen kan de leerlingbegeleider de leerling zelf ook begeleiden, dit situeert zich op het tweede niveau. Op het derde niveau situeren zich de externe diensten, de hulpverlening en de organisaties uit het jeugdwerk. Het CLB fungeert hier als *go-between* tussen de scholen en de organisaties en diensten extern aan de school.

Er blijken verschillende manieren van aanpak te zijn voor socio-emotionele problemen van leerlingen dan wel voor leerproblemen of voor anderstalige nieuwkomers. Hierna zal uitgewerkt worden welke actoren actief zijn bij welke problemen en wat het chronologisch verloop is van dergelijke problematiek in de stad Brugge.

²⁹⁵ Klasse, "Leerlingenbegeleiding", <http://www.klasse.be/archief/leerlingenbegeleiding/>, 3 januari 2000.

Verschillende actoren zijn op het terrein actief. Het CLB²⁹⁶ heeft de opdracht het welbevinden van de leerlingen te bevorderen²⁹⁷ en staat in voor de begeleiding van de leerlingen en dit op vraag van ouders, de school of de leerling zelf. Het speelt ook een centrale rol bij een eventuele doorverwijzing naar meer gespecialiseerde organisaties bij ernstige problemen²⁹⁸. De begeleiding van leerlingen door het CLB is gratis²⁹⁹. Daarnaast zijn ook nog heel wat andere organisaties actief, elk met een eigen focus op bepaalde problematieken, zoals bv. Time-out project BLINK!, 't Scharnier, Integraal en Netwerk Leerrecht. Uiteraard speelt de school hierbij ook een centrale rol.

't Scharnier en het Time-out project vallen beiden onder de vereniging Samenwerking rond Preventie in het kader van Opvoeding en Onderwijs in Regio Brugge ("SPOOR")³⁰⁰. Deze vereniging wil, in samenwerking met de welzijns- en onderwijssector, zijn steentje bijdragen om kinderen en jongeren maximale kansen te geven bij hun ontwikkeling en dit door het aanbieden van o.a. begeleiding tijdens de schoolloopbaan.

Het Scharnier biedt studieondersteuning aan huis bij gezinnen met kinderen in het gewoon en buitengewoon basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs³⁰¹, en heeft als doelgroep vooral maatschappelijk kwetsbare leerlingen en gezinnen³⁰². De studieondersteuning wordt aangeboden door studenten lerarenopleiding, maatschappelijk werk, toegepaste psychologie en sociale verpleegkunde. De organisatie tracht hiermee een positieve schoolervaring en –beleving tot stand te brengen binnen het hele gezin.

²⁹⁶ Decr.VI. van 1 december 1998 betreffende centra voor leerlingenbegeleiding, *BS* 10 april 1999; <http://www.clbbrugge.be>.

²⁹⁷ Derde Periodiek Rapport van België betreffende het IVRK, juli 2008, para. 475.

²⁹⁸ Interview met directie CLB Brugge, 4 maart 2015 ; voor een overzicht van het aantal meldingen bij het CLB door de verschillende actoren : <http://www.vclb-koepel.be/clb-vult-16x-het-sportpaleis>.

²⁹⁹ Derde Periodiek Rapport van België betreffende het IVRK, juli 2008, para. 475.

³⁰⁰ <http://www.spoorbrugge.be>.

³⁰¹ <http://www.hetscharnier.be>.

³⁰² Interview met coördinator 't Scharnier Brugge, 12 februari 2015.

Het Time-out project richt zich tot jongeren die moeilijkheden hebben op school en waarvan de kans op uitsluiting dreigt³⁰³. Het gaat hierbij om jongeren met zowel psychosociale, emotionele of gedragsproblemen. Een time-out is pas mogelijk wanneer de interventie noodzakelijk is omdat schoolinterne aanpak niet het gewenste effect heeft gehad. De interventie kan zowel gericht zijn op een korte als op een lange time-out.

Daarnaast bestaat er ook het Netwerk Leerrecht³⁰⁴. Deze organisatie is een deelwerking van het Time-out project en richt zich meer op jongeren die de band met het schoolgebeuren reeds verloren zijn³⁰⁵. Het biedt de jongere de mogelijkheid om zijn schoolloopbaan tijdelijk los te laten door vinden van een alternatief leertraject en/of helpt zoeken naar een geschikte (tijdelijke) leerplek samen met verschillende bedrijven en organisaties die dergelijke leerplek willen aanbieden. Waar het Time-out project preventief optreedt zal Netwerk Leerrecht een meer curatieve rol spelen³⁰⁶.

De vzw Integraal biedt begeleiding bij huiswerk en studie op afspraak en heeft ook een sterke focus op anderstalige nieuwkomers³⁰⁷. Deze vzw richt zich evenwel niet enkel tot jongeren maar ook tot volwassenen.

3.2.1 Socio-emotionele problemen

A. De school en leerlingenbegeleiding

Uit interviews met de verschillende scholen en leerlingenbegeleiders is af te leiden dat men problemen min of meer op de zelfde manier aanpakt. In principe wordt er gewerkt op drie domeinen: als er problemen zijn op school gaat het meestal om ofwel studiemethode, studiekeuze of sociaal emotionele zaken. De aanpak hiervan wordt geschetst op basis van een vierlijnenmodel³⁰⁸. Leerlingen kunnen normaal eerst

³⁰³ <http://www.time-outblink.be>.

³⁰⁴ <http://www.time-outblink.be/nl/Professionelen/Index/138/netwerk-leerrecht>.

³⁰⁵ Interview met coördinator Time-out project BLINK ! Brugge, 12 februari 2015.

³⁰⁶ Interview met coördinator Time-out project BLINK ! Brugge, 12 februari 2015.

³⁰⁷ <https://www.brugge.be/integraal-huiswerkbegeleiding>.

³⁰⁸ Werkgroep leerlingenbegeleiding PBDGO, “Visietekst Leerlingenbegeleiding”, http://www.g-o.be/sites/portaal_nieuw/Prikbordvoorleerkrachten/SO/pedagogischeondersteuning/infotheek/Documents/visietekst_llb.pdf.

terecht bij de nulde lijn, dit zijn de mensen die dichtst bij hen staan, zoals bv. ouders, kennissen, vrienden, medeleerlingen, familie, enz. Nadien kan de leerling ook aankloppen bij de titularis of vakleerkracht, deze situeren zich op de eerste lijn. Een tweede lijn wordt gevormd door de leerlingenbegeleiding en wordt meestal ingeschakeld op vraag van leerlingen, ouders of collega's. Zij hebben een meer gestructureerde aanpak met vergaderingen in 'de cel', bestaande uit opvoeders, leerkrachten van de drie graden, de coördinator, de orthopedagoog, medewerkers van het CLB, de directie. Deze personen krijgen extra uren toegekend voor bijzondere pedagogische taken ("BPT-uren"). Op de derde lijn situeren zich de externe diensten. Deze worden ingeschakeld wanneer de school niet voldoende kan reageren op een bepaald probleem.³⁰⁹

Vaak merkt men dat er een onderliggend probleem is wanneer de leerling ondermaats presteert. Het is belangrijk om de leerling er attent op te maken dat er een 'open deur' is op school, waar hij met zijn problemen vertrouwelijk terecht kan. Door de leerlingen deze boodschap mee te geven is het makkelijker voor hen om de eerste stap te zetten, dit is volgens een van de geïnterviewde leerlingenbegeleiders vaak de beste oplossing.³¹⁰

Enmaal een leerling bij de leerkracht of de leerlingenbegeleiding terecht komt is het belangrijk om te luisteren of de leerling zelf een oplossing ziet voor zijn probleem, bv. de school moet praten met zijn/haar ouders. De leerkracht of leerlingenbegeleiding kan eventueel ook zelf bepaalde mogelijkheden meegeven, het is hierbij volgens de leerlingenbegeleiding belangrijk om nadien terugkoppeling te vragen bij de leerling en te zien of het probleem opgelost is³¹¹. Af en toe worden er signalen gegeven door medeleerlingen, het is belangrijk om deze als leerkracht te herkennen en de leerlingen te laten beseffen dat het dan niet gaat om 'overdragen'³¹².

³⁰⁹ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 2.

³¹⁰ Interview met leerlingenbegeleiding school 1.

³¹¹ Interview met leerlingenbegeleiding school 1.

³¹² Interview met leerlingenbegeleiding school 1.

Sommige scholen werken met een systeem van de ‘positieve volgkaarten’ wanneer de leerling gedragsproblemen vertoont³¹³. Zijn attitude wordt dan gedurende twintig dagen in elke les geregistreerd. Deze kaart dient te worden afgegeven in elke les waarbij de leerkracht evalueert op allerlei attitude aspecten. De leerkracht dient hierbij aan te duiden wat er goed was. Elke week wordt de kaart geëvalueerd door een leerkracht die dit opvolgt en er wordt besproken wat er nog beter kan. Bij de eindevaluatie bekijkt men of er een evolutie is in het gedrag van de leerling. Als dit het geval is stopt men de volgkaart, in geval van twijfel kan men die nog verlengen. Indien de leerling absoluut geen verbetering vertoont kan de school een gedragscontract opleggen, dit is een laatste stap alvorens de leerling definitief wordt uitgesloten.

Als er geen andere uitweg is en geen oplossing wordt gevonden binnen de school zal het probleem worden aangekaart binnen de cel leerlingenbegeleiding of de klassenraad. Daarbinnen zal men met alle partijen samenzitten en beslissen of men iemand extern moet aanspreken, bv. CLB contactpersoon binnen de school³¹⁴. Er geldt voor de leerlingenbegeleiding ook geen beroepsgeheim, enkel een discretieplicht, sommige leerlingen weten dit en gaan daarom liever op gesprek bij het CLB, medewerkers van het CLB hebben namelijk wel een beroepsgeheim³¹⁵.

B. CLB

Het CLB is de toegangspoort naar verdere begeleiding buiten de school of een eventuele doorverwijzing naar de derde lijn. Het CLB wordt veelal gecontacteerd vanuit de school zelf, aangezien er binnen de school steeds medewerkers van het CLB aanwezig zijn³¹⁶. De ouders of leerling zelf kunnen evenwel ook rechtstreeks bij het CLB terecht voor hulp of begeleiding³¹⁷.

Het CLB moet niet automatisch ingaan op een vraag om hulp gericht vanuit de school, soms zal er een overleg zijn met de school om te kijken of er toch nog iets kan

³¹³ Interview met leerlingenbegeleiding school 3.

³¹⁴ Interview met leerlingenbegeleiding school 1.

³¹⁵ Interview met leerlingenbegeleiding school 3.

³¹⁶ Interview met leerlingenbegeleiding school 1, 2 en 3.

³¹⁷ Interview met directie CLB Brugge, 4 maart 2015.

gedaan worden binnen de school. Enkel als de school zijn mogelijkheden heeft uitgeput zal het CLB op de vraag ingaan. Wanneer het kind minder dan twaalf jaar oud is zullen de ouders moeten toestemmen met de begeleiding, als de leerling ouder is dan twaalf jaar of handelingsbekwaam geacht wordt zal hij/zij hier zelf kunnen toe beslissen. Het is zo dat het CLB een aanbod doet van begeleiding naar de leerling toe, als de leerling dit weigert gaat men hier niet verder op in, tenzij in uitzonderlijke gevallen, bv. bedreiging van integriteit, dan moet men misschien wel de ouders of het parket verwittigen.³¹⁸

Wanneer de school en het CLB van standpunt verschillen i.v.m. de problematiek van een leerling en de mogelijke oplossing, moet de tussenkomst gebeuren in het belang van het kind. Bijvoorbeeld indien er zich een pestprobleem voordoet in de klas, kan het CLB vragen dat de school hierop reageert.

In extreme gevallen zal het CLB de betrokkenen op hun rechten wijzen, bv. de mogelijkheid om klacht neer te leggen bij de Commissie inzake Leerlingenrechten omdat het recht op inschrijving werd geschonden. Zo komt het CLB wel eens in conflict met scholen. Omgekeerd zal het CLB ook bemiddelen wanneer de visie van ouders verschilt van die van de school, men zal hierbij altijd proberen de school het standpunt van de ouders te doen inzien, tijdens een overlegmoment³¹⁹

De opdracht van het CLB bestaat voor een stuk ook uit verplichte begeleiding, bv. medische onderzoeken en begeleiding bij problematische afwezigheden (dit is elke afwezigheid die de schoolloopbaan in het gedrang brengt, kan gewettigd en niet gewettigd zijn)³²⁰. In dit laatste geval zal het CLB een aanbod doen waarop de leerling *moet* ingaan. Daarnaast is er ook begeleiding mogelijk op vraag van leerlingen, ouders of scholen, deze behoren ook tot de kernopdrachten van het CLB, bv. de kort durende begeleiding van 8 sessies. Als men ziet dat dit niet genoeg is om tegemoet te komen aan ernstige persoonlijke problemen dan kan er een

³¹⁸ Interview met directie CLB Brugge, 4 maart 2015.

³¹⁹ Interview met directie CLB Brugge, 4 maart 2015.

³²⁰ Zie document in bijlage 'Aanpak problematische afwezigheden', p. 125-127.

doorverwijzing gebeuren naar de derde lijn, bv. Time-out project, thuisbegeleiding, psychiatrische afdeling van het ziekenhuis,...³²¹

C. Time-out project BLINK!

Wat betreft de socio-emotionele problemen verwijst men eerder door naar het Time-out project BLINK!, dat opereert als derde lijn. Een time-out houdt in dat er voor de leerling een tijdelijk rustpunt wordt ingelast in het hele schoolgebeuren om voor de leerling ademruimte te creëren, positieve ervaringen op te doen en schoolse en sociale vaardigheden te trainen. Er zijn verschillende deelwerkingen binnen het Time-out project³²²:

- De korte time-out: deze is individueel gericht en op maat gemaakt, naar de vraag van de jongere zelf. Hier bestaat geen voorgeschreven programma voor.
- De lange time-out: dit werkt met een aanmelding, een intake-week en een begeleidingsperiode die vastligt. Er zijn twee luiken te onderscheiden in deze time-out, de begeleiding in groep en de individuele begeleiding. In groepen van 4 jongeren gaat men vooral groepsgerichte en ervaringsgerichte activiteiten ondernemen. Men zorgt er ook voor dat er geen achterstand gecreëerd wordt wat de schoolactiviteiten betreft door schoolbegeleiding te voorzien en contact te houden met de school zelf. Daarnaast is er ook een individuele begeleiding vergelijkbaar met de korte time-out.
- Herstelgericht groepsoverleg (“Hergo”)³²³: deze deelwerking is momenteel *on hold* gezet omdat er momenteel niemand beschikbaar is met de nodige kennis en ervaring hiervoor. Het is een groepsoverleg dat vooral gericht is naar het slachtoffer van een eenmalig ernstig incident met een duidelijke dader en een slachtoffer. Men tracht hierbij tot een constructieve, herstelgerichte oplossing te komen.
- Netwerk Leerrecht: begeleiding van jongeren die de band met school reeds verloren zijn.

³²¹ Interview met directie CLB Brugge, 4 maart 2015.

³²² Interview met coördinator Time-out project BLINK ! Brugge, 12 februari 2015.

³²³ <http://www.time-outblink.be/nl/Professionelen/Index/135/hergo>.

Verskillende problemen vergen een verschillende aanpak. Zo zal men bijvoorbeeld bij emotionele problemen, zoals o.a. faalangst, voor een korte time-out opteren met individuele gesprekken. Anders is het voor andere zaken die in relatie staan tot het gedrag van de jongeren t.o.v. andere leerlingen en/of leerkrachten, zoals pesten en spijbelen. Voor dergelijk gedrag zal men een lange time-out verkiezen waar men de jongere leert omgaan met zijn gedrag in groep. Er gelden evenwel ook enkele uitsluitingscriteria waarvoor het Time-out project niet bevoegd is, nl. acute psychiatrische problematiek en ernstige drugproblematiek.³²⁴

Vooraleer een jongere bij BLINK! komt, meldt het CLB de jongere altijd aan. Dit kan eventueel ook gebeuren op vraag een andere actor, bv. ouders die bellen naar het CLB, maar de aanmelding moet altijd via het CLB gebeuren, dit houdt dus een filterfunctie in.³²⁵

Eens deze aanmelding is gebeurd worden de verschillende partijen uitgenodigd voor een intakegesprek bij BLINK!. Deze verschillende partijen zijn: het CLB, de leerlingenbegeleider, de opvoedingsverantwoordelijke (dit kan de ouder(s) zijn, maar ook iemand waarbij de jongere verblijft), de jongere zelf, de coördinator in geval van lange time-out, voor de korte time-out meestal ook de jongerenbegeleiders. Als de intake goed verloopt en men beslist tijdens de teamvergadering achteraf dat de aanmelding kan doorgaan komt de jongere in contact met de jongerenbegeleider en de rest van de groep indien het om een lange time-out gaat. Ouders hebben minder inspraak in dit hele proces, vroeger waren er altijd gezinsgesprekken maar omwille van de verminderde financiële mogelijkheden is dit teruggeschroefd. Daarnaast worden ook contacten met de school en eventueel andere jongerenvoorzieningen gehouden. Na dit hele proces voorziet men nog in twee nazorgmomenten, steeds op verplaatsing, thuis of op school. Deze kunnen van inhoud variëren en zijn afhankelijk van wat de jongere nodig heeft. Nadien staat het de jongere steeds vrij om langs te komen op de dienst zelf.³²⁶

³²⁴ Interview met coördinator Time-out project BLINK ! Brugge, 12 februari 2015.

³²⁵ Interview met coördinator Time-out project BLINK ! Brugge, 12 februari 2015.

³²⁶ Interview met coördinator Time-out project BLINK ! Brugge, 12 februari 2015.

3.2.2 Leerproblemen

A. De school en leerlingenbegeleiding

Wanneer er zich problemen rond het leren en de studiemethode voordoen wordt dit vaak opgemerkt door de personen die het dichtst bij de leerling staan, zoals bv. de vakleerkracht, titularis of ouders. Meestal zal hetzelfde proces zoals hierboven vermeld gevolgd worden en zal de leerling begeleid worden door de leerkracht zelf of eventueel door de leerlingenbegeleiding.

In sommige scholen is het zo dat er de leerlingenbegeleiding bestaat uit twee luiken. Een luik voor leerlingen met socio-emotionele problemen, en daarnaast een luik dat meer gespecialiseerd is in leerproblemen. Op deze manier kan men op een meer gespecialiseerde manier met de leerling omgaan. Er wordt wel voorzien in een samenwerking tussen beide luiken aangezien deze problematieken vaak gelinkt zijn.³²⁷

B. CLB

Eens de school al haar mogelijkheden heeft uitgeput, zal zij binnen de cel leerlingenbegeleiding beslissen om eventueel het CLB te contacteren, vaak gebeurt dit via de CLB medewerker binnen de school of via de ouders of de leerling zelf. Het CLB zal dan opnieuw kijken welke hulp de leerling precies nodig heeft en zal, in het geval zij deze hulp niet kan bieden, doorverwijzen naar de derde lijn. In dat geval gaat het om organisaties zoals 't Scharnier en Integraal.³²⁸

C. 't Scharnier en Integraal

Leerproblemen hebben altijd voor een stuk te maken met ongelijke onderwijskansen, anderstaligheid, een zwak socio-cultureel milieu, etc.³²⁹ Het is bijna nooit een losstaand feit en dient dus altijd op de juiste manier opgevangen te worden.

³²⁷ Interview met leerlingenbegeleiding school 3.

³²⁸ Interview met directie CLB Brugge, 4 maart 2015.

³²⁹ Interview met coördinator 't Scharnier Brugge, 12 februari 2015.

Tot en met de eerste graad van het secundair onderwijs kunnen leerlingen terecht bij 't Scharnier Brugge. Deze organisatie richt zich vooral tot maatschappelijk kwetsbare leerlingen en gezinnen. Wanneer de school via het CLB een bepaalde leerling wil doorverwijzen zal dit eerst besproken worden binnen de organisatie van 't Scharnier. De vraag die hierbij moet gesteld worden is: *“beïnvloedt de thuissituatie de schoolloopbaan negatief?”*. De school of het CLB moet de leerling aanspreken en deze kan toestemmen met de begeleiding. Er mag geen druk worden uitgeoefend vanuit de school. Het moet dus gezien worden als een voorstel, en pas als de leerling dit voorstel aanneemt zullen de contactgegevens van de betrokken leerling worden doorgegeven aan 't Scharnier en wordt er een afspraak gemaakt.³³⁰

't Scharnier zoekt op dat moment naar een student-begeleider om aan dat gezin te koppelen. Vervolgens zal deze student tweemaal per week zelfstandig bij het gezin thuis langsgaan. In totaal gaat de student twintig keer langs bij het gezin met elke week een 'terugkom-moment' bij 't Scharnier zelf waar de student kan rapporteren over de problematiek en het verloop ervan. Deze studenten ondertekenen een engagementsverklaring³³¹ om de privacy van de gezinnen te respecteren. De student heeft ook een meldingsplicht t.a.v. 't Scharnier en mag dus zelf niets ondernemen. Als er grote (gedrags)problemen ontstaan, bv. op school, kan er een rondetafelgesprek georganiseerd worden met de ouders, de leerling, iemand van de school en 't Scharnier. De veranderingsprocessen komen soms maar laat op gang, daarom is het mogelijk om tot drie studenten te laten langsgaan bij het gezin. Per periode waarin de student langsgaat bij het gezin zijn er ook twee schoolbezoeken. Deze dienen als een soort evaluatie en om aan de school advies te vragen over het verdere verloop van de begeleiding.³³²

Eens de studieondersteuning afgelopen is kan er nog een nazorgtraject opgesteld worden. Dit gebeurt meestal als de ouders hier vragende partij voor zijn en als er nog sprake is van een bepaalde problematiek waarbij 't Scharnier kan bemiddelen. Soms

³³⁰ Interview met coördinator 't Scharnier Brugge, 12 februari 2015.

³³¹ Opgesteld door de hogescholen en ondertekend door de student, de stagebegeleider en 't Scharnier ; zie document in bijlage 'Engagementsverklaring tussen de hoge scholen, de studenten en 't Scharnier', p. 128-130.

³³² Interview met coördinator 't Scharnier Brugge, 12 februari 2015.

is het aan andere hulpverleningsorganisaties om de taak op zich te nemen, bv. in het kader van een GON-begeleiding^{333 334}.

Naast de begeleiding bij 't Scharnier is er ook huiswerkbegeleiding mogelijk bij vzw Integraal. Jongeren kunnen een afspraak maken met een vrijwilliger om begeleiding te krijgen bij een bepaald vak of bij het leren studeren. Het gaat hierbij dus vooral om gerichte hulp gegeven door mensen met voeling en ervaring in de materie. De meeste vrijwilligers hebben voordien in een school of CLB gewerkt.³³⁵

Het merendeel van de leerlingen die bij Integraal terecht komen zijn jongeren met beperkte kansen of sociale uitsluiting, door anderstaligheid of door het feit dat ze niet genoeg middelen hebben om professionele hulp te zoeken.³³⁶

3.2.3 Anderstalige nieuwkomers

Met 'anderstalige nieuwkomers' bedoelt men leerlingen die recent uit het buitenland zijn gekomen en hier in het Nederlandstalige onderwijs terecht komen³³⁷. In Vlaanderen is het zo dat men voor anderstalige nieuwkomers bepaalde specifieke klassen heeft ingericht, nl. onthaalklassen voor anderstalige nieuwkomers ("OKAN-klassen"). Deze klassen hebben voornamelijk tot doel bij te dragen tot gelijke onderwijskansen voor iedereen en zowel de taalvaardigheid in het Nederlands als de sociale integratie van de anderstalige nieuwkomer te bevorderen.³³⁸ Voor het secundair onderwijs is het zo dat er een lijst bestaat met scholen die onthaalonderwijs aanbieden³³⁹. Het onthaalonderwijs loopt over twee schooljaren. In de onthaalklas krijgen de anderstalige leerlingen gedurende één jaar Nederlandse taallessen, daarna

³³³ Voor uitleg m.b.t. de GON-begeleiding, zie p. 85.

³³⁴ Interview met coördinator 't Scharnier Brugge, 12 februari 2015.

³³⁵ Interview met vrijwilligers huiswerkbegeleiding Integraal, 12 februari 2015.

³³⁶ Interview met vrijwilligers huiswerkbegeleiding Integraal, 12 februari 2015.

³³⁷ <http://www.ond.vlaanderen.be/onthaalonderwijs/>.

³³⁸ R. KEVERS en L. DE HAENE, "Onderwijs voor kinderen op de vlucht: een analyse van de huidige beleidsvoering vanuit een psychosociaal perspectief", *Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid* 2013-2014, p. 142; J. VERHAEGHE en B. VANOBBERGEN, "Onderwijs aan kinderen op de vlucht: knelpunten en aanbevelingen vanuit een kinderrechtsperspectief", *Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid* 2013-2014, p. 129.

³³⁹ <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/onderwijsaanbod/lijst.aspx?hs=311&studie=1081>.

stappen ze over naar een gewone klas waarbij er opnieuw gedurende één jaar extra ondersteuning aangeboden wordt.³⁴⁰

Er zijn vijf voorwaarden waaraan de leerling moet voldoen om toegelaten te worden tot een onthaalklas in het secundair onderwijs³⁴¹:

- Een nieuwkomer zijn, d.w.z. maximaal een jaar ononderbroken in België verblijven;
- Op 31 december van het schooljaar, minstens 12 jaar zijn en nog geen 18 jaar zijn;
- Niet het Nederlands als thuistaal of moedertaal hebben;
- Onvoldoende de onderwijstaal beheersen om met goed gevolg de lessen te kunnen volgen;
- Maximaal negen maanden ingeschreven zijn in een onderwijsinstelling met het Nederlands als onderwijstaal.

De aanpak via onthaalklassen is evenwel niet vrij van kritiek. Sommige zijn de mening toegedaan dat de voorwaarden en manier van werken niet soepel genoeg verlopen. Gedurende één jaar de Nederlandse taal leren in een onthaalklas en nadien onmiddellijk naar het reguliere onderwijs moeten gaan blijkt vaak niet praktisch haalbaar. Het is namelijk zo dat men van de anderstalige nieuwkomers verwacht dat ze onmiddellijk meekunnen met elk vak terwijl ze minstens twee jaar achterstand hebben. De sprong tussen het wegvlugten uit het eigen land en hier in het reguliere onderwijs terecht is erg groot en zou veel meer gradueel moeten kunnen verlopen. Deze achterstand kan deels opgevangen worden door bv. zomerscholen, maar velen komen toch in een watervalstelsel terecht: beginnen in ASO, nadien in TSO en komen zo soms in het BSO terecht, terwijl er op zich bij de leerling geen gebrek is aan wil of capaciteiten is om te blijven verder studeren in bv. het ASO, maar er

³⁴⁰ <http://www.vlaanderen.be/nl/onderwijs-en-wetenschap/onderwijsaanbod/onthaalonderwijs-voor-anderstalige-kinderen-okan>.

³⁴¹ <http://www.vlaanderen.be/nl/onderwijs-en-wetenschap/onderwijsaanbod/onthaalonderwijs-voor-anderstalige-kinderen-okan>.

gewoon een gebrekkige kennis is van het Nederlands³⁴². Dit is sociaal onverantwoord. Integraal pleit dan ook voor veel meer kleine en lokale huiswerkbegeleidingen en dit best in deelgemeenten, dicht bij de bevolking.³⁴³

A. De school en leerlingenbegeleiding

In Brugge is het zo dat er voor anderstalige leerlingen twee ‘pilootscholen’ zijn ontstaan, een voor het basisonderwijs en een voor het secundair onderwijs. Dit fenomeen wil men nu terug afbouwen om een spreiding van de anderstalige leerlingen over de scholen heen te kunnen realiseren.³⁴⁴

Niet elke school is het met deze visie eens. Volgens sommigen is Brugge een veel te kleine stad om dergelijke spreiding goed te kunnen opvangen in elke school. Men is de mening toegedaan dat het beter is om een bepaalde school de taak op zich te laten nemen degelijk onderwijs aan te bieden maar ook om de anderstalige leerlingen op te vangen en later te laten doorstromen naar andere scholen. Tot nu toe is het zo dat er in Brugge geen sprake is van concentratiescholen, er zijn wel scholen met anderstalige leerlingen maar deze hebben allemaal verschillende culturele achtergronden en spreken vaak een andere moedertaal waardoor er toch grotendeels Nederlands wordt gesproken onderling.³⁴⁵

Andere scholen daarentegen zijn wel te vinden voor een spreiding van de anderstalige leerlingen, of zouden graag in hun eigen school een OKAN-klas ingericht zien. Dit omdat zij bepaalde richtingen aanbieden waar heel wat anderstalige nieuwkomers te vinden zijn. Deze scholen hebben dan zelf niet de mogelijkheid om deze leerlingen voldoende op te vangen en de taal bij te brengen. De leerlingen moeten dan soms uit de klas worden gehaald om via het leercentrum een volledig taalbad te ondergaan.³⁴⁶

³⁴² J. VERHAEGHE en B. VANOBBERGEN, “Onderwijs aan kinderen op de vlucht : knelpunten en aanbevelingen vanuit een kinderrechtsperspectief”, *Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid* 2013-2014, p. 126-139.

³⁴³ Interview met vrijwilligers huiswerkbegeleiding Integraal, 12 februari 2015.

³⁴⁴ Interview met leerlingenbegeleiding school 1.

³⁴⁵ Interview met leerlingenbegeleiding school 1.

³⁴⁶ Interview met leerlingenbegeleiding school 3.

B. Integraal

Het is zo dat de leerkrachten uit de OKAN-klassen deze leerlingen, na het jaar afgerond te hebben, blijven volgen eens zij de overstap maken naar het reguliere onderwijs, ook al gaan ze nadien naar een andere school. Deze leerkrachten hebben veel meer kennis over de verschillende mogelijkheden om de leerling te helpen indien hij/zij nadien nog extra hulp nodig heeft, en kunnen dan bv. doorverwijzen naar Integraal.³⁴⁷

Integraal wil ook tegemoetkomen aan bepaalde aspecten die vaak uit het oog verloren worden, bijvoorbeeld het feit dat deze jongeren zich vaak niet thuis voelen bij reguliere jeugdbewegingen. Daarom organiseert de vzw activiteiten voor alle allochtone jongeren, dit wordt ook gesubsidieerd door de Stad Brugge.³⁴⁸

3.3 Tussentijdse conclusie m.b.t. de sociale obstakels

Het kind heeft recht op onderwijs dat gericht is op de persoonlijke, sociale en culturele ontplooiing. Het wegwerken van belemmerende sociale factoren voor dit recht vereist een actief beleid om informatie en begeleiding beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken voor het kind.

In de praktijk is het zo dat deze begeleiding gerealiseerd wordt op de verschillende niveaus binnen de scholen en daarnaast ook door het CLB. Wat de socio-emotionele problemen betreft tracht men de informatie en begeleiding zo toegankelijk mogelijk te maken door te werken op het vierlijnenmodel. Dit gaat er van uit dat begeleiding vooral zo dicht mogelijk bij de leerling moet plaatsvinden. Doordat scholen de leerlingen er op attent maken dat zij altijd op school terecht kunnen met problemen komt men tot een 'open' systeem dat toegankelijk is voor elk kind en dus tegemoet komt aan deze verplichting. Deze aanpak is een combinatie van de preventieve en creatieve aanpak: scholen proberen bij de eerste signalen in te grijpen maar trachten de leerlingen ook rechtstreeks te betrekken door een omgeving te creëren waarbij zij worden aangespoord om hun verantwoordelijkheden op te nemen.

³⁴⁷ Interview met vrijwilligers huiswerkbegeleiding Integraal, 12 februari 2015.

³⁴⁸ Interview met vrijwilligers huiswerkbegeleiding Integraal, 12 februari 2015.

Het actief beschikbaar stellen van begeleiding vanwege de staat komt ook tot uiting door de oprichting van de CLB's die als taak hebben om het welbevinden van de leerling te bevorderen en in te staan voor hun begeleiding.

Het Time-out project BLINK! komt helemaal tegemoet aan de verplichting om maatregelen te nemen die regelmatig schoolbezoek bevorderen en het aantal kinderen dat de school vroegtijdig verlaat te verminderen. Met haar project tracht zij bepaalde leerlingen namelijk terug op de goede weg te helpen en terug in het normale schoolsysteem te integreren.

Wat de leerproblemen betreft kan men dezelfde verplichtingen aanhalen, het betreft hier ook een plicht tot het beschikbaar stellen van begeleiding en informatie. Opnieuw tracht men dit zo dicht mogelijk bij de leerling te verwezenlijken. Het is vooral aan de leerkrachten om eventuele problemen op te merken en hierbij in te grijpen. Dat sommige scholen hierbij voorzien in een aparte leerlingenbegeleiding kan alleen maar toegejuicht worden. Hierdoor wordt namelijk zeer specifiek ingespeeld op deze problemen en komt men tot een soort specialisatie die de leerling maar ten goede kan komen.

Er dient evenwel te worden opgemerkt dat leerproblemen haast nooit een losstaand gegeven vormen. Deze problemen treden vaak op samen met bv. een zwak socio-cultureel milieu of anderstaligheid. Hieraan dient volgens vzw Integraal nog meer aandacht te worden besteed, sommige actoren zoals bv. vakleerkrachten zien dit nog steeds niet genoeg in. Gespecialiseerde actoren zoals 't Scharnier en Integraal trachten hieraan tegemoet te komen door dit af te toetsen vooraleer te beginnen aan de begeleiding. Bij 't Scharnier zal men pas met de begeleiding van start gaan wanneer de thuissituatie de schoolloopbaan negatief beïnvloedt en bij Integraal is het zo dat vooral kinderen met beperkte kansen of sociale uitsluiting door anderstaligheid of minder economische middelen om hulp komen vragen.

Voor wat betreft de begeleiding en hulp voor anderstalige nieuwkomers kan men het *education for all*-principe aanhalen. In Vlaanderen tracht men hieraan tegemoet te komen door het inrichten van OKAN-klassen. Hoewel deze praktijk op zich een positieve maatregel inhoudt werd dit in de praktijk niet flexibel genoeg uitgewerkt.

Leerlingen dienen na dat ene jaar OKAN-klas in het reguliere onderwijs in te stappen, dit leidt vaak tot problemen aangezien van hen verwacht wordt dat zij elk vak in het Nederlands kunnen volgen. Voor sommigen is dit onhaalbaar aangezien niet enkel hun kennis van het Nederlands gebrekkig is maar ook hun algemene kennis van de vakken soms onvoldoende blijkt voor het gegeven niveau in ons reguliere onderwijssysteem. De effectieve toegang tot het onderwijs komt hiermee in het gedrang aangezien zij geen gelijke kansen krijgen om hun recht op onderwijs te realiseren. Hieraan dient bijgevolg nog bijkomend te worden gewerkt. Het verder uitwerken en flexibiliseren van het systeem van de onthaalklassen is hierbij een mogelijke oplossing.

Afdeling 4. Economische obstakels

4.1 Mensenrechtelijk kader

Men komt tot de vaststelling dat het leerplichtonderwijs in Vlaanderen niet kosteloos is ook al ratificeerde België hieromtrent wel verdragen, waaronder het IVRK en stelt de Belgische Grondwet dit ook voorop in art. 24, §3 Grondwet. De invoering van een kosteloos secundair onderwijs wordt in het IVRK evenwel slechts voorzichtig geformuleerd³⁴⁹. Volgens de voorbereidende werken dient deze ‘invoering van kosteloos onderwijs’ slechts begrepen te worden als een van de mogelijke passende maatregelen om deze verdragsverplichting van het recht op onderwijs te realiseren.

In het derde periodiek rapport van België betreffende het IVRK aan het Kinderrechtencomité staat te lezen dat enkel effectieve, verantwoorde en aantoonbare kosten die in evenwicht staan met de eigenheid en de doelgroep van het secundair onderwijs, mogen worden doorgerekend aan de ouders. Maaltijden en verplaatsingen in het kader van een schooluitstap zijn niet onderwijs-gebonden kosten en vallen dus niet onder de kosteloosheid. De bijdrageregeling moet sinds het schooljaar 2002-2003 worden bekendgemaakt aan de ouders via het schoolreglement.³⁵⁰

³⁴⁹ Art. 28, 1, b IVRK.

³⁵⁰ Derde Periodiek Rapport van België betreffende het IVRK, juli 2008, para. 472.

4.2 Implementatie in de lokale praktijk

In de praktijk stelt men vast dat meeste scholen bepaalde basiskosten of richtprijzen vragen en deze vaststellen en kenbaar maken via het schoolreglement³⁵¹ of dat ouders bij de inschrijving of bij de overgang naar een volgend schooljaar een raming van de kosten meekrijgen³⁵². Bovendien krijgen de leerlingen soms ook in de loop van het schooljaar schoolrekeningen mee naar huis³⁵³.

Sommige scholen maken de (huur)prijzen van bv. boeken en materialen vooraf kenbaar aan de ouders, via de website of brief. Zo staat het de ouders vrij om buiten de school de boeken aan te kopen of om te opteren voor tweedehands boeken.³⁵⁴

In de situatie waarbij ouders deze rekeningen niet betalen wordt er in principe op een standaard manier gereageerd: eerst kan er tot tweemaal een herinnering worden verstuurd en kan men bijkomende kosten gaan aanrekenen, vervolgens wordt er een aangetekende brief verstuurd en eventueel een advocaat ingeschakeld³⁵⁵. De scholen proberen deze stap evenwel te vermijden. Het is belangrijk om telkens individueel per situatie en gezin na te gaan wat het probleem is, om zo tot een regeling te komen³⁵⁶. Zo kan er soms een afbetalingsplan opgesteld worden of in heel uitzonderlijke gevallen kan de boekenfondsrekening betaald worden door de school³⁵⁷. Scholen krijgen voldoende werkingsmiddelen die eventueel hiervoor kunnen aangewend worden als dit echt nodig is. Achteraf moeten deze uitgaven evenwel kunnen verantwoord worden³⁵⁸. Kosten kunnen soms ook op een andere manier gedrukt worden, bv. kopiewerk in eigen beheer³⁵⁹. Men houdt er wel rekening mee dat leerlingen toch zekere basisnoden hebben, zo is het in bepaalde scholen mogelijk om wanneer de refterkosten niet betaald worden de maaltijdkaart te blokkeren, leerlingen

³⁵¹ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 1 en 2.

³⁵² Interview met leerlingenbegeleiding school 3.

³⁵³ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 1 en 2.

³⁵⁴ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 2 en 3.

³⁵⁵ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 2 en 3.

³⁵⁶ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 1.

³⁵⁷ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 2 en 3.

³⁵⁸ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 1.

³⁵⁹ Interview met leerlingenbegeleiding school 3.

hebben in dat geval wel nog steeds recht op soep en brood. De praktijk toont aan dat leerlingen dit evenwel niet durven vragen en angstig zijn om hiervoor gestigmatiseerd te worden.³⁶⁰

Vaak zijn er naast deze basiskosten ook extra kosten gekoppeld aan de schoolloopbaan, bv. klasuitstappen of uitwisselingen waar kosten voor transport of bezoeken bij komen kijken. Wanneer dit in klasverband georganiseerd wordt is het natuurlijk de bedoeling dat de volledige klas hieraan deelneemt, ouders zijn hier evenwel niet toe verplicht. Sommige scholen maken er wel een punt van om de ouders, die dergelijke extra's financieel niet kunnen waarmaken, aan te spreken, te overleggen en eventueel hierin zelf tussen te komen.³⁶¹

In richtingen waarbij veel werkmateriaal moet aangeschaft worden of waar er praktijk reizen worden georganiseerd, voor bv. sportrichtingen, kunnen de kosten heel hoog oplopen. Dit wordt steeds vooraf aan de ouders meegedeeld en sommige haken daarvoor van in het begin al af. Dit kan soms ongelijkheid creëren maar het is moeilijk om een goed alternatief te vinden voor bepaalde activiteiten of materialen. Hierover wordt voorlopig nog nagedacht en gediscussieerd.³⁶²

4.3 Tussentijdse conclusie m.b.t. de economische obstakels

De voorzichtige formulering rond de invoering van kosteloos onderwijs in het secundair onderwijs zorgt ervoor dat het nemen van positieve maatregelen ter realisering van dit principe vaak voldoende is om hieraan tegemoet te komen.

De bijdrageregeling moet vooraf worden bekendgemaakt aan de ouders via het schoolreglement. In de praktijk blijkt dit bijna steeds het geval te zijn, soms krijgen ouders ook aan het einde van het huidige schooljaar een kostenraming mee voor het volgende schooljaar. Kosten kunnen worden doorgerekend aan de ouders maar slechts wanneer deze effectief, verantwoord en aantoonbaar zijn. In de praktijk is het zo dat ouders schoolrekeningen krijgen gedurende het jaar waarin bepaalde kosten worden

³⁶⁰ Interview met leerlingenbegeleiding school 3.

³⁶¹ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 2.

³⁶² Interview met leerlingenbegeleiding school 3.

verrekenend voor bv. maaltijden en kopies. Deze zijn verantwoord en aantoonbaar en dus toegestaan.

De meeste scholen trachten de kosten evenwel zoveel mogelijk te drukken, door bv. het ter beschikking stellen van tweedehandsboeken of de mogelijkheid open te laten voor ouders om materiaal buiten de school aan te kopen indien zij dit verkiezen. Dit kan gezien worden als een mogelijke passende maatregel om de verdragsverplichting van art. 28, 1, b IVRK zoveel mogelijk te realiseren.

Het valt ook op dat de meeste scholen onbetaalde rekeningen geval per geval gaan bekijken en dat men tracht te komen tot een minnelijke regeling met de ouders alvorens deze af te dwingen via bv. gerechtsbrief. Dit kan gelinkt worden aan het belang van het kind, zoals vooropgesteld in art. 3 IVRK en houdt in dat elke actie met betrekking tot het kind dient rekening te houden met het belang van het kind. Door hier te voorzien in een minnelijke regeling wordt er vermeden dat het kind zou worden gestigmatiseerd op school, en is dus in het belang van het kind.

Er dient ook te worden gezocht naar een evenwicht tussen het aanbieden van kwaliteitsvol materiaal en het betaalbaar blijven van het nodige materiaal. Dit houdt in dat wanneer een goed alternatief voorhanden is, hier steeds de voorkeur aan dient gegeven te worden.

Afdeling 5. Gezondheid

5.1 Mensenrechtelijk kader

De *European Association for Children in Hospital* (“EACH”) heeft een handvest aangenomen waarin bepaalde normen voor de gezondheidszorg van kinderen in tijden van ziekte worden voorop gesteld. De rechten die werden opgenomen in het handvest gelden voor alle zieke kinderen ongeacht hun ziekte, leeftijd, beperking, sociale of culturele achtergrond, de redenen, het type of de plaats van behandeling.³⁶³ Het handvest bepaalt o.a. dat kinderen de mogelijkheid moeten hebben om onderwijs te verkrijgen, aangepast aan hun leeftijd en toestand³⁶⁴. Volgens de annotaties van het

³⁶³ EACH Charter, Leiden, 1988; <http://www.each-for-sick-children.org/each-charter>.

³⁶⁴ Art. 7 EACH Charter.

handvest houdt dit in dat er moet gezorgd worden voor een continuïteit van het niveau van onderwijs dat reeds bereikt is³⁶⁵. Het handvest werd aangenomen door twaalf verschillende niet-gouvernementele organisaties. De meeste organisaties werden opgericht om advies, informatie en steun te verlenen aan families met zieke kinderen of kinderen met een beperking.

Het EACH handvest houdt in grote mate verband met het IVRK. De implementatie van het handvest betekent tegelijk het implementeren van het IVRK. Zo hebben bv. kinderen met een beperking recht op effectieve toegang tot het onderwijs³⁶⁶ en is het EACH handvest ook van toepassing op alle kinderen met alle soorten ziekten of beperkingen. Art. 28 IVRK dat het recht op onderwijs voorop stelt, waarborgt dit recht niet enkel binnen scholen, maar waarborgt ook het recht op de voortzetting van onderwijs tijdens bv. een verblijf in het ziekenhuis. Deze waarborg vindt men eveneens terug in art. 7 EACH handvest. Ook de doelstellingen van het onderwijs, zoals uiteengezet in art. 29, 1, a IVRK, worden overgenomen in art. 7 EACH handvest, namelijk dat het onderwijs moet gericht zijn op de volledige ontwikkeling van de persoonlijkheid, het talent maar ook de mentale en fysieke capaciteiten van het kind.³⁶⁷

Wat betreft het recht op onderwijs voor kinderen met een beperking moet het VN Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap van 2006 aangehaald worden³⁶⁸.

5.2 Afwezigheid wegens ziekte in de lokale praktijk

Wat deze materie betreft kan opnieuw de verplichting worden aangehaald om maatregelen te nemen om regelmatig schoolbezoek te bevorderen en het aantal kinderen dat de schoolt vroegtijdig verlaat, te verminderen³⁶⁹. Dit moet worden samen

³⁶⁵ Annotatie bij art. 7 EACH Charter ; <http://www.each-for-sick-children.org/each-charter/each-charter-and-annotations.html>.

³⁶⁶ Art. 23, 3 IVRK.

³⁶⁷ <http://www.each-for-sick-children.org/each-charter/charter-and-un-convention.html#see-articles-7-and-10-in-the-each-charter-click-here-to-view-now>.

³⁶⁸ Dit zal verder worden besproken bij het deel over 'rechten van kinderen met een beperking', p. 84.

³⁶⁹ Art. 28, 1, e IVRK.

gelezen met de verschillende rechten die voortvloeien uit het hierboven besproken EACH handvest. Kinderen moeten meer algemeen gelijke kansen krijgen tot onderwijs, ook wanneer zij bv. langdurig ziek zijn.

5.2.1 *Tijdelijk onderwijs aan huis (“TOAH”)*

De Codex Secundair Onderwijs bepaalt dat voor leerlingen voor wie het wegens ziekte of ongeval tijdelijk onmogelijk is om secundair onderwijs te volgen is, er recht is op tijdelijk onderwijs aan huis.³⁷⁰ Opdat de leerling recht heeft op TOAH moet deze ofwel langdurig ziek zijn, dit houdt in dat het kind meer dan eenentwintig dagen na elkaar niet naar school kan, ofwel chronisch ziek zijn, wat wil zeggen dat het kind een steeds terugkerende behandeling krijgt waardoor hij/zij telkens voor een korte periode niet naar school kan³⁷¹. Andere voorwaarden om hierop aanspraak te maken zijn o.a. dat de ouders een aanvraag moeten indienen, er moet toestemming zijn van een arts, ook de afstand tussen de school en waar de leerling woont of verblijft speelt een rol.³⁷²

Het tijdelijk onderwijs aan huis omvat 4 lessen per week. De school beslist over het tijdstip en de eventuele spreiding van de lessen waarbij een leerkracht uit de school zal les geven bij de zieke leerling thuis. Tijdelijk onderwijs aan huis wordt gesubsidieerd door het Departement Onderwijs.³⁷³

Een jongere kan eventueel ook in een ziekenhuis opgenomen zijn waar er ziekenhuisonderwijs wordt georganiseerd. In dat geval wordt de school tijdelijk ontslagen van zijn verplichting om TOAH te bieden.³⁷⁴

Binnen de school wordt de beslissing tot het organiseren van TOAH genomen in een

³⁷⁰ Art. 117, §2 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, BS 25 juni 2011.

³⁷¹ Omzendbrief betreffende onderwijs voor zieke jongeren en vrijstelling van de leerplicht, SO/2005/05, BS 22 juli 2005.

³⁷² <http://www.ond.vlaanderen.be/toah/professional/voorwaarden.htm>.

³⁷³ <https://www.brugge.be/onderwijs-voor-zieke-kinderen>; <http://www.ond.vlaanderen.be/toah/>.

³⁷⁴ Omzendbrief betreffende onderwijs voor zieke jongeren en vrijstelling van de leerplicht, SO/2005/05, BS 22 juli 2005.

klassenraad waar de directie, CLB medewerkers, graadcoördinator en leerlingenbegeleider samen zitten³⁷⁵. Soms worden de ouders bij dit gesprek betrokken³⁷⁶. Via contact met de titularis bespreekt men welke vakken er tijdens die TOAH-uren moeten worden gegeven, de desbetreffende vakleerkracht komt dan bij de leerling thuis³⁷⁷. In principe is het zo dat ouders dit moeten aanvragen, de dokter dit moet steunen en men dan akkoord moet krijgen van de overheid, maar veel leerkrachten doen dit op eigen initiatief alvorens een akkoord bereikt is. Er zijn soms ook leerlingen die wel nog gewoon les kunnen volgen maar bepaalde taken of examens niet kunnen meedoen. De school probeert de leerling in zo'n gevallen te ondersteunen wanneer dit nodig is. De leerlingenbegeleiding kan helpen bij het opmaken van een planning voor deze leerlingen.³⁷⁸ Vaak kan er ook lesmateriaal worden doorgegeven via het internetplatform dat de school gebruikt, bv. Smartschool³⁷⁹.

5.2.2 *Bednet*

Vanaf september 2015 wordt de werking van Bednet in de regelgeving verankerd en wordt het dus ook wettelijk mogelijk om synchroon internetonderwijs ("SIO") te organiseren.³⁸⁰ Bednet streeft twee doelstellingen na: het ondersteunen van het leerproces, door het aanbieden van een lessenpakket op maat, en het bevorderen van het sociaal contact. De leerling volgt van op afstand live mee de lessen samen met zijn eigen klasgenoten, dit wordt ondersteund via hardware en software thuis en op school. Alles gebeurt in onderling overleg met alle betrokken personen, zoals de ouders, de school en de leerling.³⁸¹

³⁷⁵ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 1, 2 en 3.

³⁷⁶ Interview met leerlingenbegeleiding school 3.

³⁷⁷ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 2.

³⁷⁸ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 2.

³⁷⁹ Interview met leerlingenbegeleiding school 3.

³⁸⁰ Art. 117, §2 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, BS 25 juni 2011.

³⁸¹ <http://www.bednet.be>.

Het valt op dat de scholen meer te maken krijgen met TOAH dan met Bednet. Bednet blijkt in Brugge nog niet echt ingeburgerd te zijn³⁸². De scholen vinden de voorwaarden voor Bednet vaak te streng en zijn van mening dat het opstarten ervan te lang duurt³⁸³. Ook is het voor sommige scholen moeilijk te realiseren omdat er een vast lokaal vereist is om de software en hardware in te installeren. In scholen waarbij leerlingen geen vaste thuishklas hebben is dit moeilijk te organiseren, ook al blijkt de wil er wel te zijn als deze situatie zich zou voordoen³⁸⁴.

5.2.3 Tussentijdse conclusie m.b.t. zieke leerlingen

Bij de lokale implementatie van TOAH en Bednet valt het op dat vooral sterk wordt ingezet op de verplichting om continuïteit te verzekeren van het niveau van onderwijs dat reeds werd bereikt.

Bij TOAH is het zo dat de vakleerkracht zelf bij de leerling thuis zal komen wat de continuïteit met de gewone schoolloopbaan versterkt. Ook is de grote bereidwilligheid van de vakleerkrachten in Brugge om dit te doen een grote aanmoediging voor de leerling om zich verder in te zetten in zijn/haar schoolwerk, wat op zijn beurt het 'schoolbezoek' bevordert zoals uiteengezet in art. 28, 1, e IVRK.

De mogelijkheden aangeboden door Bednet worden in Brugge voorlopig nog onvoldoende gebruikt. Dit komt grotendeels door het feit dat de voorwaarden zeer streng zijn opgesteld en dat de procedure tot het opstarten van synchroon internetonderwijs te lang duurt. Men kan hopen op verbetering van deze problemen nu de werking van Bednet in de wet zal worden verankerd waardoor misschien meer middelen zullen worden vrijgemaakt, zodat meer kinderen ook langs deze weg kunnen worden geholpen.

De doelstellingen die door Bednet worden nagestreeft zijn op zich zeer positief en vergaand. Men streeft hierbij naar ondersteuning van het leerproces, wat opnieuw de continuïteit ten goede komt. Daarnaast tracht men ook het sociaal contact van het kind

³⁸² Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 1.

³⁸³ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 1, 2 en 3.

³⁸⁴ Interview met leerlingenbegeleiding school 3.

te bevorderen, dit kan opnieuw gezien worden als in het belang van het kind, aangezien het kind van thuis uit de lessen in zijn oorspronkelijke klas kan volgen. Dit komt ook de continuïteit ten goede en gaat sociaal isolement tegen.

5.3 Rechten van kinderen met een beperking

5.3.1 Mensenrechtelijk kader

Het IVRK bepaalde reeds in 1989 dat staten moesten waarborgen dat een kind met een beperking daadwerkelijke toegang zou krijgen tot onderwijs. Men streefde hierbij naar een zo volledig mogelijke integratie in de maatschappij.³⁸⁵

In 2006 nam de VN het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap aan (“VN Verdrag”)³⁸⁶. Het VN verdrag heeft als doel het bevorderen van het volledige genot van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden door alle personen met een beperking. Hieronder vallen personen met een langdurige fysieke mentale, verstandelijke of zintuiglijke beperking die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, daadwerkelijk en op voet van gelijkheid met andere te participeren in de samenleving³⁸⁷.

Meer specifiek bepaalt het verdrag dat Staten voor personen met een handicap een *inclusief* onderwijssysteem moeten waarborgen. In het opstellen van zo’n onderwijssysteem moeten Staten ook verschillende doelstellingen nastreven. Zo mogen personen met een handicap niet op grond van hun handicap worden uitgesloten van het algemeen onderwijssysteem³⁸⁸, moeten scholen redelijke aanpassingen verschaffen naar gelang de behoefte van de persoon in kwestie³⁸⁹, en moeten de personen met een handicap binnen het onderwijs de ondersteuning krijgen die zij nodig hebben om een effectieve deelname aan het onderwijs te vergemakkelijken³⁹⁰.

³⁸⁵ Art. 23, 3 IVRK.

³⁸⁶ VN Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap, 13 december 2006.

³⁸⁷ Art. 1 VN Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap.

³⁸⁸ Art. 24, §2, a VN Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap.

³⁸⁹ Art. 24, §2, c VN Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap.

³⁹⁰ Art. 24, §2, d VN Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap.

Het verdrag opent geen nieuwe rechten maar herinnert eraan dat alle mensenrechten volledig van toepassing zijn op personen met een handicap en dat er garanties voor hen moeten zijn wat de toepassing ervan betreft. Het houdt ook rekening met de specifieke behoeften van personen met een handicap en wat voorzien moet worden, namelijk aanpassingen en maatregelen, om er voor te zorgen dat ze op voet van gelijkheid staan met andere personen, onder andere op het vlak van het onderwijs.³⁹¹

5.3.2 Vlaamse wetgeving: het M-decreet

In België werd het VN Verdrag geratificeerd op 2 juli 2009, en uit deze verplichtingen ontstond in Vlaanderen het decreet betreffende de maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften (“M-decreet”)³⁹².

Met de invoering van dit decreet wordt verwacht dat door die maatregelen minder kinderen naar het buitengewoon onderwijs zullen gaan. Om dit doel te bereiken worden ook begeleidende maatregelen aangenomen, nl. het inzetten van extra competentiebegeleiders, het opstellen van een inclusienetwerk waar alle ouders en scholen terecht kunnen met vragen, het bieden van nascholing door het overheid.³⁹³

Het geïntegreerd onderwijs is geen nieuw gegeven maar ontstond reeds met de geïntegreerde onderwijsbegeleiding (“GON-begeleiding”)³⁹⁴. Dit is een samenwerking tussen het gewoon en het buitengewoon onderwijs en was bedoeld om jongeren met een handicap en/of leer- en opvoedingsmoeilijkheden de lessen en activiteiten te laten volgen in een school voor gewoon onderwijs met hulp vanuit een school voor buitengewoon onderwijs. Slechts bepaalde types van leerlingen komen

³⁹¹ <http://www.ond.vlaanderen.be/specifieke-onderwijsbehoeften/internationaal/VN-verdrag.htm>.

³⁹² Decr. Vl. Reg. 21 maart 2014 betreffende de maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, *BS* 28 augustus 2014.

³⁹³ <http://www.ond.vlaanderen.be/specifieke-onderwijsbehoeften/beleid/M-decreet/>.

³⁹⁴ Decreet 25 februari 1997 basisonderwijs, *BS* 17 april 1997; Omzendbrief Geïntegreerd onderwijs, GD/2003/05, *BS* 11 september 2003; Besluit Vl. Reg. 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011; Wet van 6 juli 1970 op het buitengewoon en geïntegreerd onderwijs, *BS* 25 augustus 1970.

voor dit soort begeleiding in aanmerking.³⁹⁵ Dit geïntegreerd onderwijs blijft bestaan en wijzigt niet fundamenteel. Om ervoor in aanmerking te komen moet de leerling voldoen aan de toelatingsvoorwaarden voor het gewoon secundair onderwijs en beschikken over een gemotiveerd verslag van het CLB, te onderscheiden van het verslag in het kader van het M-decreet³⁹⁶.

Later werd ook het inclusief onderwijs (“ION-projecten”) opgestart, zo kunnen ION-leerlingen ook van het geïntegreerd onderwijs genieten. Deze leerlingen hebben een matige of ernstige verstandelijke handicap maar volgen lessen en zijn ingeschreven in het gewoon voltijds onderwijs. De ION-leerlingen krijgen evenwel een individueel programma waarbij de basisvorming en eindtermen niet gelden, en zij op het einde van het schooljaar slechts een attest van verworven bekwaamheden kunnen behalen. Ook bij deze projecten worden leerkrachten uit het buitengewoon onderwijs ingezet.³⁹⁷ Men kan dan kiezen wanneer deze begeleiding wordt ingezet. Het was misschien beter geweest om hier niet enkel de leerlingen, maar ook de leerkrachten, te begeleiden.³⁹⁸ Het individueel aangepast curriculum wordt niet langer exclusief aan het statuut van ION-leerlingen gekoppeld, maar wordt nu ook aangeboden voor leerlingen die vallen onder het M-decreet. Het is voorlopig nog niet duidelijk welke gevolgen dit zal hebben voor de organisatie en financiering hiervan.³⁹⁹

Er bestaat ook een mogelijkheid tot permanent onderwijs aan huis, dit kan worden georganiseerd voor leerlingen met een handicap die aan de toelatingsvoorwaarden van buitengewoon onderwijs voldoen maar voor wie het omwille van een handicap

³⁹⁵ Mededeling VVKSO, “Vrijstelling van vakken en/of vakonderdelen in het voltijdse gewoon secundair onderwijs”, nr. M-VVKSO-2011-061, 30 augustus 2011, <http://www2.sip.be:40000/groepen/personenzorg/Gedeelde%20documenten/Nieuws%20van%20het%20studiegebied%20personenzorg/regelgeving%20zie%20www.ond.vlaanderen.be,%20edulex%20en%20mededelingen%20www.vsko.be/vrijstelling%20vakken.pdf>.

³⁹⁶ J. RAVYST, “Het M-decreet : wat verandert er vanaf 1 september 2015 ?”, *Brandpunt*, jaargang 42, nummer 7, april 2015, p. 12-13.

³⁹⁷ http://www.onderwijskiezer.be/secundair/sec_gon.php.

³⁹⁸ Interview met begeleider competentieontwikkeling DPB Brugge, 12 december 2014.

³⁹⁹ J. RAVYST, “Het M-decreet : wat verandert er vanaf 1 september 2015 ?”, *Brandpunt*, jaargang 42, nummer 7, april 2015 p. 12-13.

permanent onmogelijk is secundair onderwijs te volgen op school⁴⁰⁰.

Het is duidelijk dat door deze voorgaande mogelijkheden er reeds wat scholen en leerkrachten ervaring hebben met deze vormen van ondersteuning en aanpassingen voor de leerling met een beperking. Dit is dus geen compleet nieuwe gegeven. Het M-decreet gaat uit van een 'integratie' en 'inclusie' gedachte en bouwt hiermee verder op het decreet voor het Vlaamse gelijkheids- en gelijkebehandelingsbeleid dat werd aangenomen in 2008⁴⁰¹, dit is ook vast te stellen in de nieuwe technieken voor de aanpak hiervan die werden vooropgesteld.

Deze vernieuwde visie en aanpak is in verschillende aspecten van het onderwijs terug te vinden. Ten eerste, is het de bedoeling dat de leerkrachten en de omgeving van het kind met bepaalde moeilijkheden nagaan wat het kind precies nodig heeft om te leren. Dit uitgangspunt is vernieuwend omdat men er niet onmiddellijk van uit gaat dat er iets mis is met het kind waardoor het niet goed zou kunnen functioneren op school. Elke school moet met deze ingesteldheid een doorgedreven zorgbeleid uitbouwen, een zorgcontinuüm genaamd⁴⁰². Typisch voor het M-decreet is dat elk kind recht heeft op 'redelijke aanpassingen' om het volledig lesprogramma te volgen binnen de gewone school. Slechts als deze redelijke aanpassingen niet genoeg blijken te helpen, kan de leerling naar het buitengewoon onderwijs. Scholen moeten dus samen met de ouders en het CLB redelijke aanpassingen zoeken om het kind te ondersteunen en aan zijn onderwijsbehoeften te voldoen⁴⁰³, bv. langere tijd voor toetsen, mondelinge feedback i.p.v. cijfers, rustmomenten overdag, gebruik van technische hulpmiddelen zoals een laptop met leessoftware enz. De school kan bovendien *dispenseren* of *compenseren*, wat wil zeggen dat bepaalde onderdelen van het leerprogramma

⁴⁰⁰ Omzendbrief betreffende onderwijs voor zieke jongeren en vrijstelling van de leerplicht, SO/2005/05, BS 22 juli 2005.

⁴⁰¹ Decr. VI. Reg. 10 juli 2008 houdende het kader voor het Vlaamse gelijkheids- en gelijkebehandelingsbeleid, BS 23 september 2008.

⁴⁰² Art. II.1., 59° Decr. VI. Reg. 21 maart 2014 betreffende de maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, BS 28 augustus 2014 ; Derde Periodiek Rapport van België betreffende het IVRK, juli 2008, para. 476; Interview met directie CLB Brugge, 4 maart 2015.

⁴⁰³ Art. II.2. Decr. VI. Reg. 21 maart 2014 betreffende de maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, BS 28 augustus 2014.

vervangen worden door gelijkaardige activiteiten, dan wel *differentiëren* of *remediëren*, dit is het aanbieden van extra individuele leerhulp⁴⁰⁴. Indien de school zelf beslist om de leerling met een verslag dat toegang geeft tot het buitengewoon onderwijs toch in te schrijven op basis van een individueel aangepast curriculum zal dit voor een leerling van het secundair onderwijs leiden tot een attest van verworven bekwaamheden⁴⁰⁵. Hierin wordt beschreven welke doelstellingen zij hebben behaald en tot op welk niveau zij bepaalde kennis verworven hebben.

Ten tweede, als gevolg van het fundamenteel recht op redelijke aanpassingen, heeft elke leerling recht op inschrijving in een gewone school, dit evenwel onder ontbindende voorwaarde. Een inschrijving kan pas ontbonden worden na een gesprek tussen de school, de ouders en het CLB over de eventuele onredelijkheid van de nodige aanpassingen⁴⁰⁶. Scholen kunnen dus geen leerling meer weigeren die het gemeenschappelijk curriculum aankan, mits redelijke aanpassingen⁴⁰⁷.⁴⁰⁸ Voor leerlingen die reeds ingeschreven zijn in het buitengewone onderwijs verandert er in principe niets, zij zijn niet verplicht om zich in te schrijven in het gewone onderwijs, alleen wordt de mogelijkheid ook voor hen geopend.

Ten derde veranderen ook de toelatingsvoorwaarden voor het buitengewoon onderwijs. Een kind kan maar naar het buitengewoon onderwijs als er een verslag is van het CLB⁴⁰⁹. Alvorens het CLB dergelijk verslag afgeeft zal zij nagaan of alle

⁴⁰⁴ Klasse, “M-decreet: maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften”, http://www.klasse.be/ouders/wp-content/uploads/sites/2/2014/11/KVL_mdecreet.pdf; J. RAVYST, “Het M-decreet : wat verandert er vanaf 1 september 2015 ?”, *Brandpunt*, jaargang 42, nummer 7, april 2015, p. 12-13.

⁴⁰⁵ J. RAVYST, “Het M-decreet : wat verandert er vanaf 1 september 2015 ?”, *Brandpunt*, jaargang 42, nummer 7, april 2015, p.12-13.

⁴⁰⁶ Interview met begeleider competentieontwikkeling DPB Brugge, 12 december 2014.

⁴⁰⁷ Art. II.11. Decr. VI. Reg. 21 maart 2014 betreffende de maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, *BS* 28 augustus 2014.

⁴⁰⁸ Art. 110/11, §2 en 3 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011.

⁴⁰⁹ Art. II.4. Decr. VI. Reg. 21 maart 2014 betreffende de maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, *BS* 28 augustus 2014 ; Art. 294 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie

mogelijke maatregelen in de gewone school werden genomen alvorens door te verwijzen naar het buitengewoon onderwijs. De toelating wordt dus verstrengd: ze veronderstelt een grondige schriftelijke verantwoording en een nauwe samenwerking tussen school en CLB⁴¹⁰.

Ten slotte werd er in het M-decreet een waarborgregeling opgenomen. Deze voorziet dat, als er door de invoering van het M-decreet daadwerkelijk minder leerlingen in het buitengewoon onderwijs terechtkomen, er mensen, lestijden en expertise zullen moeten verschuiven naar het gewone onderwijs⁴¹¹.

5.3.3 *Implementatie in de lokale praktijk*

De begeleiders competentieontwikkeling hebben tot taak om informatie te verstrekken rond het M-decreet aan schoolbesturen en leerkrachten en om ze te begeleiden in de implementatie ervan tot op de werkvloer. Volgens de begeleider competentieontwikkeling wordt er heel veel informatie gegeven die vooral gericht is op de verschillende mogelijkheden om met M-decreet te werken maar ook informatie over het concept van ‘inclusievere scholen’. De inclusiviteit van een school wordt getoetst op basis van het beleid, de cultuur en de praktijk.⁴¹²

De begeleiders verstrekken informatie vertrekkende vanuit concrete casussen waarmee de leerkrachten kunnen worden geconfronteerd en hoe ze dergelijke situaties best aanpakken in het licht van het inclusief denken dat door het M-decreet wordt vooropgesteld. Een volgende fase verloopt via de bijscholingen waar scholen kunnen kiezen waar ze willen op inzetten.⁴¹³

Volgens de begeleider competentieontwikkeling draait het doel van het M-decreet

betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011; zie document in bijlage ‘Verslag M-decreet,’ p. 131-143.

⁴¹⁰ J. RAVYST, “Het M-decreet : wat verandert er vanaf 1 september 2015 ?”, *Brandpunt*, jaargang 42, nummer 7, april 2015, p. 12-13.

⁴¹¹ Art. II.20. en III.56. Decr. VI. Reg. 21 maart 2014 betreffende de maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, *BS* 28 augustus 2014.

⁴¹² Interview met begeleider competentieontwikkeling DPB Brugge, 12 december 2014.

⁴¹³ Interview met begeleider competentieontwikkeling DPB Brugge, 12 december 2014.

vooral rond participatie. Er wordt verwacht dat er minder kinderen naar het buitengewoon onderwijs gaan en dit heeft o.a. als doel om deze leerlingen een grotere ‘sociale’ kans te geven.⁴¹⁴ Deze kinderen moeten namelijk ook de kans krijgen om te kunnen participeren in de maatschappij⁴¹⁵. Het M-decreet is hierbij slechts een eerste stap. Dit moet nadien gecombineerd worden met een volledige hervorming van het secundaire onderwijs waarin de opdeling ASO, TSO, KSO, BSO minder prominent naar voor komt. De volledige vervulling van deze mogelijkheid tot participatie kan slechts stapsgewijs tot stand komen.⁴¹⁶

De aanpak streeft ernaar om alles individueel te bekijken in het belang van de leerling. Hiervoor moet er ook goede communicatie zijn tussen de school en de ouders. De vrees van sommige leerkrachten dat dit niet bevorderlijk is voor het klasgebeuren is volgens de begeleider ongegrond. Indien de leerling bijvoorbeeld nood heeft aan iemand die hem begeleidt tijdens bepaalde vakken, kan het bevorderlijk zijn dat de vakleerkracht en de begeleider reeds vooraf afspraken maken hieromtrent. Een gevoel voor flexibiliteit is hier essentieel. Leerkrachten gaan de reeds bestaande, aanwezige expertise moeten opbouwen en delen, dit alles hangt natuurlijk af van de ingesteldheid. Men mag zich niet blindstaren op de beperkingen en het feit dat er onvoldoende middelen zijn.⁴¹⁷

Tot nu toe is het zo dat in de geïnterviewde scholen enkel de directie op de hoogte is van de werking en implementatie van het M-decreet. Hierbij krijgt het de hulp en uitleg van de Diocesane Pedagogische Begeleidingsdienst (“DPB”) over bv. de nieuwe inschrijvingsvoorwaarden. Wat dit precies met zich mee zal brengen voor leerkrachten en leerlingenbegeleiding is nog steeds onduidelijk, waardoor sommigen dit ervaren als een bedreiging⁴¹⁸. Veel scholen stellen zich ook veel vragen over de interpretatie van het nogal vage begrip ‘redelijke aanpassingen’.⁴¹⁹

⁴¹⁴ Interview met begeleider competentieontwikkeling DPB Brugge, 12 december 2014.

⁴¹⁵ Art. 24, §1, c VN Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.

⁴¹⁶ Interview met begeleider competentieontwikkeling DPB Brugge, 12 december 2014.

⁴¹⁷ Interview met begeleider competentieontwikkeling DPB Brugge, 12 december 2014.

⁴¹⁸ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 1.

⁴¹⁹ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 1, 2 en 3.

Er werden overal reeds leerlingen ingeschreven met leerstoornissen of een gedragsproblematiek, maar men heeft soms weinig tot geen ervaring met leerlingen met een mentale beperking vanwege de aangeboden richtingen binnen de school⁴²⁰. Zo heeft men wel ervaring met leerlingen met een fysieke, bv. visuele, beperking. Deze kregen binnen de school dan een GON-begeleiding⁴²¹. Soms kreeg men ook te maken met leerlingen met het syndroom van Down, deze kregen dan een ION-begeleiding. Dit verloopt meestal goed, het vraagt veel inspanning van leerkrachten maar deze laatsten krijgen hier ook veel ondersteuning voor⁴²².

Toch vrezen scholen dat ze onvoldoende voorbereid zijn op de invoering van het M-decreet en dat ze hierin niet genoeg worden ondersteund, waardoor leerlingen niet in de best mogelijke omstandigheden zullen kunnen opgevangen worden waardoor zij kansen zullen verliezen⁴²³. Ze gaan er hierbij van uit dat leerlingen die het gewone onderwijs aankunnen nu reeds in een geschikte richting zitten⁴²⁴. Men hoopt dat de het verslag dat afgeleverd wordt door het CLB ook rekening zal houden met bv. advies van vorige scholen⁴²⁵.

Voor het CLB verloopt het opstellen van een verslag als volgt. Het CLB beschikt over een mandaat om de school ter verantwoording te vragen over welke redelijke aanpassingen werden genomen. Wanneer de school zijn mogelijkheden aan zorg heeft uitgeput, en de leerling de fasen van het zorgcontinuüm in de school heeft doorlopen, kijkt het CLB of de leerlingen eventueel in aanmerking komt voor het buitengewoon onderwijs. Dan pas krijgt de leerling een verslag, maar ouders zijn daardoor nog niet verplicht om hun kind in het buitengewoon onderwijs in te schrijven. De juiste invulling van het begrip ‘redelijke aanpassingen’ is niet altijd moeilijk te vinden, zo is het CLB duidelijk dat het aanschaffen van dyslexie software geen onredelijk aanpassing vergt vanwege de school.⁴²⁶

⁴²⁰ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 2.

⁴²¹ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 2.

⁴²² Interview met leerlingenbegeleiding school 3.

⁴²³ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 2 en 3.

⁴²⁴ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 2.

⁴²⁵ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 2.

⁴²⁶ Interview met directie CLB Brugge, 4 maart 2015.

Het verslag dat wordt opgesteld door het CLB beschrijft de mogelijkheden en capaciteiten van het kind op verschillende aspecten en bepaalt de nodige begeleiding op basis van diagnostiek. Het zal een beschrijving geven van hoe het kind functioneert en de beperkingen die het kind ervaart, wat dan in het licht van de doelstellingen geval per geval moet worden bekeken.⁴²⁷ Het is evenwel de klassenraad die de uiteindelijke beslissing zal nemen over het al dan niet redelijk zijn van de gevraagde aanpassingen^{428 429}.

Wanneer er geen beslissing kan genomen worden door onenigheid tussen de partijen of een partij niet akkoord is met de genomen beslissing, kan men bemiddeling zoeken bij het LOP of eventueel rechtstreeks klacht indienen bij de CLR.⁴³⁰

De overheid is van plan om een ‘Vlaamse bemiddelingscommissie’ op te richten. Wanneer ouders, de school of het CLB het niet eens raken over het afleveren van het verslag dat toegang geeft tot het buitengewoon onderwijs, zullen zij beroep kunnen doen op deze commissie. De samenstelling, de bevoegdheden en de werkingsprincipes ervan moeten nog door de Vlaamse Regering worden bepaald⁴³¹. Als deze commissie niet tegen het schooljaar 2015-2016 wordt opgericht kan men zich de vraag stellen of de rechtsbescherming hierdoor niet in het gedrang komt. Dit wordt deels opgevangen door de CLR. De CLR krijgt namelijk door het M-decreet ruimere bevoegdheden en zal ook klachten kunnen behandelen m.b.t:

- het afleveren van het verslag dat toegang geeft tot het buitengewoon

⁴²⁷ Zie document in bijlage ‘Verslag M-decreet’, p. 131-143.

⁴²⁸ Interview met begeleider competentieontwikkeling DPB Brugge, 12 december 2014.

⁴²⁹ Interview met directie CLB Brugge, 4 maart 2015.

⁴³⁰ Interview met begeleider competentieontwikkeling DPB Brugge, 12 december 2014.

⁴³¹ Art. II.4., §7 Decr. VI. Reg. 21 maart 2014 betreffende de maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, *BS* 28 augustus 2014; Art. 294, §8 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011; Mededeling VVKSO, “Toelichting bij het decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften (M-decreet)”, nr. M-VVKSO-2014-007, <http://ond.vvksosites.com/vvksosites/UPLOAD/2014/M-VVKSO-2014-007.pdf>, 16 januari 2014.

- onderwijs⁴³²;
- de inschrijving onder ontbindende voorwaarden van leerlingen met een verslag dat toegang geeft tot het buitengewoon onderwijs;
 - het recht op redelijke aanpassingen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften die een gemeenschappelijk curriculum kunnen volgen;
 - leerlingen die door gewijzigde onderwijsbehoeften in de loop van de schoolloopbaan een verslag nodig hebben dat toegang geeft tot het buitengewoon onderwijs.

De CLR zal met het oog op deze bevoegdheden worden uitgebreid met leden met expertise op dit vlak: personen met een handicap of een organisatie die hen vertegenwoordigt, een personeelsvertegenwoordiging en een vertegenwoordiging van de onderwijsverstrekkers^{433 434}.

Volgens de begeleider competentieontwikkeling is er op dit vlak een verschil te merken t.a.v. het verloop van de procedure onder het GOK-decreet. Het is namelijk zo dat er in deze materie heel wat drukingsgroepen zullen helpen om de mensen te ondersteunen in zaken voor de CLR, zoals bv. de vzw ouders voor inclusie⁴³⁵ en vzw GRIP⁴³⁶. Dit was minder het geval onder het GOK-decreet waar te merken was personen met de zwakste sociale achtergrond weinig steun kregen van mensen die het voor hen opnamen.⁴³⁷

Het LOP meent dat zij wellicht meer zal ingeschakeld worden om te bemiddelen wanneer ouders hun kind voorlopig wensen in te schrijven. Men verstaat de vrees van leerkrachten voor een plotse toestroom aan leerlingen, maar het LOP zelf verwacht

⁴³² Art. 294 Besluit 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 25 juni 2011.

⁴³³ Art. VII.3. Decr. VI. Reg. 21 maart 2014 betreffende de maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, *BS* 28 augustus 2014; Art. IV.7., §4 Decr. VI. Reg. van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I, zoals gewijzigd bij het decreet van 25 november 2011, *BS* 23 februari 2012.

⁴³⁴ J. RAVYST, "Het M-decreet : wat verandert er vanaf 1 september 2015 ?", *Brandpunt*, jaargang 42, nummer 7, april 2015, p. 12-13.

⁴³⁵ <http://www.oudersvoorinclusie.be/nl/home/home-43.aspx>.

⁴³⁶ <http://www.gripvzw.be>.

⁴³⁷ Interview met begeleider competentieontwikkeling DPB Brugge, 12 december 2014.

dat dit slechts geleidelijk zal gebeuren. Er dient wel extra ondersteuning te worden ingezet in het kader van het M-decreet, dit om de draagkracht van de leerkrachten en het team te vergroten.⁴³⁸

5.3.4 *Tussentijdse conclusie m.b.t. het M-decreet*

Eenzijds kan er worden opgemerkt dat de meningen over het M-decreet verdeeld zijn. Sommige personen die nauw betrokken zijn in het schoolgebeuren en reeds heel wat ervaringen hebben met leerlingen met beperkingen reageren kalmer op de zaak. Volgens hen zijn er zeker leerlingen die momenteel niet op hun plaats zitten in het buitengewoon onderwijs en die mits redelijke aanpassingen zouden moeten kunnen worden opgevangen in het gewoon onderwijs. Het feit dat men hen nu niet meer zomaar kan weigeren is een opstapje voor leerkrachten, men moet de aanpassingen zoveel mogelijk proberen door te voeren. Soms staan leerkrachten dan versteld van wat er allemaal mogelijk is. Er moet gefocust worden op het motiveren en differentiëren, en dit voor zowel leerlingen als leerkrachten. Met tijd en middelen kan men als leerkracht veel bereiken.⁴³⁹

Leerkrachten vrezen evenwel dat er onvoldoende ondersteuning, zoals tijd en middelen, zal zijn. Deze ondersteuning is nodig voor een goede omkadering van het schoolgebeuren voor het kind met een beperking. Het is namelijk in het belang van het kind van in de best mogelijke omstandigheden te worden opgevangen op school. Leerkrachten vrezen dat ze dit met de huidige middelen niet kunnen bieden voor het kind.

Anderzijds valt het op dat veel leerkrachten reeds ervaring hebben met kinderen die een fysieke of lichte mentale handicap hebben en die opgevangen werden in de school via GON- of ION-begeleiding. Dit verliep tot nu meestal goed maar men kreeg hier dan ook de nodige ondersteuning voor. De reeds opgebouwde expertise en kennis over hoe men moet omgaan met dergelijke situaties dient te worden gedeeld en verspreid onder de leerkrachten zelf.

⁴³⁸ Interview met de voorzitter en deskundige van het LOP Brugge – Blankenberge, 4 maart 2015 ; K. VAN KERKHOVEN, “M-decreet : ongerustheid troef!”, *Brandpunt*, jaargang 42, nummer 7, april 2015, p. 14-15.

⁴³⁹ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 2.

Tot nu toe is het zo dat vaak enkel de directie op de hoogte is van de werking en implementatie van het M-decreet, dit toont aan dat de communicatie niet volledig doorstroomt tot bij de leerkrachten en leerlingenbegeleiders op de werkvloer. Hiervoor zijn meer mensen nodig zoals begeleiders competentieontwikkeling om deze informatie nog meer te verspreiden. Nadien zal er ook veel moeten ingezet worden op bijscholingen en nascholingen voor alle betrokkenen bij de implementatie van het M-decreet.

Alleen als de informatie volledig kan worden verspreid en de leerkrachten op de hoogte zijn van hoe deze implementatie goed kan verlopen kan men komen tot een vorm van inclusie voor het kind met een beperking in het gewone onderwijs. Ook zal er zeker gebruik moeten worden gemaakt van de waarborgregeling als men slaagt in het opzet van het M-decreet, namelijk het realiseren van minder inschrijvingen in het buitengewoon onderwijs. De leerkrachten, lestijden en expertise uit het buitengewoon onderwijs zullen immers zeker nodig zijn in het gewone onderwijs om deze inclusie vlot te doen verlopen in het belang van het kind. Bij de verschuiving van deze middelen zal ook de flexibiliteit van de leerkrachten uit het gewone secundair onderwijs moeten voorop staan. Dit is evenwel geen onoverkomelijk feit als goede afspraken kunnen worden gemaakt tussen bv. leerkracht en begeleider.

Nog een belangrijke factor waarop zal moeten worden gelet is dat er een goede communicatie plaatsvindt tussen ouders, scholen en CLB. Scholen zullen de redelijke aanpassingen die zij hebben genomen moeten kunnen aantonen t.a.v. de ouders en het CLB. Pas als de leerling alle fasen van het zorgcontinuüm op school heeft doorlopen zal het CLB kijken of het kind in aanmerking komt voor het buitengewoon onderwijs. Men kan zich hierbij de vraag stellen of hier geen afweging dient te worden gemaakt tussen het streven naar inclusie voor het kind met een beperking en de gelijke kansen die het kind eventueel verliest door in een klas te zitten waar het niet op zijn plaats zit en hierdoor bepaalde nuttige vaardigheden niet zal aangeleerd krijgen. Wanneer pas achteraf kan gesteld worden of het kind al dan niet in het gewone onderwijs thuis hoort bestaat de kans dat het kind een semester of een jaar verloren is t.a.v. kinderen van zijn/haar leeftijd.

Een regeling dringt zich op om met duidelijke richtlijnen die stellen wat deze *redelijke aanpassingen* precies kunnen inhouden. Het CLB zou hiervoor de meeste geschikte actor zijn, aangezien zij nu al de taak kregen om de verslagen op te stellen en na te gaan welke maatregelen al dan niet redelijk zijn. Om tot dergelijke regeling te komen zal het CLB evenwel nog meer werk moeten verrichten, de werkingsmiddelen zullen hiervoor dus moeten stijgen, terwijl dit tot nu toe bv. voor het opstellen van de verslagen nog niet het geval geweest is.

Algemeen kan men stellen dat de verwezenlijking van een inclusief onderwijssysteem via het M-decreet zeker een grote stap voorwaarts is. De regeling biedt veel mogelijkheden om kinderen met een beperking zoveel mogelijk te laten participeren in het gewone schoolgebeuren. Leerkrachten en alle andere betrokkenen beschikken reeds over veel kennis en expertise op dit vlak en moeten dit ook proberen zo veel mogelijk te delen met anderen. Zij worden hierbij geholpen door de begeleiders competentieontwikkeling en door het onderwijssecretariaat van steden en gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap⁴⁴⁰ die informatie over de implementatie van het M-decreet kunnen brengen a.d.h.v. concrete voorbeelden. Het grote struikelblok in dit hele verhaal is het achterwege blijven van de financiering van de nodige ondersteuning om de draagkracht van alle actoren die aan de implementatie van het M-decreet meewerken te vergroten. Enkel met de nodige ondersteuning kan men het inclusief onderwijs volledig realiseren en de kinderen met een beperking een gelijke kans tot goed onderwijs verschaffen.

⁴⁴⁰ Interview met begeleider competentieontwikkeling DPB Brugge, 12 december 2014.

Hoofdstuk 3. Participatie

Afdeling 1. Mensenrechtelijk kader

Artikel 12 IVRK waarborgt het recht van het kind om zijn mening te geven en bepaalt dat er met deze mening rekening moet worden gehouden in elke aangelegenheid of procedure die het kind betreft en aanbelangt.

Het Kinderrechtencomité benadrukt hierbij het recht op participatie van kinderen in het schoolgebeuren: *“de deelname van kinderen aan het schoolleven, het creëren van schoolgemeenschappen en studentenraden, onderwijs en advies aan medeleerlingen en het betrekken van kinderen in het disciplinaire optreden binnen de school, moeten worden gestimuleerd als onderdeel van het leerproces en de ervaring dat hun rechten worden gerealiseerd”*⁴⁴¹.

Het Comité gaat hier uit van het feit dat kinderen moeten worden bekeken als houders van rechten en actieve deelnemers. In het IVRK worden kinderen namelijk niet meer als louter passieve individuen beschouwd, maar moeten ze de kans krijgen om via betekenisvolle participatie hun stem te laten horen in zaken die hen aanbelangen. Het IVRK vertrekt hier vanuit de idee dat kinderen een mening hebben en deze ook kunnen vormen.⁴⁴²

Het recht op participatie zou ook kunnen gelinkt worden aan het recht op representatie zoals verankerd in art. 25 IVBPR. Dit artikel beschermt het recht van elke burger om deel te nemen in de werking van openbare aangelegenheden.⁴⁴³ De bewoordingen van dit artikel, en dus ook de implementatie ervan, moeten breed geïnterpreteerd worden en omvatten niet enkel het recht om te stemmen, maar ook het recht om de werking van alle openbare aangelegenheden te beïnvloeden en dit op internationaal, nationaal,

⁴⁴¹ General Comment No 1 on the Aims of Education, CRC/GC/2001/1, para. 8.

⁴⁴² V. DE ROOVER en S. ROOMS, “Zijn kinderrechten een modegril? Kinderrechtenverdrag meerderjarig”, MO-paper, nr. 8, mei 2007, p. 12 ; E. VERHELLEN, “Het verdrag inzake de rechten van het kind meerderjarig. Enkele beschouwingen over de implementatie in België”, *T.J.K.* 2008, (11) p. 12.

⁴⁴³ Art. 25 IVBPR.

regionaal en lokaal niveau.⁴⁴⁴ Men zou dit kunnen doortrekken naar het recht van een leerling op representatie via studentenraden in de school, en dus in het lokale beleid omtrent het onderwijs.

Op Vlaams niveau werd het participatiedecreet aangenomen⁴⁴⁵. Dit decreet bepaalt dat in elke, door de Vlaamse Gemeenschap gesubsidieerde, secundaire onderwijsinstelling een schoolraad moet worden opgericht⁴⁴⁶. De schoolraad moet bestaan uit personeel van de school en ouders⁴⁴⁷. In het secundaire onderwijs is het zo dat er eveneens minstens evenveel vertegenwoordigers van de leerlingenraad als van de ouderraad moeten betrokken worden, en dit met raadgevende stem⁴⁴⁸.

In elke secundaire school moet aldus een leerlingenraad en een ouderraad worden opgericht⁴⁴⁹. Leerlingen uit de leerlingenraad hebben een raadgevende stem m.b.t. bepaalde limitatief opgesomde aangelegenheden, zoals bv. het studieaanbod, het opstellen of wijzigen van het schoolreglement, het gelijke-onderwijskansenbeleid in de school, etc.⁴⁵⁰

⁴⁴⁴ General Comment No 25 The Right to Participate in Public Affairs, UN Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.7, 1996, para. 2, 5, 8 ; P. GYNTHÉ, *From Utopia to Quintessence: Education law from the Viewpoint of Roma and Skills Deficiency*, Vaajakoski, Gummerus Printing, 2006, p. 224.

⁴⁴⁵ Decr.VI. Reg. 2 april 2004 betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad, *BS* 6 augustus 2004.

⁴⁴⁶ Art. 7 en 8, §1 Decr.VI. Reg. 2 april 2004 betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad, *BS* 6 augustus 2004.

⁴⁴⁷ Art. 8, §2, eerste lid Decr.VI. Reg. 2 april 2004 betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad, *BS* 6 augustus 2004.

⁴⁴⁸ Art. 8, §2, tweede lid Decr.VI. Reg. 2 april 2004 betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad, *BS* 6 augustus 2004.

⁴⁴⁹ Art. 42, §1 en 45 Decr.VI. Reg. 2 april 2004 betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad, *BS* 6 augustus 2004.

⁴⁵⁰ Art. 21 Decr.VI. Reg. 2 april 2004 betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad, *BS* 6 augustus 2004.

Afdeling 2. Implementatie in de lokale praktijk

In de praktijk is het zo dat elke school wel degelijk een leerlingenraad en een ouderraad heeft, alleen verschillen de functies die deze spelen en de invloed die zij uitoefenen van school tot school.

De ene school bezit niet enkel een leerlingenraad maar tevens een leerlingenparlement in elke graad. Men kan er van uitgaan dat deze leerlingen dichter bij hun medeleerlingen staan en zo beter weten wat de vragen en noden zijn, deze geven ze dan door aan de leerlingenraad. Het gaat hierbij meestal om praktische zaken, zoals bv. het achtste lesuur, vragen i.v.m. het schoolrestaurant of de speelplaats,... De ouderraad gaat dan meer in op het algemeen beleid en het pedagogisch project van de school en geven advies omtrent een betere aanpak.⁴⁵¹

In de andere school is het ook zo dat de leerlingenraad van de eerste graad niet participeert aan het beleid. De raad houdt zich eerder bezig met het organiseren van activiteiten voor medeleerlingen en brengen hun zorgen en noden naar voor. In de derde graad is er het praesidium, zij hebben inspraak omtrent het organiseren van activiteiten via bepaalde werkgroepen, bv. voor milieu en ontspanning of voor het vrij podium. Aan deze activiteiten kunnen leerlingen uit alle jaren deelnemen. Elke werkgroep beschikt over een voorzitter en een secretaris. De voorzitter en secretaris van de verschillende werkgroepen komen soms samen en hebben zelf twee praesessen, die de vergadering leiden en die contact hebben met de directie. Omtrent het beleid hebben zij wel een stem in de schoolraad maar dit wordt eerder als *pro forma* gezien. Het oudercomité daarentegen is actief betrokken en is kritisch tegenover het beleid in de school, ze spelen een ondersteunende rol waar nodig.⁴⁵²

Soms is het idee omtrent leerlingenraden en ouderraden wel aanwezig in een school maar zoekt men nog naar een juiste invulling en concretisering van deze taken. Een groot probleem hierbij is het gebrek aan engagement. Het is namelijk moeilijk om een band te creëren tussen de leerlingen en de school wanneer er tijdens het schooljaar

⁴⁵¹ Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 1.

⁴⁵² Interview met directie en leerlingenbegeleiding school 2.

een groot aantal leerlingen de school verlaten en er andere nieuwe leerlingen bijkomen.⁴⁵³

Afdeling 3. Tussentijdse conclusie m.b.t. participatie

De implementatie van het participatiedecreet in Vlaanderen komt tegemoet aan de verplichtingen die voortvloeien uit art. 12 IVRK. Het recht van het kind om zijn mening te geven betekent namelijk dat hiermee rekening moet gehouden worden in elke aangelegenheid die het kind aanbelangt. Het participatiedecreet doet dit voor het onderwijs. Elke secundaire onderwijsinstelling is hierdoor namelijk verplicht een schoolraad op te richten waarbij de vertegenwoordigers van de leerlingenraad een raadgevende stem krijgen.

In de implementatie in Brugge valt het op dat er wel degelijk schoolraden en leerlingenraden worden opgericht maar dat de idee hierachter niet zozeer uitgaat van participatie door de leerling. De leerlingenraden worden veelal gebruikt voor de uitwerking van praktische zaken en hun raadgevende stem in de schoolraad wordt eerder gezien als *pro forma*. Dit is helemaal niet wat met participatie werd bedoeld. Volgens het Kinderrechtencomité moeten kinderen gezien worden als actieve deelnemers en als houders van rechten die zij moeten kunnen verdedigen en waarover zij hun mening moeten kunnen uiten.

Het oprichten van dergelijke leerlingenraden komt wel tegemoet aan het representatierecht dat elke burger heeft om deel te nemen in de werking van openbare aangelegenheden, hier het onderwijs. Deze leerlingenraden staan immers dicht bij de medeleerlingen die zij vertegenwoordigen door het aanhalen van hun zorgen en noden. Opnieuw geldt hier dezelfde opmerking, indien deze vertegenwoordiging slechts gezien wordt als *pro forma* zal aan deze noden niet volledig kunnen tegemoetgekomen worden.

Waar de oprichting van leerlingenraden moeilijk verloopt door de wisseling van leerlingen gedurende het jaar, moet dit toch geprobeerd worden. Het creëren van een

⁴⁵³ Interview met leerlingenbegeleiding school 3.

band met deze leerlingen zal immers misschien beter lukken als de leerlingen weten dat zij een effectieve inspraak krijgen via deze leerlingenraden.

Algemeen kan dus gesteld worden dat het instellen van deze leerlingenraden een stap vooruit is maar dat er nog steeds een lange weg te gaan is. Kinderen in het secundair onderwijs moeten meer aanzien worden als houders van rechten die actief moeten kunnen deelnemen aan het beleid in de aangelegenheden die hun aanbelangen en dus zeker wat betreft het schoolgebeuren.

Hoofdstuk 4. Conclusie

Wat betreft de toegang tot het onderwijs in Brugge kan gesteld worden dat er duidelijk positieve actie wordt ondernomen vanwege de verschillende lokale actoren. Er kunnen m.b.t. de verschillende deelaspecten evenwel enkele opmerkingen geformuleerd worden.

Ten eerste, zijn er wat betreft het **gelijke kansen** onderwijs en het beleid daaromtrent meerdere Vlaamse wetgevende instrumenten aangenomen om het recht op onderwijs te verzekeren. Om deze in te vullen zonder enig discriminatoir karakter nam men eerst de non-discriminatieverklaring aan, die het recht op onderwijs verzekerde voor alle jongeren ongeacht hun ras of etnische afkomst. Om tegemoet te komen aan de kritieken van het Kinderrechtencommissariaat werd later het GOK-decreet aangenomen die de gelijke onderwijskansen meer ‘effectief’ moest maken. Door voorrangregels in te voeren, via indicatoren, voor bepaalde groepen, zoals bv. kansarme kinderen, kwam men hieraan tegemoet. Ook werd in dit decreet het LOP en de CLR opgericht, die beiden tot op vandaag een belangrijke rol vervullen in het beschermen van de belangen van de ouders en leerlingen inzake gelijke kansen en het inschrijvingsrecht. Men heeft door de positieve actie van het creëren van deze mechanismes getracht een gelijke kansenbeleid uit te stippelen voor het onderwijs in Vlaanderen, wat mede de gelijke toegang tot het onderwijs helpt te realiseren.

Ten tweede, moet het onderwijs voor eenieder beschikbaar en toegankelijk zijn. Dit veronderstelt een **recht op inschrijving**. In Vlaanderen kwam het GOK-decreet hieraan tegemoet door een principieel recht in te voeren voor de ouders op een inschrijving in hun school naar keuze. Het maken van deze keuze moest evenwel in samenspraak met het kind vanaf twaalf jaar. Uit het feit dat het minderjarige kind van twaalf jaar nog steeds onder het ouderlijke gezag staat, kan men afleiden dat met de mening van het kind niet steeds rekening zal gehouden worden. Dit gaat in tegen het doel van deze regeling, namelijk de inspraakrechten van het minderjarige kind garanderen. Deze situatie werd helaas behouden bij het overhevelen van deze regelgeving in de Codex Secundair Recht. Een effectief afdwingbaar recht voor het kind om zijn mening te kunnen uiten (art. 12 IVRK) ontbreekt tot op vandaag dus nog steeds.

In het inschrijvingsrecht werden ook voorrangregels opgenomen, bv. voor kansarme kinderen, om zo het recht op inschrijving voor bepaalde groepen te verzekeren. Dit is een zeer positieve maatregel om een gelijke toegang tot onderwijs te realiseren. Ook zijn de mogelijke beperkingen ingebed in de wet waardoor wordt voldaan aan het legaliteitsbeginsel.

Het inschrijvingsrecht is een van de meest gereguleerde onderdelen van het recht op onderwijs en speelt ook een zeer grote rol in de effectieve realisatie van de toegang tot onderwijs. Opvallend hierbij is dat de meeste scholen in Brugge geen problemen ondervinden met het recht op inschrijving. Dit is een bijzonder en positief gegeven en zorgt er voor dat de effectieve realisatie van de toegang tot onderwijs reeds voor een groot stuk vervuld is.

Ten derde, heeft een kind recht op onderwijs dat gericht is op de persoonlijke, sociale en culturele ontplooiing. Het wegwerken van **belemmerende sociale factoren** vereist een actief beleid. Dit actief beleid moet informatie en begeleiding beschikbaar stellen en toegankelijk maken voor het kind.

In de meeste scholen in Brugge tracht men bij socio-emotionele- en leerproblemen deze begeleiding en informatie zo dicht mogelijk bij de leerling zelf aan te bieden. Men informeert de leerling over de verschillende mogelijke soorten begeleiding en men probeert zo een ‘open’ systeem te creëren dat toegankelijk is voor elk kind. Ook de staat gaat begeleiding actief beschikbaar stellen voor de leerling. Dit uit zich in het oprichten van de CLB’s.

Vanuit de stad Brugge valt er ook een positieve actie waar te nemen door het uitstippelen van een lokaal flankerend onderwijs beleid dat vooral inzet op de lokale actoren die zich met dergelijke problematieken bezighouden, denk maar aan ’t Scharnier, Time-out project BLINK! en vzw Integraal.

In de begeleiding en hulp aan anderstalige nieuwkomers tracht men, via de Vlaamse regelgeving, te voorzien door het inrichten van OKAN-klassen. Dit is een positieve maatregel, maar wordt evenwel ook bekritiseerd door de lokale actoren. Na het

OKAN-jaar komt de gewezen anderstalige nieuwkomer in het reguliere secundaire onderwijs terecht. Dit blijkt voor sommigen onhaalbaar te zijn wegens hun gebrekkige kennis van het Nederlands en een onvoldoende algemene kennis van de gegeven vakken. Lokale organisaties, zoals vzw Integraal, trachten hieraan tegemoet te komen door huiswerkbegeleiding aan te bieden voor vakken waarvoor nog onvoldoende kennis is en bijkomende lessen Nederlands aan te bieden, ook na het OKAN-jaar. Dit blijkt een zeer positief effect te hebben op de prestaties van de gewezen anderstalige nieuwkomers in hun latere schoolcarrière. Een verdere uitwerking van de Vlaamse regelgeving omtrent de onthaalklassen zou deze sociale ongelijkheid nog meer en effectiever kunnen wegwerken.

Ten vierde, kan men stellen dat m.b.t. de **economische obstakels** in het secundair onderwijs, de voorzichtige formulering rond de invoering van kosteloos onderwijs enkel maar ‘positieve maatregelen’ stimuleren en geen effectieve implementatie. Het is zo dat in de praktijk in Brugge de meeste scholen trachten de kosten zoveel mogelijk te drukken, door bv. tweedehandsboeken aan te bieden of de mogelijkheid om materiaal aan te kopen buiten de school open laten. Dit is op zich een positieve ingesteldheid die kan worden aanzien als een passende maatregel, waarmee het ook tegemoet komt aan art. 28, 1, b IVRK. Ook is het zo dat de meeste scholen onbetaalde rekeningen geval per geval gaan bekijken en gaan proberen om tot een minnelijke regeling te komen met de ouders, vooraleer een betaling af te dwingen. Deze praktijk kan gezien worden als in het belang van het kind, aangezien zo wordt vermeden dat het kind zou worden gestigmatiseerd op school. Positieve maatregelen kunnen ook inhouden dat men steeds op zoek gaat naar een evenwicht tussen kwaliteitsvol materiaal en materiaal dat betaalbaar blijft.

Tenslotte, het recht van zieke leerlingen op onderwijs en het recht van kinderen met een beperking. Voor **zieke leerlingen** ligt de focus vooral op de verplichting om continuïteit te verzekeren van het niveau van onderwijs dat reeds werd bereikt. In de praktijk valt het op dat in de meeste scholen in Brugge vooral TOAH wordt gebruikt om dit op te vangen. Met TOAH komt de vakleerkracht bij de leerling thuis, wat de continuïteit voor dit vak versterkt. Daartegenover zijn de doelstellingen van Bednet nog meer vergaand, aangezien de leerling van thuis uit, lessen kan volgen in zijn klas zelf. Dit kan opnieuw gezien worden als in het belang van het kind aangezien dit het

sociaal contact bevordert. Tot nu toe wordt Bednet in de scholen in Brugge nog zeer weinig gebruikt, vooral door de strenge voorwaarden en de lange opstartperiode. Met de verankering van de werking van Bednet in de wet zou men kunnen hopen dat hierdoor meer middelen en mensen vrijkomen om dit vlotter te laten verlopen, waardoor meer scholen hier beroep kunnen op doen en meer kinderen zo kunnen geholpen worden.

Over de nieuwe regeling voor **kinderen met een beperking**, het M-decreet, zijn de meningen verdeeld. Enerzijds hebben sommige leerkrachten reeds veel ervaring met kinderen met een beperking uit de GON- en ION-begeleiding. Zij zijn er ook van overtuigd dat er leerlingen momenteel niet op hun plaats zitten in het buitengewoon onderwijs. Zij zijn ook de mening toegedaan dat met de nodige tijd en middelen deze overgang naar een inclusief onderwijssysteem zonder problemen kan verlopen. Anderzijds, vrezen heel wat leerkrachten en directie dat er onvoldoende ondersteuning zal geboden worden om deze nieuwe regeling vlot te doen verlopen. Deze ondersteuning is evenwel nodig voor een goede omkadering van het schoolgebeuren van het kind met een beperking. Het is namelijk in het belang van het kind om te worden opgevangen in de best mogelijke omstandigheden op school.

In de stad Brugge blijkt dat de communicatie m.b.t. informatie en implementatie van het M-decreet nog niet is doorgedrongen tot op de werkvloer. Deze doorstroming van informatie maakt evenwel deel uit van de vooropgestelde doelstellingen bij de implementatie van het M-decreet en deze taak werd dan ook toevertrouwd aan begeleiders competentieontwikkeling en het onderwijssecretariaat van steden en gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap. Opnieuw kan men hieruit afleiden dat er meer mensen en middelen nodig zijn om deze informatie te verspreiden. Het verstrekken van meer nascholingen en bijscholingen zou hier ook aan kunnen tegemoet komen. Alleen als de mensen op de werkvloer volledig zijn geïnformeerd kan men immers werken aan het realiseren van een inclusief onderwijssysteem in het gewone secundair onderwijs waardoor men tevens de effectieve toegang tot het onderwijs verder verzekert.

In het kader van de implementatie van het M-decreet zal er ook werk moeten gemaakt worden van een duidelijke invulling van de term 'redelijke aanpassingen'. Dit zal

hoogstwaarschijnlijk maar mogelijk zijn eens het systeem van verslagen van het CLB volledig in werking is en het duidelijk wordt welke richtlijnen voorop worden gesteld m.b.t. de meest voorkomende probleemsituaties.

Er dient ook aan te worden herinnerd dat het belang van het kind steeds centraal dient te staan en dat dus altijd een afweging zal moeten gemaakt worden tussen het streven naar inclusie in het gewone onderwijs en de vaardigheden die het kind zou aangeleerd krijgen in het buitengewoon onderwijs. Dit met het oog op een zo breed mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid van het kind in zijn latere leven.

Ook voor de implementatie van de verplichting tot **participatie** vanwege de leerling werden stappen ondernomen, door o.m. het participatiedecreet voor het onderwijs aan te nemen, en zo tegemoet te komen aan art. 12 IVRK. Het valt evenwel op dat het inrichten van schoolraden en leerlingenraden, in de meeste Brugse scholen, niet gebruikt wordt voor ‘participatie’ in de eigenlijke zin van het woord. Deze leerlingenraden worden eerder gebruikt voor de regeling van praktische aangelegenheden en hun stem in de schoolraad wordt eerder gezien als *pro forma*. Dit wordt waarschijnlijk in de hand gewerkt door het feit dat het participatiedecreet slechts een ‘raadgevende’ stem voorschrijft voor deze leerlingenraden, wat niet echt duidt op een effectieve realisatie van participatie vanwege de leerlingen. Hieraan zou kunnen worden tegemoet gekomen door als school de raadgevende stem effectief te maken, en niet slechts *pro forma* of door deze stem niet als raadgevend, maar als bindend te verklaren in de Vlaamse regelgeving.

Algemeen kan men besluiten dat veel van de bepalingen in de internationale mensenrechtenverdragen eerder richtinggevend zijn en geen expliciete verplichtingen voorop stellen. Dit heeft als gevolg dat de implementatie eerder vrijblijvend is en dus moeilijk kan worden afgedwongen. Het is evenwel zo dat staten meestal de plicht hebben om ‘passende maatregelen’ te nemen waarbij dus moet uitgegaan worden van een positieve actie. Hierbij valt het op dat het recht op onderwijs op lokaal niveau vooral gerealiseerd wordt door lokale actoren zoals bv. de scholen, en niet door het stadsbestuur zelf. De lokale bescherming van mensenrechten wordt aldus gekaderd in de Vlaamse regelgeving en door het beleid van de stad Brugge maar wordt maar echt uitgeoefend door de lokale actoren.

Het is zo dat de regelgeving omtrent het recht op onderwijs op lokaal niveau nog in evolutie is en dat veel actoren op het terrein een zo goed mogelijke invulling trachten te geven aan de bredere mensenrechtelijke kaders die worden vooropgesteld. Daarom kan een grondige analyse van de lokale implementatie van deze verschillende rechten en hoe deze in de praktijk op lokaal niveau worden uitgewerkt en gerealiseerd nuttig zijn voor de verdere uitwerking van het beleid. De ervaringen van de lokale praktijk kunnen ook aanwijzen welke toekomstige regels er kunnen worden uitgewerkt en welke ook echt haalbaar zijn.

Bijlagen

Mededeling van niet-gerealiseerde inschrijving

Mededeling van een niet-gerealiseerde inschrijving in het secundair onderwijs binnen een werkingsgebied van een LOP

1E3C8F-5223-140703

Agentschap voor Onderwijsdiensten
Afdeling Scholen Secundair onderwijs
Koning Albert II-laan 15, 1210 BRUSSEL

Waarvoor dient dit formulier?

Dit formulier dient als bewijs dat uw kind niet in de school of vestigingsplaats kon worden ingeschreven.

Wat kunt u als ouder doen bij een niet-gerealiseerde inschrijving?

U kunt binnen dertig kalenderdagen na de vaststelling van de betwiste feiten klacht indienen bij de Commissie inzake Leerlingenrechten op het bovenstaande adres (kamer 4A23). Klachten die na dertig kalenderdagen aankomen, zijn niet meer ontvankelijk en kunnen dus niet worden behandeld. Voor de toepassing van die termijn worden zaterdagen, zondagen, wettelijke en reglementaire feestdagen, de schoolvakanties en facultatieve vakantiedagen niet meegerekend.

Als u vragen hebt over de niet-gerealiseerde inschrijving van uw kind, bemiddelingshulp wilt of verduidelijking zoekt over de reglementering, dan kunt u contact opnemen met de deskundige van het Lokaal Overlegplatform (LOP):

Jo De Potter, 0490 / 58 99 61 jo.depotter@ond.vlaanderen.be

Als een inschrijving onder ontbindende voorwaarde op basis van een verslag voor het buitengewoon onderwijs niet wordt gerealiseerd, start het LOP automatisch een bemiddeling met de ouders en de school om een oplossing voor de geweigerde leerling te zoeken. Met de ouders en de school wordt daarover contact opgenomen.

Gegevens van de school

- 1 Voor welk schooljaar geldt de niet-gerealiseerde inschrijving?

-

- 2 Vul de datum en het uur in van de beslissing van de niet-gerealiseerde inschrijving.

dag maand jaar uur .

- 3 Vul de gegevens van de school, het centrum, de SYNTRA-campus of de vestigingsplaats in.

naam

instellingsnummer

volgnummer vestigingsplaats

straat en nummer

postnummer en gemeente

telefoonnummer

- 4 Noteer voor welk onderwijs de leerling zich wil inschrijven.

gewoon onderwijs. Noteer het nummer van de administratieve groep voor het gekozen structuuronderdeel of – in de leertijd – de naam van de opleiding.

buitengewoon onderwijs. Noteer het nummer van de administratieve groep voor het gekozen structuuronderdeel.

Gegevens van de leerling

- 5 Vul de gegevens van de leerling in.

voor- en achternaam

straat en nummer

postnummer en gemeente

telefoonnummer

geboortedatum dag maand jaar

geslacht m v

6 Vul de gegevens in van de contactpersoon in geval van bemiddeling.

voor- en achternaam	straat en nummer	postnummer en gemeente	telefoon

Motivering van de niet-gerealiseerde inschrijving

7 Kruis hieronder de reden voor de niet-gerealiseerde inschrijving aan.

- De leerling voldoet niet aan de toelatings-, overgangs- of instapvoorwaarden op de dag van de effectieve instap of bij de beslissing in de toelatingsklassenraad.
- De capaciteit is overschreden (1A/1B/BuSO/BHG) of er is volzet verklaard. **Vul hieronder in op welk niveau dit gebeurde en wat de plaats is van de leerling onder de geweigerde leerlingen in het inschrijvingsregister.**
Bij het structuuronderdeel of de combinatie van structuuronderdelen noteert u de nummers van de administratieve groepen.

	plaats onder de geweigerde leerlingen in het inschrijvingsregister			
	aantal	in het contingent indicatorleerlingen	in het contingent niet-indicatorleerlingen	zonder dubbele contingertering
☐ school, centrum of SYNTRA-campus				
☐ campus				
☐ vestigingsplaats				
☐ structuuronderdeel, combinatie van structuuronderdelen of opleiding, namelijk:				
☐ opleidingsvorm, namelijk:				
☐ type, namelijk:				
☐ pedagogische eenheid				

- De leerling werd tijdens het lopende, het vorige of het daaraan voorafgaande schooljaar definitief uitgeschreven uit de school als gevolg van een definitieve uitsluiting als tuchtmaatregel. **Vul hieronder de datum in waarop de leerling definitief werd uitgesloten.**

dag maand jaar

- De leerling heeft een verslag voor het buitengewoon onderwijs en de inschrijving onder ontbindende voorwaarde kan niet worden gerealiseerd.
- De leerling verandert in de loop van hetzelfde schooljaar van school om in dat schooljaar afwisselend naar verschillende scholen te gaan.
- De leerling werd in de loop van het schooljaar elders uitgeschreven als gevolg van een definitieve uitsluiting als tuchtmaatregel.

Ondertekening door de gemandateerde van het school- of centrumbestuur

8 Vul de onderstaande verklaring in.

Ik bevestig dat alle gegevens in dit formulier naar waarheid zijn ingevuld.

datum dag maand jaar

handtekening

voor- en achternaam

functie

Aan wie bezorgt de school dit formulier?

- 9 De school stuurt dit formulier naar de voorzitter van het lokaal overlegplatform. Het LOP heeft daarover de volgende afspraken gemaakt: wordt gestuurd naar dit adres:**

Voorzitter LOP Brugge – Blankenberge SO p/a Stijn Streuvelsstraat 65 – 8501 HEULE

De school bezorgt binnen vier kalenderdagen ook een kopie van dit formulier aangetekend met de post of tegen afgiftebewijs aan de ouders van de geweigerde leerling. Ze bewaart zelf ook een kopie.

Aanpak problematische afwezigheden

1.1. Leerlingbegeleiding inzake leerplichtcontrole

School en CLB begeleiden elke leerling die door (frequente) afwezigheden zijn schoolloopbaan in het gedrang brengt – ongeacht de gehanteerde wettigheden. Samen ondernemen ze acties zodat de afwezigheden niet of zo weinig mogelijk leiden tot schoolse achterstand.

Het CLB zorgt er samen met de school voor dat zo veel mogelijk leerlingen aan de leerplicht voldoen. Die leerplicht loopt vanaf het begin van het schooljaar waarin de leerling zes jaar wordt tot de leerling de leeftijd van 18 jaar bereikt.

Zie ook: www.ond.vlaanderen.be/leerplicht

AANPAK PROBLEMATISCHE AFWEZIGHEDEN

Elke minderjarige leerling die meer dan 10 halve lesdagen per schooljaar afwezig is, voor zover de school die afwezigheid als problematisch of ongewettigd beschouwt, moet door het CLB (samen met de school) begeleid worden. Door die begeleiding willen school en CLB ervoor zorgen dat de leerling aan de regelgeving inzake de leerplicht voldoet.

INFORMATIE EN PREVENTIE	
Wat doet de SCHOOL?	Wat doet het CLB?
Leerlinggebonden aanbod	Leerlinggebonden aanbod
De school meldt aan het CLB de inschrijving van een nieuwe leerling die in de vorige school problematisch afwezig was.	Wanneer het signalen opvangt dat een nieuwe leerling problematisch afwezig was in de vorige school, bespreekt het CLB dit met de nieuwe school. Conform de regelgeving worden de leerling en/of de ouders hiervan op de hoogte gebracht.

REGISTRATIE EN DETECTIE	
Wat doet de SCHOOL?	Wat doet het CLB?
Leerlinggebonden aanbod	Leerlinggebonden aanbod
<ul style="list-style-type: none">- Inge Dekeersschieter bekijkt de geregistreerde gegevens; de klastitularis en leerlingenbegeleiding doen een tussenkomst bij leerlingen die opvallen qua afwezigheden (bv. gesprek met leerling, ouders, afspraken maken voor de toekomst...).- De leerlingenbegeleiding of klastitularis maakt een neerslag van deze tussenkomsten in het leerlingendossier op school.- Als de school sterke vermoedens heeft dat een medisch attest een andere, niet medische reden verbergt, geeft ze dit door aan de CLB-arts en brengt de leerling en/of de ouders hiervan op de hoogte.	<ul style="list-style-type: none">- Elke aanmelding van problematische afwezigheden wordt door de contactpersoon in het elektronisch leerlingendossier geregistreerd; daarbij wordt het aantal halve dagen problematische afwezigheid bij de aanmelding vermeld.- De CLB-arts volgt medische attesten, die een andere, niet medische reden kunnen verbergen, op. Hij kan contact opnemen met de arts die het attest uitreikte. Conform de regelgeving informeert de CLB-arts de school hierover.

Schoolorganisatie	Schoolondersteuning
<ul style="list-style-type: none"> - <i>Inge Dekeersschierter</i> registreert de aan- en afwezigheden volgens de voorgeschreven codes. - Het systematisch en gestructureerd overleg over de afwezigheden vindt maandelijks plaats tijdens de <i>cel afwezigheden</i>. De volledige cel leerlingenbegeleiding is hierbij aanwezig. Dit overleg gebeurt aan de hand van een lijst (afprint) van de geregistreeerde gegevens. - Bij het lezen van de geregistreeerde gegevens, is de school alert voor signalen die verwijzen naar de schoolorganisatie. 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Greet Dequeker en Inge Coene</i> nemen deel aan het systematisch en gestructureerd overleg op school (<i>maandelijkse cel afwezigheden</i>). - Bij het lezen van de geregistreeerde gegevens, is het CLB alert voor signalen die verwijzen naar de schoolorganisatie en benoemt ze.

BEGELEIDING	
Wat doet de SCHOOL?	Wat doet het CLB?
Leerlinggebonden aanbod	Leerlinggebonden aanbod
<ul style="list-style-type: none"> - De school (<i>Inge Dekeersschierter</i>) geeft de namen van alle leerlingen die 10 of meer hd problematisch afwezig waren door aan de CLB-contactpersoon. Dit gebeurt tijdens de cel afwezigheden. De school bezorgt hiervoor aan het CLB een afprint van de geregistreeerde gegevens. - School en CLB maken een handelingsplan en taakafspraken voor de begeleiding van leerlingen voor wie de eerdere tussenkomsten niet volstaan. - De tussenkomsten van de school zijn conform de afspraken in het Brugse Protocol Jeugdproblematiek. - Personeelslid van de school verzorgt de doorstroming van de nodige informatie aan het schoolpersoneel dat betrokken is bij deze leerling en eventueel de schooladministratie. 	<ul style="list-style-type: none"> - School en CLB maken een handelingsplan en taakafspraken voor de begeleiding van leerlingen voor wie de eerdere tussenkomsten niet volstaan. Dit gebeurt in elk geval voor leerlingen die 10 of meer hd problematisch afwezig waren. - De tussenkomsten van het CLB zijn handelingsgericht - Wanneer de oorzaken van de problematische afwezigheden niet kunnen worden aangepakt binnen de CLB-context/opdrachten, verwijst het CLB door. - Het CLB geeft als feedback die informatie die de school nodig heeft in het kader van het schoollopen van de leerling. - Leerling/ouders zijn altijd op de hoogte van de stappen die het CLB zet.

Schoolorganisatie	Schoolondersteuning
	- Het CLB ondersteunt de school bij het werken met handelingsplannen.

EVALUATIE EN OPVOLGING	
Wat doet de SCHOOL?	Wat doet het CLB?
Leerlinggebonden aanbod	Leerlinggebonden aanbod
- Het handelingsplan voor de leerling wordt geëvalueerd en waar nodig bijgesteld. <i>Kurt Bisschop</i> informeert hierover het betrokken schoolpersoneel.	- Het handelingsplan voor de leerling wordt geëvalueerd en bijgesteld.
Schoolorganisatie	Schoolondersteuning
- Op basis van de individuele zorgtrajecten in verband met problematische afwezigheden, zoekt de school naar preventieve acties en implementeert ze.	- Op basis van de individuele zorgtrajecten in verband met problematische afwezigheden, is het CLB alert voor signalen die verwijzen naar de schoolorganisatie en benoemt ze. Samen met de school zoekt het naar preventieve acties en implementeert ze.

BEGELEIDING BIJ SCHORSING OF TIJDELIJKE UITSLUITING

De school verwittigt het CLB zo vlug mogelijk van de tijdelijke of preventieve uitsluiting en verwijst leerling/ouders naar het CLB indien begeleiding wenselijk is. Indien de school een herstelgesprek organiseert, kan een CLB-medewerker daaraan deelnemen.

BEGELEIDING BIJ DEFINITIEVE UITSLUITING

De school verwittigt zo vlug mogelijk het CLB wanneer de definitieve uitsluiting van een leerling overwogen wordt.

School en CLB begeleiden de leerling/ouders bij het zoeken naar een nieuwe school door informatie te verstrekken over het onderwijslandschap en indien nodig, contacten te leggen met de toekomstige school. CLB biedt aanvullende begeleiding aan.

Het CLB is met adviserende stem aanwezig op de klassenraad die advies geeft voorafgaand aan een definitieve uitsluiting.

AANPAK PROBLEMATISCHE AFWEZIGHEDEN BIJ MEERDERJARIGEN

Een aantal leerlingen in het onderwijs is ouder dan 18 jaar. Het is aan de school en het CLB om af te wegen in welke mate het ondernemen van bepaalde acties, bij afwezigheid van een niet-leerplichtige leerling, zinvol zijn.

Engagementsverklaring tussen de hoge scholen, de studenten en 't Scharnier

DOC 178 F
Engagementsverklaring hogescholen – 't Scharnier
12 september 2012
p. 1

Engagementsverklaring tussen de hogescholen, de studenten en 't Scharnier

Hieronder volgt een **engagementsverklaring** die uitgaat van de volgende punten:

- alle partners verklaren zich akkoord met de doelstellingen van het project ([bijlage](#))
- alle partners engageren zich om de afgesproken taken uit te voeren
- alle partners zijn medeverantwoordelijk voor het welslagen van het project
- alle partners nemen deel aan de overlegmomenten m.b.t. het project .

Taken en engagementen van de studenten

- 1 De studenten komen op de afgesproken tijdstippen naar het gezin om aan studieondersteuning te doen. Zij zijn strikt op tijd. Wijzigingen kunnen slechts na overleg met de contactpersoon.
- 2 Het gemiddeld aantal studieondersteuning per student wordt bepaald op 20, met een minimum van 16 en een maximum van 24, gedurende ongeveer 3 maanden. In uitzonderlijke gevallen wordt de ondersteuning een tijd onderbroken om dan de draad weer op te pikken.
- 3 Er worden 1 of 2 studieondersteuning per week gegeven.
- 4 De studenten maken wekelijks een terugkoment mee. De dagen en uren waarop de terugkomenten plaats vinden worden per academiejaar bepaald. Voor of tijdens het terugkoment vult de student per studieondersteuning een checklist in en nemen zo goed mogelijk deel aan de groepsgesprekken met studenten uit de verschillende disciplines.
- 5 In principe gaan de studieondersteuning en de terugkomenten niet door tijdens de schoolvakanties.
- 6 Wie door omstandigheden geen terugkoment kan meemaken verwittigt hiervan op voorhand zijn/haar contactpersoon. Dit kan slechts bij wijze van uitzondering gebeuren.
- 7 De studenten ondersteunen de leerlingen en hun gezinnen overeenkomstig de vorming die zij vanuit de hogeschool en vanuit 't Scharnier ontvangen.
- 8 Bij verlet (bv ziekte) verwittigen de studenten zo snel mogelijk de contactpersoon zodat deze laatste nog maatregelen kan treffen voor het gezin en de leerling.
- 9 De studenten zijn gebonden aan de discretieplicht over alles wat zij tijdens de studieondersteuning en de terugkomenten vernemen. Dit betreft in het bijzonder het gezin en de directe omgeving, het schoolgebeuren en de diensten die het gezin omringen. De discretieplicht blijft ook bestaan bij het maken van stage- en reflectieverslagen. De studenten communiceren in anonieme termen over het gezin met hun supervisors.
- 10 Bij de start van de studieondersteuning dienen de studenten het team van 't Scharnier te verwittigen wanneer zij personen kennen uit (de omgeving van) het gezin waar zij studieondersteuning zullen geven.
- 11 In het kader van de 'bemoeizorg' hebben de studenten een meldingsplicht t.o.v. het team van 't Scharnier, zo een van de gezinsleden in een onveilige situatie verkeert of dreigt in een onveilige situatie terecht te komen.
- 12 De student die faciliteiten van de hogeschool verkregen heeft, wordt uitgenodigd dit te bespreken met de contactpersoon, zo dit van invloed kan zijn op de studieondersteuning.
- 13 Studenten nemen zelf geen contact (telefonisch, e-mail, schriftelijk) met de leerkracht/school. Zij handelen nooit in de plaats van de ouders. Wanneer het team een overleg tussen de school en de student nuttig acht, wordt een schoolbezoek samen met de contactpersoon afgesproken.
- 14 Studenten wisselen geen e-mailadressen en telefoonnummers uit met de gezinsleden. Alle contacten lopen via de contactpersoon. Na het afronden van de studieondersteuning heeft de student geen contact meer met het gezin.

- 15 Wanneer een student in de loop van de studieondersteuning in een onveilige situatie of een crisissituatie terecht komt, neemt hij/zij onmiddellijk contact op met 't Scharnier.

Taken en engagementen van de teamleden van 't Scharnier

- 1 't Scharnier kadert de begeleiding door de studenten in zijn totaal ondersteuningsaanbod (en dus concreet in het zorg- en GOK-beleid).
- 2 De stage vangt aan met een grondige vorming voor de studenten verzorgd door het projectteam, waarbij de visie, methode en de praktische organisatie van de studieondersteuning aan bod komen.
- 3 Om het leerproces van de student te bevorderen is de coaching door de contactpersoon van cruciaal belang. Hij/zij is het eerste aanspreekpunt voor de student. Hij/zij is beschikbaar om de student te adviseren, te coachen en feedback te geven in de loop van de stage.
- 4 De contactpersonen leiden de terugkomenten. Zij zorgen ervoor dat elke individuele student toegerust wordt om zijn/haar taak als studieondersteuner te vervullen en bevorderen het groepsgesprek om te komen tot interdisciplinair overleg.
- 5 Het reguliere terugkoment kan bij gelegenheid vervangen worden door een vormingsmoment rond welbepaalde thema's die relevant zijn voor de studieondersteuning of door een tussentijdse evaluatie. In dat laatste geval wordt het groepsgesprek vervangen door individuele gesprekken van de contactpersoon met de student, eventueel samen met de stagebegeleider van de hogeschool. De contactpersonen brengen de studenten hiervan tijdig op de hoogte.
- 6 De contactpersoon maakt een evaluatie op over de student volgens het evaluatiesjabloon en volgens de evaluatiecriteria die uitgewerkt werden door 't Scharnier. De beoordeling gebeurt in onderling overleg tijdens een drieluikgesprek met de student, de stagebegeleider van de hogeschool en de stagementor (contactpersoon).
- 7 Wanneer zich in de loop van de stage inhoudelijke of praktische problemen voordoen omtrent een student, nemen de stagebegeleider van de hogeschool en de contactpersoon contact op met elkaar om samen een oplossing uit te werken.
- 8 Het projectteam maakt minstens drie maanden op voorhand bekend hoeveel studenten er per hogeschool en per afstudeerrichting stage kunnen lopen in 't Scharnier.
- 9 Het projectteam neemt jaarlijks het initiatief om, na overleg met de stuurgroep, een vergadering samen te roepen met de vertegenwoordigers van de hogescholen om de werking van het project te evalueren en het volgende academiejaar voor te bereiden.

Taken en engagementen van de hogeschool

- 1 De hogeschool is de hoofdverantwoordelijke voor de begeleiding, de opvolging en de evaluatie van de student.
- 2 De hogeschool is - in samenwerking met 't Scharnier - verantwoordelijk voor de algemene organisatie van de stage, de genoemde instanties staan ter beschikking van de student voor alle praktische en inhoudelijke hulp.
- 3 De eindverantwoordelijkheid voor de evaluatie van de stage ligt bij de hogeschool. Indien het projectteam of de student de verplichtingen van deze overeenkomst niet naleven, zal de andere partij de verantwoordelijke van de hogeschool hiervan op de hoogte brengen. Noch de hogeschool, noch het projectteam, noch de student kan de stage zonder overleg eenzijdig voortijdig afbreken.
- 4 De hogeschool voorziet in een voldoende lange stageperiode, waarbinnen minstens 16 studieondersteuning kunnen gerealiseerd worden.
- 5 De hogeschool maakt minstens zes weken op voorhand de namen, de woonplaats en het e-mailadres van de stagiairs bekend en legt de datum van het vormingsmoment vast in overleg met 't Scharnier.

BIJLAGE: DOELSTELLINGEN VAN 't SCHARNIER

- Een positievere schoolervaring en -beleving tot stand laten komen binnen het gehele gezin, door het empoweren van ouders én kind(eren), om op deze wijze de onderwijskansen van de kinderen en jongeren te verhogen. Dit wordt gerealiseerd door enerzijds de contactpersoon en anderzijds de student die 2 x per week in het gezin komt gedurende 3, 6 of 9 maanden, naargelang de noodzaak.
- Scholen en CLB's een bredere kijk bieden op het omgaan met kwetsbare gezinnen en dit zijn vertaling laten vinden in het zorgbeleid van de scholen en de methodische werking van de CLB's. Dit wordt in hoofdzaak gerealiseerd door de contactpersoon, via individuele contacten en in het Overleg Scholen en CLB's.
- Studenten kennis laten maken en leren omgaan met het anders-zijn van leerlingen en hun gezinnen en deze vaardigheden verdiepen. Dit wordt gerealiseerd door de bezoeken aan huis, gevolgd door de wekelijkse multidisciplinaire groepsgesprekken, geleid door het projectteam (terugkoommoment).
- Het implementeren van de werkvorm in de meewerkende hogescholen d.m.v. het opnemen van de stage als volwaardige module. Dit wordt gerealiseerd via individuele contacten met de coördinator en via het Overleg Hogescholen.

Voor akkoord,

De hogeschool:	vertegenwoordigd door:	Handtekening: Datum:
De student:		Handtekening Datum:
Contactpersoon 't Scharnier:		Handtekening: Datum:

Verlag M-decreet

J. J. J.

VERSLAG M-DECREET

DEEL I : ATTEST

IDENTIFICATIEGEGEVENS

LEERLING

Voor- en achternaam	Klik hier als u tekst wilt invoeren.
Geboortedatum	Klik hier als u tekst wilt invoeren.
Geslacht	Kies een item.
Adres	Klik hier als u tekst wilt invoeren.

ouders

Voor- en achternaam moeder	Klik hier als u tekst wilt invoeren.	Tel / mail: Klik hier als u tekst wilt invoeren.
Voor- en achternaam vader	Klik hier als u tekst wilt invoeren.	Tel / mail: Klik hier als u tekst wilt invoeren.
Adres (indien anders dan adres leerling)	Klik hier als u tekst wilt invoeren.	

CLB

Begeleidend CLB	Naam + adres + instellingsnummer	Tel / mail: Klik hier als u tekst wilt invoeren.
Directeur	Voor- en achternaam	
Contactpersoon	Voor- en achternaam, functie	Tel / mail: Klik hier als u tekst wilt invoeren.
Betrokken medewerkers	Voor- en achternaam, functie	

1

ATTESTERING

Niveau, type en eventueel opleidingsvorm

Kies een item.	Kies een item.	Kies een item.
----------------	----------------	----------------

Datum opmaak verslag: Klik hier als u een datum wilt invoeren.

Datum inwerkingtreding verslag: Klik hier als u een datum wilt invoeren.

Handtekening directeur CLB

ATTESTWIJZIGING 1 / VERLENGING ATTEST 1

Niveau, type en eventueel opleidingsvorm

Kies een item.	Kies een item.	Kies een item.
----------------	----------------	----------------

Identificatiegegevens centrum

Begeleidend CLB	Naam + adres + instellingsnummer
Directeur	Voor- en achternaam

Datum opmaak verslag: Klik hier als u een datum wilt invoeren.

Datum inwerkingtreding verslag: Klik hier als u een datum wilt invoeren.

Handtekening directeur CLB

ATTESTWIJZIGING 2 / VERLENGING ATTEST 2

Niveau, type en eventueel opleidingsvorm

Kies een item.	Kies een item.	Kies een item.
----------------	----------------	----------------

Identificatiegegevens centrum

Begeleidend CLB	Naam + adres + instellingsnummer
Directeur	Voor- en achternaam

Datum opmaak verslag: Klik hier als u een datum wilt invoeren.

Datum inwerkingtreding verslag: Klik hier als u een datum wilt invoeren.

Handtekening directeur CLB

DEEL II: VERANTWOORDINGSPROTOCOL

SYNTHESE VAN HET HANDELINGSGERICHT DIAGNOSTISCH TRAJECT IN OVERLEG MET ALLE ACTOREN

1. FUNCTIONEREN VAN DE LEERLING BINNEN ZIJN CONTEXT

Voor elke rubriek hieronder is het belangrijk om relevante positieve/ondersteunende en problematische/belemmerende elementen te beschrijven.

1.1. FUNCTIES EN ANATOMISCHE EIGENSCHAPPEN

Klik hier als u tekst wilt invoeren.

1.2. ACTIVITEITEN EN PARTICIPATIE

Klik hier als u tekst wilt invoeren.

1.3. EXTERNE EN PERSOONLIJKE FACTOREN

Klik hier als u tekst wilt invoeren.

1.4. EVENTUELE CATEGORIALE CLASSIFICATIE(S)

Klik hier als u tekst wilt invoeren.

2. ONDERWIJSLOOPBAANPERSPECTIEF

Klik hier als u tekst wilt invoeren.

3. MAATREGELEN GENOMEN TIJDENS HET DOORLOPEN VAN HET ZORGCONTINUÛM

3.1 SCHOOLINTERNE ZORG (INFORMATIE AANGELEVERD DOOR SCHOOL)

Klik hier als u tekst wilt invoeren.

3

3.2 SCHOOLEXTERNE ZORG

Geboden zorg	Omschrijving	Verderzetten
Klik hier als u tekst wilt invoeren.	Klik hier als u tekst wilt invoeren.	Kies een item.
Klik hier als u tekst wilt invoeren.	Klik hier als u tekst wilt invoeren.	Kies een item.
Klik hier als u tekst wilt invoeren.	Klik hier als u tekst wilt invoeren.	Kies een item.

Klik hier als u tekst wilt invoeren.

4. ONDERWIJS-, OPVOEDINGS- EN ONDERSTEUNINGSBEHOEFEN

4.1 ONDERWIJS- EN OPVOEDINGSBEHOEFEN VAN DE LEERLING

Klik hier als u tekst wilt invoeren.

4.2 ONDERSTEUNINGSBEHOEFEN VAN DE OUDERS DIE SAMENGAAN MET DE SPECIFIEKE ONDERWIJSBEHOEFEN VAN DE LEERLING

Klik hier als u tekst wilt invoeren.

5. BESLUIT HANDELINGSGERICHT DIAGNOSTISCH TRAJECT

Klik hier als u tekst wilt invoeren.

Dit verslag en alle gegevens die erin zijn opgenomen, zijn strikt vertrouwelijk. De erin vermelde gegevens zijn voor evolutie vatbaar en de besluiten zijn tijdsgebonden. Dit verslag en alle gegevens die erin zijn opgenomen, kunnen en mogen enkel en alleen gebruikt worden in het kader van toegang tot buitengewoon of geïntegreerd onderwijs. Dit verslag (of delen ervan) of enige informatie uit dit verslag mag onder geen enkele vorm gekopieerd of verspreid worden en/of doorgegeven worden aan derden, tenzij na voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de beide ouders én van de bekwame leerling, én voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de CLB directeur.

4

SCHRIJFWIJZER VERSLAG M-DECREET

Deze schrijfwijzer is bedoeld voor CLB-teams die multidisciplinair een verslag opmaken.

Netoverstijgend worden een aantal voorbeelden van verslagen opgemaakt en ter beschikking gesteld van de centra.

We willen er uitdrukkelijk op wijzen dat een verslag **geen samenvatting moet zijn van het volledige CLB- en schooldossier**. Alleen die elementen worden opgenomen die relevant zijn om de overstap naar buitengewoon onderwijs of naar een individueel aangepast curriculum binnen gewoon onderwijs te verantwoorden. Naast het verslag is er ook nog het leerlingendossier op school en het CLB-dossier waar uit kan geput worden indien nodig.

Voor het schooljaar 2015-2016 is de afspraak dat het verslag ten laatste bij instap op de school aanwezig is. Dit kan via de ouders of in overleg met ouders rechtstreeks. Voor de volgende schooljaren dient het verslag met ouders meegegeven te worden op moment van inschrijving.

DEEL I : ATTEST

IDENTIFICATIEGEGEVENS

Alle velden met uitzondering van de velden met telefoon en mailgegevens zijn verplicht in te vullen volgens BVR verslaggeving. Het is de keuze van het CLB-team om telefoon- of mailgegevens al dan niet te vermelden. Gegevens van contactpersonen vermelden is wel aan te raden.

Bij de identificatiegegevens ouders wordt de mogelijkheid voorzien om 'moeder' of 'vader' te vervangen door andere opvoedingsverantwoordelijken (bv. meemoeder, pluspapa, pleegouder, ...). Klik hiervoor op 'moeder' of 'vader' en wijzig waar nodig. Bedoeling is hier om een zicht te krijgen op de huidige gezinssituatie.

We raden aan om de gegevens van CLB standaard in te vullen en dit opnieuw als sjabloon op te slaan zodat dit niet meer door elke medewerker opnieuw moet ingevuld worden.

In het sjabloon voor verslag worden de gegevens van de school niet opgenomen bij de identificatiegegevens omdat dit niet verplicht is vanuit het BVR verslaggeving. Wie het relevant vindt om de school te vermelden kan dit opnemen onder 'externe factoren' bij de synthese van het handelingsgericht diagnostisch traject.

Indien gewenst kunnen betrokken partijen hier tekenen.

ATTESTERING

Alle verslagen die worden opgemaakt in functie van schooljaar 2015-2016 en volgende gebeuren aan de hand van de verslaggeving 'nieuwe stijl'. Bij 'attestering' wordt het niveau, type en eventueel opleidingsvorm vermeld waar de leerling in september 2015 (of later) zal starten, ongeacht of er reeds een inschrijvingsverslag was. Voor leerlingen die reeds een inschrijvingsverslag hadden, wordt de historiek opgenomen in de rubriek 'externe factoren' bij de synthese van het handelingsgericht diagnostisch traject.

Er wordt gewerkt met keuzelijsten. We hebben geopteerd voor het benoemen van de niveaus als 'basisonderwijs' en 'secundair onderwijs' omdat leerlingen met een verslag niet verplicht zijn om de overstap naar het buitengewoon onderwijs te maken.

Schrijfwijzer bij het netoverstijgend format voor verslag M-decreet – versie 1.0

In de tweede kolom volgt een keuzelijst met de types met daaraan gekoppeld de subdoelgroepen binnen de types. In het sjabloon zelf wordt enkel de letter vernoemd (cfr BVR verslaggeving), op pagina 2 een lijst met types en subdoelgroepen met vermelding van diagnose zoals in het M-decreet.

Type Basisaanbod					
Type 2					
Type 3a ADHD	Type 3b ODD	Type 3c Gedragsstoornis (CD)	Type 3d Angststoornis	Type 3e Stemmingsstoornis	Type 3f Hechtingsstoornis
Type 4a Uitval functies gewrichten en beenderen		Type 4b Uitval spierfuncties	Type 4c Uitval bewegingsfuncties		Type 4d Restcategorie
Type 6a Visus $\leq 3/10$ (beste oog)	Type 6b gezichtsvelddefect	Type 6c volledige altitudinale hemianopsie, een oftalmoplegie, een oculomotorische apraxie of een oscillopsie		Type 6d CVI	Type 6e Restcategorie
Type 7 Auditief a 40 dB gehoorverlies			Type 7 Auditief b Foneemscore $\leq 80\%$		Type 7 Auditief c Restcategorie
Type 7 Taal Spraak a1 < 6j kinderafasie		Type 7 Taal Spraak a2 < 6j vermoeden ontwikkelingsdysfasie		Type 7 Taal Spraak b $\geq 6j$ Kinderafasie of ontwikkelingsdysfasie	
Type 9 a Autistische stoornis			Type 9 b PDD-NOS		

ATTESTWIJZIGINGEN/VERLENGING ATTEST

We voorzien twee velden om attestwijzigingen of verlengingen van attest toe te voegen. Indien zou blijken dat dit onvoldoende is, kan er een aanpassing gebeuren bij herevaluatie van de sjablonen.

Vanaf 'Attestwijziging 1/verlenging attest 1' moeten de gegevens van het CLB vermeld worden indien het om een ander CLB gaat dan het CLB dat de eerste attestering deed. Indien het om hetzelfde CLB met nog steeds dezelfde directeur gaat, mag dit blokje blanco worden gelaten. Is de directeur intussen gewijzigd, dan wordt dit blokje opnieuw ingevuld.

Schrijfwijzer bij het netoverstijgend format voor verslag M-decreet – versie 1.0

DEEL II: VERANTWOORDINGSPROTOCOL

SYNTHESE VAN HET HANDELINGSGERICHT DIAGNOSTISCH TRAJECT IN OVERLEG MET ALLE ACTOREN

1. FUNCTIONEREN VAN DE LEERLING BINNEN ZIJN/HAAR CONTEXT

Doel van deze rubriek is een integratief beeld te schetsen van de leerling en zijn of haar context. We geven aan welke gegevens onder de respectievelijke rubrieken verwacht worden.

Wat betreft de deskundigheid van het CLB-team in het hanteren van ICF-CY voorzien alle betrokken actoren (overheid, inspectie, CLB-sector) een ontwikkelingsgericht traject. Men is zich ervan bewust dat dit traject niet op korte tijd kan gerealiseerd worden. De overheid verwacht dat hiermee gestart wordt en een groei overheen de tijd zichtbaar is. De CLB-sector engageert zich om hieraan tegemoet te komen binnen een redelijk en realistisch perspectief.

We kiezen uitdrukkelijk voor de componenten van ICF-CY, maar de omschrijving kan in eigen bewoordingen worden geschreven. We verwachten niet dat de ICF-CY-taal op dit moment reeds gehanteerd wordt. We opteren niet voor codering, nu niet en ook in de toekomst niet. Als bijlage voegen we de hoofdstukken toe binnen elke component van ICF-CY. Deze hoofdstukken zijn bedoeld als inspiratie om een idee te geven wat onder elke component gevat wordt. Ondersteunend hierbij kan ook de online versie van ICF-CY gehanteerd worden: <http://class.who-fic.nl/browser.aspx?scheme=ICF-CY-nl.cla>

Als bijlage bij het verslag kan een ICF-CY-schema opgenomen worden voor wie dit wenst of reeds gebruikt.

1.1. FUNCTIES EN ANATOMISCHE EIGENSCHAPPEN

Functies: fysiologisch en mentale eigenschappen van het menselijk organisme

Anatomische eigenschappen: positie, aanwezigheid, vorm en continuïteit van onderdelen van het menselijk lichaam. Tot de onderdelen van het menselijk organisme worden gerekend: lichaamsdelen, orgaanstelsels, organen en onderdelen van organen.

Stoornissen: afwijkingen in of verlies van functies of anatomische eigenschappen

Gegevens die in deze rubriek onder andere thuishoren: visus, gehoor, geheugen, informatieverwerking, intelligentie, psychomotorische functies, ...

We laten het aan de centra over om eventueel met bijlagen te werken indien er reeds verslaggeving bestaat rond reeds gelopen onderzoekstrajecten. Aangezien het verslag een synthese is van een handelingsgericht traject, pleiten we echter niet voor het toevoegen van veel bijlagen.

Schrijfwijzer bij het netoverstijgend format voor verslag M-decreet – versie 1.0

1.2. ACTIVITEITEN EN PARTICIPATIE

Activiteiten: onderdelen van iemands handelen

Beperkingen: moeilijkheden die iemand heeft met het uitvoeren van activiteiten

Participatie: iemands deelname aan het maatschappelijk leven

Participatieproblemen: problemen die iemand heeft met het deelnemen aan het maatschappelijk leven

Voorbeelden van gegevens die onder deze rubriek kunnen komen: gegevens rond schoolse kennis, gedrag, communicatie, interactie met medeleerlingen en/of leerkrachten, ...

We opteren voor het samenvoegen van de componenten activiteiten en participatie in één tekstveld omdat het voor CLB-teams op dit moment soms moeilijk is om het onderscheid te maken. Wel vragen we om extra aandacht te geven aan het participeren. **Welke impact hebben eventuele stoornissen en beperkingen op het participeren van de leerling binnen de schoolse context?**

1.3. EXTERNE EN PERSOONLIJKE FACTOREN

Externe factoren: iemands fysieke en sociale omgeving

Persoonlijke factoren: iemands individuele achtergrond

We opteren voor het samenvoegen van de componenten externe en persoonlijke factoren in één tekstveld. Onder deze componenten kunnen volgende gegevens worden opgenomen: relevante hulpmiddelen (bv. rolstoel, andere materiële bijstand), gebruik van medicatie indien relevant, attitudes, thuistaal, religie indien relevant in functie van de begeleiding, ondersteunende of belemmerende factoren binnen gezin en/of school, ...

Relevante informatie over externe hulpverlenende instanties nemen we hier niet op. Hiervoor verwijzen we naar de rubriek 3.2. De historiek van ondersteuning geïntegreerd of buitengewoon onderwijs wordt hier best beknopt weergegeven.

Onder deze component nemen we ook op waarom de eventuele SES-kenmerken of gelijke kansenindicatoren niet voldoende zijn om de beperkingen en participatieproblemen van leerlingen te verklaren. We verwijzen naar de toetsstenen Faire Diagnostiek.

1.4. EVENTUELE CATEGORIALE CLASSIFICATIE(S)

Vermelden van diagnoses die relevant zijn (o.a. in functie van de vraag naar ondersteuning geïntegreerd onderwijs) bv. verstandelijke beperking, ASS, ontwikkelingsdysfasie e.d., met vermelding van naam en discipline van diagnosesteller(s) en de datum. We verwijzen hier naar de vereisten rond diagnostiek zoals ze opgenomen zijn in het decreet.

Indien er sprake is van een degeneratieve aandoening wordt dit ook best vermeld omdat het belangrijk is om de aanpak af te stemmen op het eventuele verlies van vaardigheden in de toekomst.

Schrijfwijzer bij het netoverstijgend format voor verslag M-decreet – versie 1.0

2. ONDERWIJSLOOPBAANPERSPECTIEF

Ook voor leerlingen waarbij de noodzaak ervaren wordt om over te gaan tot de opmaak van een verslag is het belangrijk om aan te geven welke finaliteit de verschillende betrokkenen voor ogen hebben. Het verslag legt vast dat gewerkt moet worden op basis van een individueel aangepast curriculum (dat niet meer leidt tot een reguliere certificering). We streven uiteraard naar groei en ontwikkeling en dus valt op voorhand niet uit te sluiten dat via een individueel aangepast curriculum terug aansluiting kan gevonden worden bij de doelen van het gemeenschappelijk curriculum met uitzicht op een diploma of getuigschrift. We kunnen hier uiteraard geen 'voorspellingen' doen, maar we geven wel aan wat de verwachtingen zijn van de verschillende betrokkenen zeker als die verschillend zijn. Voor leerlingen met een verslag op niveau secundair houden we hier uiteraard ook rekening met de finaliteit van de opleidingsvormen zoals die decretaal bepaald zijn.

We nemen dit op als rubriek omdat de finaliteit per niveau een impact heeft op het bepalen van de 'disproportionaliteit' of het 'onvoldoende' zijn van de aanpassingen die nodig zijn om de leerling mee te nemen in een gemeenschappelijk curriculum. Het is dus belangrijk om te weten welk curriculum we voor ogen houden.

We opteren hier duidelijk voor het formuleren van een doel op middellange of lange termijn en niet voor het oplijsten van elk concreet doel dat geformuleerd is binnen het HGD-traject voor deze leerling.

Doelen die geformuleerd zijn binnen het HGD-traject, vormen de basis voor het verder uitwerken van het eventuele individueel handelingsplan/plan van aanpak en kunnen daarin opgenomen worden.

3. MAATREGELEN GENOMEN TIJDENS HET DOORLOPEN VAN HET ZORGCONTINUÛM

3.1 SCHOOLINTERNE ZORG (INFORMATIE AANGELEVERD DOOR SCHOOL)

Voorafgaand aan het overleg en het gelopen traject tussen school en CLB, heeft het schoolteam op basis van het individueel leerlingendossier een duidelijk beeld van wat in fase 0 en 1 van het zorgcontinuüm voor deze leerling is gebeurd. Gedurende dit traject werd in overleg met alle betrokkenen duidelijk dat een overstap naar een individueel aangepast curriculum in gewoon of een overstap naar buitengewoon onderwijs noodzakelijk en wenselijk is. De school maakt een synthese van de reeds genomen schoolinterne maatregelen. Hieruit moet blijken dat de school de nodige maatregelen heeft genomen (het is niet de bedoeling dat hier een ophijsting komt van alle reeds genomen maatregelen tot dan toe). De school reikt de synthese aan aan het CLB-team en licht deze toe in een overleg.

In tegenstelling tot het sjabloon voor gemotiveerd verslag opteren we bij het sjabloon voor verslag enkel voor een open veld. Uit dit open veld moet blijken dat alle fasen van het zorgcontinuüm werden doorlopen. Indien de school en/of CLB van mening zijn dat het doorlopen van een bepaalde fase niet relevant is, dan wordt dit hier ook toegelicht.

Daarnaast wordt ook gesynthetiseerd weergegeven welke maatregelen al genomen zijn in het verleden (bv. overzitten, inschakelen ondersteuning geïntegreerd onderwijs, ...). Indien relevant wordt hier bv. ook aangegeven dat de school een aangepaste manier van evalueren heeft of dat er sprake is van een andere organisatievorm (bv. graadsklassen, ...)

Schrijfwijzer bij het netoverstijgend format voor verslag M-decreet – versie 1.0

Voor leerlingen in buitengewoon onderwijs die bij overstap naar secundair blijvend een verslag nodig hebben, wordt hier vooral aangegeven waarom men dit nodig acht. Voor leerlingen in buitengewoon onderwijs waarbij een attestwijziging of wijziging van opleidingsvorm nodig is, wordt hier aangegeven waarom de aanpak van het huidige type/huidige opleidingsvorm niet toereikend is. De zorg die gegeven werd in het buitengewoon onderwijs en die moet verdergezet worden nemen we op onder rubriek 5.

3.2 SCHOOLEXTERNE ZORG

Hier wordt een oplijsting gegeven van de schoolexterne hulp die op dit moment nog relevant is. We bedoelen hiermee o.a. inschakelen van logopedie, kinesithérapie, centra ambulante revalidatie, CGG, thuisbegeleiding, remediëring, ...

In de tweede kolom geven we een beknopte omschrijving (bv. focus van therapie of remediëring). Waar mogelijk en relevant kan hier ook periode, frequentie, duur en effecten worden aangegeven.

We voorzien ook een open veld om de mogelijkheid te geven complexe situaties te schetsen.

4. ONDERWIJS-, OPVOEDINGS- EN ONDERSTEUNINGSBEHOEFTE

4.1 ONDERWIJS- EN OPVOEDINGSBEHOEFTE VAN DE LEERLING

In deze rubriek nemen we de onderwijsbehoeften van de leerling op. De opvoedingsbehoeften dienen enkel vermeld te worden als deze gerelateerd zijn aan de schoolse context en relevant zijn in het kader van de vraag naar een overstap buitengewoon onderwijs of naar een individueel aangepast curriculum binnen gewoon onderwijs (bv. bij leerlingen met gedragsproblemen).

Onderwijsbehoeften zijn niet hetzelfde als de concrete aanpassingen. Bij de start zal het wat oefening vragen om dit onderscheid goed te maken. Ter verduidelijking een aantal voorbeelden:

Wel:

- X heeft nood aan een sterk geïndividualiseerde aanpak omdat deelnemen aan groepsactiviteiten moeilijk is
- X heeft nood aan ondersteuning paramedisch personeel om tegemoet te komen aan ...
- X heeft nood aan aangepaste methodieken voor diverse leergebieden...

Niet:

- X heeft nood aan een sobere bladspiegel, een apart hoekje in de klas, ...
- X heeft nood aan een time-timer, een daglijn, ...

4.2 ONDERSTEUNINGSBEHOEFTE VAN DE OUDERS DIE SAMENGAAN MET DE SPECIFIEKE ONDERWIJSBEHOEFTE VAN DE LEERLING

We streven naar een constructieve samenwerking tussen school, leerling en ouders. Deze rubriek wordt ingevuld in overleg met ouders. De inhoud kan bv. gaan over de behoeften van ouders om hun kind op schools vlak te ondersteunen, de behoefte aan informatie en tips over een specifieke problematiek, het streven naar een gelijkgerichte aanpak thuis en op school, ondersteuning bij het verwerkingsproces, ...

Schrijfwijzer bij het netoverstijgend format voor verslag M-decreet – versie 1.0

5. BESLUIT HANDELINGSGERICHT DIAGNOSTISCH TRAJECT

Uit dit besluit moet blijken waarom de aanpassingen die de leerling nodig heeft disproportioneel of onvoldoende zijn om te kunnen participeren binnen een gemeenschappelijk curriculum.

We verwijzen naar de definities van gemeenschappelijk curriculum uit het M-decreet.

gemeenschappelijk curriculum (BaO): de goedgekeurde leerplannen die ten minste herkenbaar de doelen bevatten die noodzakelijk zijn om de eindtermen te bereiken of de ontwikkelingsdoelen na te streven en de schoolgebonden planning voor het nastreven van de leergebiedoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen

gemeenschappelijk curriculum (SecO): de goedgekeurde leerplannen die ten minste herkenbaar de doelen bevatten die noodzakelijk zijn om de eindtermen te bereiken of de ontwikkelingsdoelen na te streven en de schoolgebonden planning voor het nastreven van de vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen

We verwijzen naar het protocol van 19 juli 2007 betreffende het begrip redelijke aanpassingen

§ 1. Een aanpassing is een concrete maatregel die de beperkende invloed van een onaangepaste omgeving op de participatie van een persoon met een handicap kan neutraliseren.

§ 2. De aanpassing moet :

- doeltreffend zijn, zodat de persoon met een handicap daadwerkelijk kan participeren
- een evenwaardige participatie van de persoon met een handicap mogelijk maken
- ervoor zorgen dat de persoon met een handicap zelfstandig kan participeren
- de veiligheid van de persoon met een handicap waarborgen.

Een slechts gedeeltelijke realisatie op het vlak van de evenwaardige of autonome participatie mag evenwel geen alibi zijn voor het niet realiseren van de redelijke aanpassing.

§ 3. De redelijkheid van de aanpassing wordt beoordeeld in het licht van onder meer volgende indicatoren:

- de financiële impact van de aanpassing, waarbij rekening wordt gehouden met eventuele ondersteunende financiële tegemoetkomingen
- de financiële draagkracht van degene op wie de aanpassingsplicht rust
- de organisatorische impact van de aanpassing
- de te verwachten frequentie en duur van het gebruik van de aanpassing door personen met een handicap
- de impact van de aanpassing op de levenskwaliteit van (een) daadwerkelijke of potentiële gebruiker(s) met een handicap
- de impact van de aanpassing op de omgeving en op andere gebruikers
- het ontbreken van gelijkwaardige alternatieven
- het verzuim van voor de hand liggende of wettelijk verplichte normen.

We vermelden hier ook waarom voor deze leerling het betreffende type en eventueel de betreffende opleidingsvorm meest aangewezen zijn. Voor de omschrijving van de types en de opleidingsvormen verwijzen we naar het decreet.

Indien er een wijziging van het verslag nodig is (naar gemotiveerd verslag of naar verslag ander type / OV) wordt dit op het oorspronkelijk verslag genoteerd om aan te tonen dat dit laatste niet meer geldig is.

Schrijfwijzer bij het netoverstijgend format voor verslag M-decreet – versie 1.0

Voor type 4, 6 en 7 geven we ook aan of het gaat om matig/ernstig/meervoudige problematiek omdat leerlingen met een verslag ook kunnen kiezen voor gewoon onderwijs met ondersteuning van geïntegreerd onderwijs. We geven de omschrijving van 'ernstig' hieronder mee zoals die vastgelegd wordt in het nieuwe BVR rond verslaggeving. Wat niet 'ernstig' is, is matig. Leerlingen met een 'meervoudige' beperking komen niet in aanmerking voor begeleidingseenheden, zij krijgen enkel een integratietoelage.

Ernstig type 4 : een handicap ten gevolge van een neuro-motorische stoornis sinds de geboorte, na een ziekte of na een ongeval, of syndromen of ziektes die een beenderige, musculaire of gewrichtsaandoening veroorzaken, een spierziekte of spina-bifida, voor zover die handicap een zeer ernstige beperking in het schrijf- of spraakmotorisch functioneren veroorzaakt

Ernstig type 6: een gezichtsscherpte, na optische correctie, van maximaal één tiende voor elk oog, en/of aangewezen zijn op brailleschrift

Ernstig type 7: een gemiddeld hoorverlies van minstens 90 dB aan beide oren, bepaald volgens de Fletcher-index, en niet meer bereiken dan 40% foneemdiscriminatie in spraakaudiometrie, dat alles afgenomen zonder hoorapparatuur

Meervoudige beperking: leerling voldoet zowel aan de criteria voor type 2 als aan de criteria voor type 4, 6 of 7

Het verslag wordt opgeladen naar LARS.

Schrijfwijzer bij het netoverstijgend format voor verslag M-decreet – versie 1.0

Bijlage 1: Rubrieken ICF (meer info : <http://class.who-fic.nl/browser.aspx?scheme=ICF-CY-nl.dia>)

Functies

- mentale functies
- sensorische functies en pijn
- stem en spraak
- functies van hart en bloedvatstelsel, hematologisch systeem, afweersysteem en het ademhalingsstelsel
- functies van spijsverteringsstelsel, metabool stelsel en hormoonstelsel
- functies van urogenitaal stelsel en reproductieve functies
- functies van bewegingssysteem en aan beweging verwante functies
- functies van huid en verwante structuren

Anatomische eigenschappen

- van zenuwstelsel
- van oog, oor en verwante structuren
- van structuren betrokken bij stem en spraak
- van hart en bloedvatstelsel, afweersysteem en ademhalingsstelsel
- van spijsverteringsstelsel, metabool stelsel en hormoonstelsel
- van urogenitale stelsel
- van structuren verwant aan beweging
- van huid en verwante structuren

Activiteiten & Participatie

- leren en toepassen van kennis
- algemene taken en eisen
- communicatie
- mobiliteit
- zelfverzorging
- huishouden
- tussenmenselijke interacties
- belangrijke levensgebieden
- maatschappelijk, sociaal en burgerlijk leven

Externe factoren

- producten en technologie
- natuurlijke omgeving en door de mens aangebrachte veranderingen daarin
- ondersteuning en relaties
- attitudes
- diensten, systemen en beleid

Persoonlijke factoren

niet verder onderverdeeld

Schrijfwijzer bij het netoverstijgend format voor verslag M-decreet – versie 1.0